

**MİLLİ GÜN VE BAYRAMLARIN
GRAFİK TASARIM ÜRÜNLERİYLE TANITILMASININ
FARKINDALIK OLUŞTURMADAKİ ÖNEMİ
(30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI ÖRNEĞİ)**

(Yüksek Lisans Tezi)

Rabia EĞİREN

Kütahya-2022

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MİLLİ GÜN VE BAYRAMLARIN GRAFİK TASARIM
ÜRÜNLERİYLE TANITILMASININ FARKINDALIK
OLUŞTURMADAKİ ÖNEMİ
(30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI ÖRNEĞİ)**

Danışman:
Prof. Dr. Levent MERCİN

Hazırlayan:
Rabia EĞİREN

Kütahya-2022

Kabul ve Onay

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından

Sanat ve Tasarım Anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Prof. Dr. Levent MERCİN(Danışman)		
Prof. Dr. Uğur ATAN		
Doç. Eren Evin KILIÇKAYA		

Onay

İmza

Prof. Dr. Şahmurat ARIK

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “ *Milli gün ve Bayramların Grafik Tasarım Ürünleriyle Tanıtılmasının Farkındalık Oluşturmadaki Önemi (30 Ağustos Zafer Bayramı Örneği)*” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

17/01/2022

İmza

Rabia Eğiren

Özgeçmiş

Rabia Eğiren,

Lise eğitimini Kütahya Anadolu Kız Teknik ve Meslek Lisesinde Grafik Tasarım Bölümünde tamamladı.

2014 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı bölümüne girdi.

2018 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı bölümünden mezun oldu.

2017-2018 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Pedagojik Formasyon sertifikası aldı.

2019 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.

2020 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından düzenlenen *TBMM'nin 100. Yılı Anısına Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu*'na katıldı, sundu ve yayımlandı.

2020 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından düzenlenen *Ahmet Yakupoğlu anısına 3. Uluslararası Sanat ve Tasarım Sempozyumu*'na katıldı, sundu ve yayımlandı.

2021 yılında Kocaeli Üniversitesi tarafından düzenlenen *I. Lisansüstü Sosyal Bilimler Sempozyumu*'na katıldı, sundu.

2021 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi tarafından düzenlenen *I. Uluslararası Aile Kongresi*' ne katıldı, sundu ve yayımlandı.

ÖZET

MİLLÎ GÜN VE BAYRAMLARIN GRAFİK TASARIM ÜRÜNLERİYLE TANITILMASININ FARKINDALIK OLUŞTURMADAKİ ÖNEMİ (30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI ÖRNEĞİ)

EĞİREN, Rabia

Yüksek Lisans Tezi, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Levent MERCİN

Ocak, 2022, 158 sayfa

Millî Gün ve Bayramlar, Türk Milleti için büyük önem arz etmektedir. Dolayısı ile vatan olarak kabul edilen bu toprakların işgallerden nasıl kurtarıldığını, zaferlere ulaşmak için Türk halkının kıt imkânlar ve zor şartlarda yaptığı mücadeleleri gelecek kuşaklara aktarmak ve yaşatmak gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmenin yöntemlerinden biri Millî Gün ve bayramları grafik tasarım ürünleri ile görselleştirmek ve farkındalık oluşturmaktadır. 30 Ağustos 2022 yılı Büyük Taarruz'un 100. yılıdır. Başta bölge illeri Kütahya, Afyon, Uşak ve İzmir olmak üzere tüm Türkiye'de coşkuyla kutlanması beklenmektedir. Bu anlamda Türkiye geneli ve bölge illerinde bu kutlamalara ilişkin hazırlıklar olduğu bilinmektedir. Ancak her kurumsal çaba ve program yanında bireysel anlamda yapılacak çalışmalara da ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma grafik tasarım ürünlerinin farkındalık oluşturma gücünün dikkate alınması, görüntülerin akılda kalıcılığı artırma özelliği ile Millî Gün ve Bayramların yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması için grafik tasarım ürünleri oluşturmaya amaçlamıştır. Araştırmada genel tarama modellerinden ilgili literatürün taranması ve sanatsal üretim süreçlerinden grafik tasarım görünürlük ürünleri oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında ilgili kaynaklardan elde edilen veriler incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bunun yanı sıra 30 Ağustos Zafer Bayramı örneği başlığı, uygulaması yapılacak konu olarak ele alınmıştır. Uygulama çalışmaları kapsamında öncelikle özgün bir üslup ile Büyük Taarruz da mücadele eden Türk büyüklerinin illüstrasyonları hazırlanmıştır. Daha sonra 100. yıl anısına logo çalışmaları oluşturulmuştur. Bu uygulamalar dijital çizim tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Devamında takvim, pul, mektup, kitap ayracı, hediyelik hatıra tabak, fincan, ambalaj tasarımları [hoşaf, kumanya, leblebi], şapka, rozet, fular, bandana, t-shirt, roll up banner, personel kartı, telefon kılıfı, çanta, ajanda, bardak ve anahtarlık ürünleri hazırlanmıştır. Hazırlanan grafik tasarım ürünlerinin kullanılabileceği, kullanıldığı takdirde ulaşacağı her kişinin, bayramlarımızın unutulmayarak aktarılmasına katkı sağlayacağı ve 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın 100. yılının farkında olacağı, Türk Tarihi'nin dönüm noktalarından biri olan bu zaferi yeniden hatırlayacağı ve geleceğe taşıyacağı umulmaktadır. Bu tarz uygulamaların diğer Millî Gün ve Bayramlar için yapılabileceği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Grafik Tasarım Ürünleri, Grafik Tasarım, Millî Bayram, Millî Gün

ABSTRACT**THE IMPORTANCE OF PROMOTING NATIONAL DAYS AND HOLIDAYS
WITH GRAPHIC DESIGN PRODUCTS IN RAISING AWARENESS
(EXAMPLE OF VICTORY DAY ON AUGUST 30)****EĞİREN, Rabia****Master Thesis, Department of Art and Design****Supervisor: Prof. Dr. Levent MERCİN****January, 2022, 158 pages**

Our National Days and Holidays are of great importance for the Turkish Nation. Therefore, it is necessary to convey to future generations how these lands, which are considered to be the homeland, were liberated from the invasions, and the struggles that the Turkish people made in scarce opportunities and difficult conditions in order to achieve victories. One of the methods to do this is to visualize and raise awareness of National Days and Holidays with graphic design products. August 30, 2022 the 100th anniversary of the Great Offensive. It is expected to be celebrated with enthusiasm all over Turkey, especially in the provinces of Kütahya, Afyon, Uşak and Izmir. In this sense, it is known that there are preparations for these celebrations in the general and regional provinces of Turkey. However, besides each corporate effort and program, it is also thought that there is a need for individual studies to be done.

This research aimed to create graphic design products to take into account the power of graphic design products to create awareness, to make National Days and Holidays alive and to pass them on to future generations with the ability of images to increase mindfulness. In the research, graphic design visibility products were created from general screening models, literature screening and artistic production processes.

Within the scope of the research, the data obtained from the relevant sources were examined and interpreted. In addition, the topic titled The example of Victory Day on August 30 has been discussed as the topic to be applied. Within the scope of the application studies, first of all, illustrations of Turkish elders who shaped the Great Offensive with an original style were prepared. Later, the 100th. logo works have been created in memory of the year. These applications were carried out by digital drawing technique. In continuation, calendar, stamps, letters, bookmarks, Gift shop plates, cups, packaging designs [compote, supplies, chickpeas], hat, badge, scarf, bandana, T-shirt, roll up banner, staff card, phone pouch, bag and keychain created. The graphic design products prepared can be used, each user who will reach these products if used, will reach more people, convey our holidays without forgetting, and awareness will be aware of the 100th anniversary of August 30 Victory Day, will remember this victory, which is one of the turning points of Turkish History, and will look forward to the future is expected to carry. It is recommended that such applications may also be made for other National Days and Holidays.

Keywords: Graphic Design Products, Graphic Design, National Day, National Holiday

ÖNSÖZ

Bu Yüksek Lisans Tez Çalışmasında, Milli gün ve Bayramların Grafik Tasarım Ürünleriyle Tanıtılmasının Farkındalık Oluşturmadaki Önemi (30 Ağustos Zafer Bayramı Örneği) ele alınmıştır. Milli Günlerin ve Milli Bayramların farkındalık oluşturması, unutulmaması ve her daim yanımızda taşıyarak gelecek nesillere aktarılması amacı ile bu tez çalışması değer bulmuştur. Bu tez çalışma raporu ise Milli Bayramlarımızdan olan 30 Ağustos Zafer Bayramı ile sınırlandırılarak ele alınmıştır. Büyük zafer'in nasıl kazanıldığına dair literatür taramaları yapılmıştır. Bu taramalar doğrultusunda da grafik tasarım ürünleri için uygulama çalışmaları yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise farklı öneriler ile beraber nasıl bir süreç ilerlediği yer almaktadır.

Bu çalışmanın oluşturulması ve gerçekleşmesinde katkısı ve emeği olan kişiler olmuştur. Öncelikle her zaman akademik deneyim ve bilgilerini esirgemedi aktaran, tezin her aşamasında görüşlerini dile getiren, manevi desteğini gösteren çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Levent MERCİN hocama teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatım boyunca her daim arkamda duran ve bugünlere gelmemi sağlayan, her zaman doğru yolu gösteren çok değerli aileme emeklerinden ve her zaman beni mutlu ederek destekledikleri ve bana olan güvenlerini hep hissettirdikleri için değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
GÖRSELLER LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM MİLLİ GÜN VE BAYRAMLAR

1.1. MİLLİ GÜNLER.....	4
1.1.1. 18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü	4
1.1.2. 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü.....	6
1.2. MİLLİ BAYRAMLAR	8
1.2.1. Milli Bayramın Tanımı	8
1.2.2. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	9
1.2.3. 19 Mayıs Atatürk’ ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı	12
1.2.4. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	14

İKİNCİ BÖLÜM ‘TÜRK’ÜN ZAFERİ, KURTULUŞUN SİMGESİ’ 30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI

2.1. 30 AĞUSTOS BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİ TARİHİ .	19
2.1.1. Büyük Taarruz Öncesinde Yaşanan Olaylar ve Türk Ordusunun Hazırlığı ..	19
2.1.2. 30 Ağustos 1922 Başkomutanlık Meydan Muharebesi (26 Ağustos 1922 – 9 Eylül 1922).....	31
2.1.2.1. 26 Ağustos 1922.....	31
2.1.2.2. 27 Ağustos 1922.....	36
2.1.2.3. 28 Ağustos 1922.....	39
2.1.2.4. 29 Ağustos 1922.....	40
2.1.2.5. 30 Ağustos 1922: Başkumandanlık Meydan Muharebesi.....	42
2.1.2.6. 31 Ağustos 1922: Kaplangı Muharebesi	45
2.1.2.7. Kütahya Muharebesi	46
2.1.2.8. 1-9 Eylül 1922	48
2.1.2.9. İzmir’ in Kurtuluşu.....	53
2.2. BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİNİN TARİHİNİ YANSITAN ANITLAR.....	55
2.2.1. Sancaktar Anıtı	55
2.2.2. Şehit Baba-Oğul Anıtı	56
2.2.3. Zafer Anıtı.....	57
2.2.4. Dumlupınar Şehitliği.....	58

2.2.5. Kocatepe Anıtı	59
2.2.6. Kırık Kağı ve Üç Komutan Anıtı.....	59
2.3. BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİNİN ZAFERİ.....	60
2.3.1. 30 Ağustos Zafer Bayramı	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 'SANATIN DİJİTAL HALİ'

3.1. GRAFİK TASARIM	64
3.1.1. Grafik Tasarımın Tanımı	64
3.1.2. Grafik Tasarımın Tarihçesi	66
3.1.2.1. Mezopotamya	68
3.1.2.2. Eski Mısır	68
3.1.2.3. Çin	69
3.1.2.4. Endüstri Devriminde ve Sonrasında Grafik Tasarım	69
3.1.2.5. Arts And Crafts Akımı	71
3.1.2.6. Art Nouveau Akımı	71
3.1.2.7. Modern Sanat Akımları	72
3.1.2.8. Türkiye' de Grafik Tasarım Tarihi	73
3.1.3. Grafik Tasarımın Önemi	74
3.2. GRAFİK TASARIM ÜRÜNLERİ.....	75
3.2.1. Tipografi	75
3.2.2. İllüstrasyon.....	78
3.2.2.1. İllüstrasyon Türleri	79
3.2.2.1.1. Yayın İllüstrasyonu	79
3.2.2.1.2. Reklam İllüstrasyonu	80
3.2.2.1.3. Bilimsel ve Teknik İllüstrasyonlar	80
3.2.3. Logo Tasarımı	80
3.2.4. Ambalaj Tasarımı	80
3.2.4.1. Ambalaj Tasarımı Tarihi ve Gelişimi.....	82
3.2.4.2. Ambalaj Tasarımının Amacı ve Önemi	83
3.2.4.3. Ambalaj Tasarımında Etiket.....	84
3.2.4.4. Ambalaj Tasarımı Malzemeleri.....	84
3.2.4.4.1. Cam	84
3.2.4.4.2. Kâğıt ve Karton	85
3.2.4.4.3. Metal.....	86
3.2.4.4.4. Plastik	86
3.2.5. Kitap Tasarımı	86
3.2.6. Afiş Tasarımı	87
3.2.7. Web Tasarımı.....	88
3.2.8. Kurumsal Kimlik Tasarımı	89

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	91
4.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	91
4.3. VERİ TOPLAMA ARAÇ VE TEKNİKLERİ.....	91
4.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	91
4.5. GRAFİK TASARIM UYGULAMASI	91

BEŞİNCİ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

5.1. 30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI İLE İLGİLİ UYGULAMA ÇALIŞMASININ TASARIM SÜRECİ.....	93
5.1.1. Yaratma Süreci	93
5.1.2. Uygulama Tekniği	93
5.2. 30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI İLE İLGİLİ UYGULAMA ÇALIŞMASININ TASARIMA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ.....	94
5.2.1. İllüstrasyon Tasarımı	94
5.2.2. Kadın Kahramanlar	98
5.2.3. Ambalaj Tasarımı İllüstrasyonları	100
5.2.4. Ürünler için Logo-Etiket Tasarımları	102
5.3. UYGULAMANIN GENEL GÖRÜNTÜSÜ	104
5.3.1. Kitap Ayraç Tasarımı.....	105
5.3.2. Takvim Tasarımı	109
5.3.3. Pul Tasarımları.....	124
5.3.4. Mektup Tasarımları.....	127
5.3.5. Ambalaj Tasarımları	129
5.3.6. Kurumsal Kimlik Tasarımı	132
5.3.7. Kumanya Ambalaj Tasarımları.....	133
5.3.8. Tabak ve Fincan Tasarımı.....	137
5.3.9. İki Farklı Logo Tasarımının Çantalar Üzerinde Kullanımı	138
5.3.10. Şapka Tasarımı	139
5.3.11. Ajanda Tasarımı.....	140
5.3.12. Personel Kartı	141
5.3.13. T-Shirt Tasarımları	142
5.3.14. Telefon Kılıfı Tasarımı	145
5.3.15. Rozet ve Anahtarlık Tasarımı	146
5.3.16. Bandana ve Fular Tasarımı	147
5.3.17. Roll up Banner Üzerinde Tasarımı	147

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	148
KAYNAKÇA	150
DİZİN	158

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1.1: İletişim Başkanlığı 15 Temmuz Afiş Tasarımı	7
Görsel 1.2: Mustafa Kemal Atatürk 1929 Tarihli 23 Nisan Kutlamalarında	10
Görsel 1.3: Mustafa Kemal Atatürk'ün 19 Mayıs Bayram Selamı	13
Görsel 1.4: Mustafa Kemal Atatürk'ün Mecliste Konuşması	15
Görsel 2.1: Mustafa Kemal Atatürk	19
Görsel 2.2: Bir Süvari Birliğinin Safta Ki Duruşu	21
Görsel 2.3: Atatürk'ün Nurettin Paşa Ve Ordu İle Birlikte I.Ordu Sancağı İle Çekilen Fotoğrafi	28
Görsel 2.4: Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Taarruz Sabahı Afyon Kocatepe' De. (26.08.1922).	32
Görsel 2.5: Bir Sahra Bataryasının Mevziiye Giderken Ki Görüntüsü	38
Görsel 2.6: Mustafa Kemal Paşa, Karargâhında.	43
Görsel 2.7: 30 Ağustos 1922'de Kütahya'nın İşgalinden Kurtuluşu Anısına Hazırlanan “Kütahya Hatırası” Kartpostalı	47
Görsel 2.8: İzmir'e İlk Giren 5. Süvari Kolordusu Komutanı Mirliha Fahrettin Paşa Ve Kurmay Heyeti İzmir'de.	52
Görsel 2.9: Başkomutan Müşîr Mustafa Kemal Paşa, Yanında Müşîr Fevzi Paşa Ve Yaveri Binbaşı Salih Bey İle Birlikte İzmir'e Geliyor. (10 Eylül 1922)....	54
Görsel 2.10: Mustafa Kemal Atatürk, Sancaktar Anıtının Temel Atma Töreninde.	55
Görsel 2.11: Sancaktar Anıtı.	56
Görsel 2.12: Baba-Oğul Anıtı.	57
Görsel 2.13: Dumlupınar Zafer Anıtı.	58
Görsel 2.14: Dumlupınar Şehitliği.	58
Görsel 2.15: Kocatepe Anıtı.	59
Görsel 2.16: Kırık Kağnı Ve Üç Komutan Anıtı.	60
Görsel 2.17: Mustafa Kemal Atatürk, Ağustos 1924.	61
Görsel 2.18: İha Işıklı Gösteri.	62
Görsel 3.1: Neandertallerin Mağara Duvarlarına Yapmış Oldukları İlk Çizimler.....	67
Görsel 3.2: William Morris'in 1862'de Yaptığı Duvar Kâğıdı Tasarımı	71
Görsel 3.3: Alan Kitching Tarafından Yapılan “Tipografinin Kuralları, 2004” Adlı Eseri	77

Görsel 3.4: Potiss Paper Tissue Box (Kutu Mendil Ambalaj Tasarımı)	
Tasarist Tarafından	82
Görsel 3.5: Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf Adlı Kitap Kapağı Tasarımı Ethem	
Onur Bilgiç Tarafından	87
Görsel 3.6: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Web Sayfası	89
Görsel 5.1: Mustafa Kemal Atatürk - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği	94
Görsel 5.2: Fevzi Çakmak - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği	94
Görsel 5.3: İsmet İnönü - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği	95
Görsel 5.4: Asım Gündüz - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği	95
Görsel 5.5: Nurettin İbrahim Konyar - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği	96
Görsel 5.6: Fahri Belen - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği.....	96
Görsel 5.7: Kazım Orbay - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği.....	97
Görsel 5.8: Şükrü Naili Gökberk - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği.....	97
Görsel 5.9: Fatma Seher Erden - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği.....	98
Görsel 5.10: Binbaşı Ayşe - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği	98
Görsel 5.11: Halide Edip Adıvar - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği	99
Görsel 5.12: Çete Emir Ayşe - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği.....	99
Görsel 5.13: Fatma Seher Erden - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği, Pul Tasarımı	100
Görsel 5.14: Leblebi Ambalajı – İllüstrasyon, Dijital Çizim	100
Görsel 5.15: Üzüm Hoşafı Ambalajı – İllüstrasyon, Dijital Çizim.....	101
Görsel 5.16: Ambalajlar Üzerinde Kullanılan Lale Deseni – İllüstrasyon,	
Dijital Çizim	101
Görsel 5.17: 30 Ağustos Zafer Bayramı Adına Tasarlanan Ve Çizilen	
Logo Tasarımı.....	102
Görsel 5.18: 30 Ağustos Zafer Bayramı Adına Tasarlanan Ve Çizilen Logo	
Tasarımı, Renkli Versiyonları.....	102
Görsel 5.19: 30 Ağustos Zafer Bayramı 100. Yılı Anısına Takvim İçin Tasarlanan	
Logo Tasarımı, 1922-2022	103
Görsel 5.20: 30 Ağustos Zafer Bayramı Adına Tasarlanan Ve 100. Yılıni Temsil	
Eden Logo Tasarımı.....	103
Görsel 5.21: Etiket Tasarımlarının Ürün Üzerinde Görünümü.....	104
Görsel 5.22: Fahri Belen Ve Fevzi Çakmak, Kitap Ayraç Tasarımının Mock Up	
Üzerinde Görünümü	105

Görsel 5.23: Kitap Ayraç Tasarımının Yakından Görünümü	106
Görsel 5.24: Kitap Ayraç Tasarımları, Komutanlar; Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Fahri Belen, Asım Gündüz, Nurettin İbrahim Konyar, Şükrü Naili Gökberk, Kazım Orbay, Fevzi Çakmak.....	108
Görsel 5.25: Takvim Tasarımının Mock Up Görüntüsü	109
Görsel 5.26: Takvim Tasarımının Kapak Ön Ve Arka Yüzü, 23cm*15cm.....	110
Görsel 5.27: Ocak Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Mustafa Kemal Atatürk, 23cm*15cm.....	111
Görsel 5.28: Şubat Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, İsmet İnönü, 23cm*15cm.....	112
Görsel 5.29: Mart Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Fevzi Çakmak, 23cm*15cm..	113
Görsel 5.30: Nisan Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Halide Edip Adıvar, 23cm*15cm.....	114
Görsel 5.31: Mayıs Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Asım Gündüz, 23cm*15cm.	115
Görsel 5.32: Haziran Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Fatma Seher Erden, 23cm*15cm.....	116
Görsel 5.33: Temmuz Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Nurettin İbrahim Konyar, 23cm*15cm.....	117
Görsel 5.34: Ağustos Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Fahri Belen, 23cm*15cm	118
Görsel 5.35: Eylül Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Binbaşı Ayşe, 23cm*15cm...	119
Görsel 5.36: Ekim Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Kazım Orbay, 23cm*15cm...	120
Görsel 5.37: Kasım Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Çete Emir Ayşe, 23cm*15cm.....	121
Görsel 5.38: Aralık Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Şükrü Naili Gökberk, 23cm*15cm.....	122
Görsel 5.39: Büyük Zafer Anısına Pul Tasarımı, Başkomutan, Mustafa Kemal Atatürk	124
Görsel 5.40: 30 Ağustos 1922 Yılında Yapılan Savaş Krokisinin Çizim Halinin Mektup Üzerine Yansıması	127
Görsel 5.41: Büyük Zafer Anısına Leblebi Ambalaj Tasarımı	129
Görsel 5.42: Büyük Zafer Anısına Üzüm Hoşafı Ambalaj Tasarımı.....	131
Görsel 5.43: 100. Yıl Ve 30 Ağustos Logosunun Kurumsal Kimlik Tasarımı Üzerinde Görünümü	132
Görsel 5.44: Büyük Zafer Anısına Kumanya Kolisi Ve Ambalaj Tasarımı	133

Görsel 5.45: İki Farklı Logo Tasarımının Karton Bardak Üzerinde Kullanımı.....	136
Görsel 5.46: 30 Ağustos Logosu İle Tabak Ve Fincan Tasarımı	137
Görsel 5.47: İki Farklı Logo Tasarımının Çantalar Üzerinde Kullanımı.....	138
Görsel 5.48: 100. Yıl Logosunun Şapka Üzerinde Görünümü	139
Görsel 5.49: Logo Tasarımlarının Ajanda Üzerinde Kullanımı.....	140
Görsel 5.50: İki Farklı Logo Tasarımının Görevli Kartı Tasarımı Üzerindeki Görünümü	141
Görsel 5.51: T-Shirt Tasarımları	142
Görsel 5.52: İki Farklı Logo Tasarımının Telefon Kılıfı Tasarımı Üzerinde Görünümü	145
Görsel 5.53: Rozet Ve Anahtarlık Tasarımı.....	146
Görsel 5.54: Bandana Ve Fular Üzerinde Görünümü	147
Görsel 5.55: 30 Ağustos Logosunun Roll Up Banner Üzerinde Görünümü.....	147

KISALTMALAR

ASD	Ambalaj Sanayicileri Derneği
GMK	Grafikerler Meslek Kuruluđu
IHA	İnsansız Hava Araçları
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

TEZ METNİ

GİRİŞ

Problem Durumu

Milli Gün ve Bayramlar insanlar için önemlidir. Çünkü insanların kültürlerini, gelenek ve göreneklerini aktarmaktadır. Önemli günler insanlara huzur ve mutluluk vermektedir. Bu özel günleri kutlamak topluma onur kazandırmaktadır. Bu Milli Gün ve Bayramlar insanoğullarına birer miras olarak kalmıştır. Bu mirasları ise gelecek olan nesillere güzel bir şekilde aktarmak insanların görevidir. Bizlere miras olan bu gün ve bayramlar için birçok şehit askerlerimiz yer almaktadır. Bizlere bu toprakları miras bırakmak için büyük çaba sarf etmişlerdir. Maddi ve manevi olarak bizlere bırakılan bu mirasları en güzel şekilde aktarmak bizlerin görevidir.

Bu araştırmada ise Milli Gün ve Bayramların grafik tasarım ürünleri ile tanıtılarak farkındalık oluşturulmasıdır. Bu Milli Gün ve Bayramlardan biri olan 30 Ağustos Zafer Bayramı örnek olarak ele alınmıştır. Türkiye'nin ve Kütahya'nın kurtuluşu olarak bilinen 30 Ağustos Zafer Bayramı bu çalışmada kullanılmak istenmiştir. Bayramlar ve günler hakkında sanatsal olarak pek araştırma bulunmamaktadır. Bir farkındalık olması için bu çalışma ele alınmıştır. Grafik tasarım ürünleri ile insanlar hem ürünleri kullanacaklar hem de o bayramların milli duygularını her zaman yanlarında hissederek hatırlayacaklardır.

30 Ağustos Zafer Bayramı Kütahya'nın Altıntaş ilçesinde yer alan Zafertepe - Çal köy'ünde kutlanmaktadır. Halk dilinde de Abide olarak bilinmektedir. Bu savaş anının geçtiği bu topraklarda insanlar başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere tüm şehitlerimizi ziyaret etmektedir. İlk olarak resmi geçiş töreni yapılmaktadır daha sonra insanlar bayramı şenliklerle kutlamaktadır. Bu kutlamalar insanlara bırakmış olduğu duygu ile mutluluk kazandırmaktadır. Bu çalışmada da manevi değeri olan Zafer Bayramı ele alınarak o duyguyu sanatsal olarak insanlara sunmak ve farkındalık oluşturmak istenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Milli Günler ve Bayramlar toplum için değerlidir. Vatanın değerini bilmek, şehitlerimizin bu vatan ve bayrak uğruna vermiş oldukları şehitlerin canlarını gelecek olan nesillere grafik tasarım ürünleri ile somut olarak aktarılacak amaçlanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün de Gençliğe Hitabesi'nde de yer verdiği üzere; 'Ey Türk

gençliği! Birinci vazifen, Türk İstiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.' Cümlesi ile gelecek olan nesillere aktarılması bizlerin görevidir. Bu araştırma ile daha fazla kitleye ulaşılma amaçlanmıştır. Tüm yaşlara hitap edilerek yapılacak olan sanatsal tasarımlar sayesinde o dönemin yaşanmışlıkları aktarılma istenmiştir. Bu tasarımlar kullanıldıkça bayramlarımız bir gün değil her gün bizlerin yanlarında duracak ve her daim hatırlanmış olacaktır.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi vatan, millet ve bayrak aşkını anımsatmak her daim o zaman ki askerlerimizin yaşamış oldukları duyguları ve o zamanın zor şartlar altında bu toprakları bizlere emanet bırakıldığı akıllara gelecektir. Grafik tasarım ürünleri ile yapılacak olan tasarımlarla birlikte insanlar üzerinde o duyguyu bırakacak ve her zaman hatırlanmış olacaktır. İstiklal Marşımızın altıncı kıtasında da yer aldığı üzere; 'Bastığın yerleri 'toprak!' diyerek geçme, tanı: Düşün altında binlerce kefensiz yatanı.' bu cümlede toprakların bizlere bırakılır iken nice emekler harcandığı topraklarımızda ise binlerce kefensiz askerlerimizin yer aldığı vurgulanmıştır. Bunun için bayram ve günlerimizin her zaman hatırlanması grafik tasarım ürünlerini yanlarımızda taşıması da bu konuda destek sağlamış olacak ve aynı zamanda da farkındalık oluşturulacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada Milli Gün ve Bayramlar ele alınmıştır. Uygulama kısmında ise sadece 30 Ağustos Zafer Bayramı ile sınırlandırılmıştır. Bu çalışma ile bir Bayramın bir gün değil her gün anılması sağlanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
MİLLİ GÜN VE BAYRAMLAR

1.1. MİLLİ GÜNLER

1.1.1. 18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü

“Çanakkale muharebeleri, Türk Harb Tarihinin bir sahifesi veya Birinci Dünya Harbinin yalnız bir parçası değil, başlı başına muazzam bir olay veya dünya tarihinin dönüm noktalarından, muhakkak biri ve belki en önemli bir sahnesidir” (1915’de Çanakkale’de Türk. 1957: 1).

Çanakkale’nin önemi ve büyüklüğü azalmamaktadır. Tam tersine daha çok artmaktadır. Gelecek olan nesillere askeri, tarihi ve siyasi bakımlardan hiç aralıksız aktarılması devam etmektedir. Önemi gün geçtikçe artmaktadır. Birinci Dünya Savaşı’nda yer alan itilaf devletleri arasında İngiltere, Fransa ve Rusya yer almakta idi. Bu devletlerin karşı tarafında yer alan müttefik devletler ise Almanya, Avusturya-Macaristan yer almakta idi. Bu durum da ise İtalya’nın hangi devletlerarasında yer aldığı henüz belli değildi. Avrupa’da bulunan diğer küçük devletler ise itilaf devletleri arasında yer almışlardı. Türkiye, Trablus ve Balkan savaşlarından yorgun çıkarak itilaf devletleri olan İngiltere Fransa ve Rusya ile bir ittifak hazırlamak için uğraşmıştı. Ancak, Almanya bu durumdan faydalanarak Türkiye ile 2 Ağustos 1914 yılında bir ittifak anlaşması imzalamıştır (1915’de Çanakkale’de Türk. 1957: 1-2).

Türkiye’nin bu savaşta önemli rolünü ve değerini takdir edemediklerinden dolayı İtilaf Devletleri savaşa girmemesi için gerekli olacak kuvvetli teminatları vermekten kaçınmışlardır. Almanların savaş başlamadan önce Goeben ve Breslav adlı savaş gemileri Akdeniz’de yer alırken İngilizlerin takibine uğrayarak 10 Ağustos 1914 yılında Çanakkale Boğazına sığınmışlardır. Ertesi gün Boğaz önüne İngiliz birliklerinin gelmiş olmasına rağmen geçmelerine müsaade edilmemiştir. Türkiye Alman savaş gemilerini satın alarak Yavuz ve Midilli isimleri ile Türk Donanmasına katılmıştır. Bu haber ise hükümet tarafından resmen ilan edilmiştir. Mürettebat ile bırakılan gemilere de Alman Amirali Souchon kumandan olarak Türk Donanmasına tayin edilmiştir. Türkiye’yi Müttefik Devletlere tarafından savaşa sokması sebebi ile Alman Amiral talim için Karadeniz’de katılmış olduğu Rus donanmasına taarruz ederek Türkiye’yi Müttefik Devletlerin yanında savaşa girmesini sonuçlandırmış oldu. Bununla birlikte Rusya, Fransa ve İngiltere’de Türkiye’ye savaş ilan etmişlerdir. 1914 Kasım ayında bu savaşa fiilen katılmıştır (A.g.e.).

Çanakkale 1915 yılında kazanılmış olan deniz zaferi ile birlikte en önemli unsurlar yer almaktadır. Bu unsurlar; Komutanlar, asker, silah gücü ve iman gücüdür. Bu unsurlar bir ordu da bulunduğu takdirde o savaş kazanılmış demektir. Tabii ki ordumuzun başında durarak Çanakkale kara muharebesini değiştiren Mustafa Kemal Atatürk'tür. Atatürk Çanakkale savaşı sonrasında 1916 yılında milletin gönlünde Anafartalar Kahramanı olarak yer almıştır. Çanakkale Savaşı 1914 Ekim ayında ilk olarak boğaz dışında ve girişindeki bombardıman ile başlayıp 1916 Ocak ayında Kumkale ve Gelibolu yarımadasında ki düşmanların boşaltması ile oluşan bir bütündür (Tuncoku, 2010: 3-4).

18 Mart Çanakkale Zaferi, Çanakkale'de ve Türkiye'nin her yerinde kutlanmaktadır. Çanakkale' de bulunan şehitliklere ziyaret ve etkinlikler ile birlikte devam etmektedir. Çanakkale Zafer kutlamalarında 1950 ve 1960'lı yıllarında ilkler gerçekleşmiştir. İlk olarak 18 Mart 1953 tarihinde Hisarlıtepe (Alçıtepe)'de Şehitler anıtının temeli atılmıştır. 1959 yılında ise törenlere ilk defa mehter takımı katılmış ve 1960 yılında düzenlene törende jetler katılmıştır. Savaşlara katılan emekli generaller, gaziler o zaman ki yaşamış oldukları anılarını anlatmışlardır. Törenlerde yazarlar, gazeteciler ve şairler heyecanlı konuşmalar ile katılmışlardır. Gazeteciler, kutlama törenlerinde ki yaşanmış olan olayları ertesi gün halk ile paylaşarak gazetelerde yayınlamışlardır (Çapa, 2015).

İtilaf Devletleri, Türkiye'yi kolay bir şekilde geçebileceğini ve Boğazdan da zorluk çekmeden ilerleyerek askeri ve siyasi planlarını kolay bir şekilde elde edebileceklerini düşünmüşlerdir. Bu düşünceler ise İngiltere ve Fransa'dan harb malzemesi bekleye Rusya, Çanakkale'ye ve Boğaza kolaylık ile ilerleyebileceğini aynı zamanda da bu bölgede bir taarruz gerçekleşmesini istiyordu. Bu durumda İtilaf Devletleri Rusya'yı tatmin etmek amacı ile Çanakkale'yi ilk olarak Boğazdan savaş gemileri ile ilerlemek istemişlerdir ve bütün planlarını bu konu üzerine kurmuşlardır. İtilaf Devletleri Boğazı geçememişlerdi çünkü bir şeyi unutmuşlardı: Kahraman Türk Ordusu ve Ordunun ilerleyeceği rolleri. Birçok şiddetli bombardımanlar ile Kumkale ve Seddülbahir tabyalarını tahrip etmişlerdi. Birçok uğraşlarının sonucunu olumsuz olarak karşılamışlardır. İngiliz savaş gemisi olan Queen Elizabeth, 38 santimetrelilik toplar ile Gelibolu Yarımadası'nda bulunan tabyaları tahrip etmeye kalkışmış olsalar da Çanakkale de bulunan ve düşmanı bir o kadar zora sokan Barbaros ve Turgut zırhlarımızın müdahaleleri sayesinde istedikleri sonucu alamamışlardır. 18 Mart 1915

yılında saat 11.15’de ilk ateş muharebesi başlamıştır. Tabyalarda şiddetli bir ateş açılmıştır. Türkler ise üç misli kuvvetler ile savaşmışlardır. Yoğun dumanlar sonucunda Boğaz sise bürünmüştür. Savaş 14.00’da ise en şiddetli aşamasına girmiştir. İngiliz gemileri ve onların önünde de Fransız gemileri yer almaktadır. Bizim cephelerimize hayli yaklaşımları karşısında ise şiddetli ateşimize dayanamayarak arka sırada bulunan İngiliz gemileri geride bulunan hatta geçmişlerdir. Fransız gemisi Bouvet ise bu cepheden almış olduğu büyük zarar ile Erenköy’de yer alan mayınların üzerine düşerek iki dakika içerisinde suya gömülmüştür. İngilizlerin Inflexible gemisi de mayında geminin baş kısmı suya batarak savaştan çekilmek durumunda kalmıştır. Arka arkaya Irresistible ve Ocean İngiliz gemileri de aynı durumda kalmışlardır. “Düşman dört saat içinde, hepsi 40.000 ton tutan üç zırhlısını kaybetmiş, diğer üçü de kendilerini zorlukla su üstünde tutabilecek derecede ağır hasara uğramıştı.” Düşman artık geri çekilmeye başlamıştır. Kahramanlarımız ‘Allah Allah’ seslerinin yankılanması ile zaferimizi kutlamışlardır. Bizim tabyalarımız da herhangi bir kaybımız olmamıştır sadece ufak tefek hasarlar meydana gelmiştir ve iki top harap olmuştur. Ancak düşman kuvvetinin üçte birini kaybetmiştir. Düşman ise büyük çabaları sonucunda Çanakkale’yi geçemedi. “Yabancı harb tarihleri, tabyalardaki kara ağır topçumuz ve mayın silâhımızın müşterek tesir ile elde etmiş olduğumuz bu parlak neticeyi «baş döndürücü bir muzafferiyet» olarak kabul etmişlerdir.” (1915’de Çanakkale’de Türk. 1957: 4-5).

“Türklerin vatan sevgisiyle dolu olan göğüsleri mel’un ihtiraslara karşı daima demirden bir duvar gibi yükselecektir.” Mustafa Kemal ATATÜRK (1915’de Çanakkale’de Türk. 1957: 5). Atatürk’ün bu sözleri ile de belirttiği üzere Türklerin azmi ve Vatan’ a olan sevgileri ile birçok zafere imza atmıştır ve atmaya devam edecektir.

1.1.2. 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü

“15 Temmuz 2016 gecesinde aziz milletimiz, Fetullahçı Terör Örgütü’ nün (FETÖ) kanlı bir darbe teşebbüsüne maruz kalmıştır. 15 Temmuz kanlı darbe girişimi, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içine sızmış FETÖ mensubu bir grup asker ve sivil destekçileri tarafından yapılmış ve yaklaşık 22 saatte kontrol altına alınmıştır.” (Uysal, 2020).

FETÖ, milli ve dini değerlerimizi kötüye kullanarak halkın duygularını su istimal etmiştir. FETÖ’ nün içerisinde de bu konudan dolayı aldanalar ve aldatılanlar olarak ayrılabilir. Toplumumuzu maddi ve manevi olarak sömürmek istemişlerdir. Ancak toplumumuz bunun farkına vararak bu terör örgütünden kurtularak

onların istedikleri verilmemiştir. Çünkü onlar toplumumuzu yozlaştırmak, milletimizi sömürmek istemişlerdir ancak emellerine ulaşamamışlardır. Bilmiyorlar ki; Türk Milleti ne kadar cengâver bir toplumdur. Daha önceki sömürgeci devletlere de cevaplarını Çanakkale ve Dumlupınar’da da olduğu üzere çok güzel vermiştir. Bu millet vatan uğruna şehit olmaktan hiçbir zaman korkmamıştır. Bu terör örgütünden de korkmayarak 15 Temmuz gecesi halk meydanlara çıkarak onlara göstermişlerdir. Asil Türk Milleti sömürge altına alınamaz. Milli ve manevi değerlerimizi yozlaştırmak istemişler, Türk milletini bölmeye çalışmışlardır ancak başarılı olamamışlardır. Türkiye Cumhuriyetimizin Anayasal düzenini bozmayı amaçlasalar da bu düzeni kendileri oluşturarak Türk milletini etkisiz hale getirmek isteseler de buna Aziz Türk milleti asla izin vermemiştir (A.g.e.).

Görsel 1.1: İletişim Başkanlığı 15 Temmuz Afiş Tasarımı

Kaynak: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/iletisim-baskanligi-15-temmuz-icin-iletisim-seferberligi-baslatti>, 2021.

“Darbenin başarısız kılınmasında hiç şüphesiz Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın rolü ve etkisi büyüktür. Darbeye karşı halkı meydanlara davet etmesi insanımıza büyük cesaret vermiştir” (Kolay, 2020: 17).

Dünya’da görülmemiş tarihi bir darbe püskürtmesi yaşanmıştır. Türk Milletinin sokaklara çıkarak göstermiş olduğu direniş ile tarihe geçmiştir ve aynı zamanda darbe girişimini püskürtmüştür (Uysal, 2020: 1).

FETÖ, dini düşünceleri ve milli duyguları kullanarak toplumu birbiri ile kırdırmak istemiş ancak bu düşünceleri toplumun sokaklarda vermiş olduğu vatan sevgisi ile direniş göstererek olumsuz sonuçlanmıştır. Bu sebeple Aziz Türk toplumunun yıkılamayacağını, bütün milletimize ve devletimize bu vatana yapılan

girişimlerin başarısız kalacağını göstermiştir. Mehmet Akif ERSOY'un da söylediği üzere “Bir hilal uğruna, ya Rab ne güneşler batıyor!” Türk Milletinin, vatan uğruna hiç düşünmeden canını feda ettiğini bizlere bu cümlesi ile ifade etmiştir.

1.2. MİLLÎ BAYRAMLAR

1.2.1. Milli Bayramın Tanımı

Milli bayramlar, geçmişten günümüze aktarılan yaşanmışlıkların, kültürlerin ve o zaman ki olayların yansıtılmasıdır. Türk Milleti, Milli Bayramları her sene büyük bir özveri ve coşku ile kutlamaktadır. Bizlere kalan bayramlar ise yaşanmış olaylar sonucunda kazanılmış olan zaferlerin hatırlanması, coşku ile kutlanması ve daima gelecek olan nesillerin hatırlanması için Milli Bayramlarımızın ve Milli Günlerimizin önemi büyüktür.

Toplum, kutlamak için önemli günler belirler ve toplum tarafından benimsenen özel günler yer almaktadır. Bu özel günleri insanlar eski çağlardan günümüze kadar kutlamaya devam etmişlerdir (Şeneken, 2009). Bayram kelimesi Türkçe kökenlidir. Bundan dolayı bayramların eski Türklerden kaldığını ve yaygın olarak kutlanıldığı bilinmektedir. Örneğin; Hun Türkleri “lung-cıng” ismini verdikleri alanda ilkbahar mevsiminde bayram yapmışlardır (Ögel, 1988: Şeneken'den 2009).

“Milli Bayramlar ve anma günleri, hiç şüphesiz, bir milleti oluşturan bireylerin, birlik ve beraberlik duygusunu en yoğun olarak yaşadığı günlerdir.” (Tanfer, 1997: 1039). Türk Milleti, Milli Gün ve bayramlarda birlik olarak bu özel günlerin kendilerine ait olmasını coşku ve heyecan ile kutlamaktadırlar. Millet oluşturan her bir birey, geçmişteki yaşanan olayları değerlendirerek, gündelik yaşamından uzak bir gün geçirmiş olacaktır (Tanfer, 1997: 1039). Cumhuriyetin onuncu yıl kutlamalarında Mustafa Kemal Atatürk'ün vermiş olduğu Nutuk'ta : “Türk Milleti, milli birlik ve beraberlikle bütün güçlükleri yenmesini bilmiştir.” sözleri ile açıklamıştır (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C:II: Tanfer'den 1997: 1039).

Türk tarihinde, geçmişte ve yakın tarihte birçok anılacak ve kutlanacak önemli olaylar bulunmaktadır. Yaşanmış olan bu olaylardan en önemlisi ise Türk Milleti'nin ve Atatürk önderliğinde gerçekleşen uzun bir süreçten geçen Türk Kurtuluş Savaşı ve Türk İnkılâbı'dır. Önemli olaylar arasında da yer alan dört tarihsel olay yer almaktadır. Bu

dört önemli olaylar ise Türk bayramları olarak coşku ile kutlanmaktadır (Tanfer, 1997: 1040).

Milli Mücadele döneminde yaşanmış olan olaylar milli gün ve bayramları ortaya koymuştur. Milli Bayram ise ilk olarak II. Meşrutiyetin ilanı ile ortaya çıkmaktadır. Bu ilandan sonra ise fikirlerin ortaya konulmasının önü açılmıştır ve önemli bir olay da Türk Milliyetçiliğinin gelişmesidir. Fikirlerden önemli olanı ise Türk Milletinin heyecan ve coşku duyacakları ve sürekli olarak gelecek olan nesillere de aktarılacak istenmesi ile milli duygularımızın canlı olarak kalması düşünülerek Milli Bayramlar ortaya konulmuştur (Bolat, 2012: Çelepi'den 2020). 23 Temmuz 1909 yılında ilk olarak milli bayramın resmi olarak temelleri atılmış ve kutlanmaya başlanmıştır. Milli Bayramlar da bu sayede ortaya çıkmıştır. Bu Milli Bayramın adı ise 'Hürriyet Bayramı' olarak söylenmiştir (Saban, 2019: Çelepi'den 2020). "Mustafa Kemal Atatürk de bayramların hatırlama ve birleştiricilik işlevleri çerçevesinde Türkiye Cumhuriyetinin kazanımlarının hatırlanması ve sürekliliği için her kazanımdan sonra bir millî bayram belirlenmesini istemiş ve hayatta olduğu sürece de bayramlara ev sahipliği yapmaya çalışmıştır" (Çelepi, 2020: 37).

"Milli Mücadele Dönemi'nin ilk bayramı, "23 Nisan Bayramı" dır. Bu bayram TBMM'nin açılışının birinci yıldönümünde 23 Nisan 1921'de kabul edilmiştir" (Akbulut, 1995). Her yıl kutlanmaya devam eden 23 Nisan Bayramı diğer yıllarda ise (1929'dan itibaren) 23 Nisan Çocuk Bayramı, 1935'den sonra ise Ulusal Egemenlik Bayramı olarak kutlanmaya devam etmiştir. (Akbulut, 1995: Başkaya ve Yılmaz' dan, 2018).

"Milli Türk Bayramları şunlardır: 1-) 19 Mayıs: Gençlik ve Spor Bayramı; 2-) 23 Nisan: Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı; 3-) 30 Ağustos Zafer Bayramı; 4-) 29 Ekim: Cumhuriyet Bayramı..." (Tanfer, 1997: 1040).

1.2.2. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Türkiye'nin tarihinde görmüş olduğu önemli zamanlardan, Türk Milleti'nin kurtuluş mücadelesi ile yürüttükleri Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmış olduğu gün 23 Nisan 1920'dir. Atatürk'ün öngörmesi üzerine Kurtuluş Savaşı'nın en kriz günlerinin geçtiği zaman ulusa egemenliği vermek için yasal olarak tarihi bir süreci başlatmak isteyerek Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açmıştır. Toplumda her kişi saltanatı kaldıracak ve egemenliğini sağlayarak Cumhuriyet rejimini getirmiş

olacaktı. Meclis'in açılması bu zor zamanlarda önemli olduğu düşünülerek, Türk Milletini zafere kavuşturmuş olacaktır. Atatürk, Ankara'da şuan ki Atatürk Müzesinin yer almış olduğu binada oturmuştur ve bu binayı 'Direksiyon Binası' olarak adlandırmıştır. Millet işlerinin yürütülmesi, kontrol edilmesini ve görülmesini açıklaması adına bu şekilde isimlendirilmiştir. 23 Nisan 1920 günü akşamı ise Atatürk ile bazı arkadaşları bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda ise arkadaşları Atatürk'e bir soru sorarlar; "Paşam! Bugün Büyük Millet Meclisi'ni açtık. Bunu Milletimize ve İtilaf Devletleri'ne ilan ettik. Fakat bugünün adı ne olsun?". Bu sorunun cevabı olarak ise Atatürk: "Efendiler! Osmanlı İmparatorluğu kısmen dağılmış olmasına rağmen, İstanbul'da bir hükümeti mevcuttur. Osmanlı İmparatorluğunun yanında, bugün bizim açtığımız meclis çocuk kalır. Onun için, bugünün adına Çocuk Bayramı diyelim. Bu çocuk büyüsün, kendi zaferini kendisi ilan etsin." demiştir. 1928 yılında ise Atatürk 23 Nisan Bayramı'nı "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" olarak Türk çocuklarına hediye etmiştir. (Tanfer, 1997: 1046-1048).

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile artık çocuklar Görsel 1.2'de görüldüğü üzere kendilerinin katılımıyla coşku ile kutlayabilecekleri bir bayram haline gelmektedir. Bayramlar sayesinde çocuklara ise bir toplum, ulus ve milli kimliklerini oluşturmalarında katkı sağlamaktadır. 23 Nisan, TBMM'nin kuruluş hikâyesini çocuklar ile hatırlatmak ve heyecan ile kutlanmasını sağlamak bayramların başlangıç noktasıdır (Saban, 2019).

Görsel 1.2: Mustafa Kemal Atatürk 1929 tarihli 23 Nisan Kutlamalarında

Kaynak: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/99/Ataturk-23-4-1929-celebrations.jpg>, 2021.

Diğer ülkelerde görülmemiş olan Türkiye'de ortaya çıkmış ilk çocuk bayramı, UNESCO'nun 1979 senesinde "Çocuk Yılı" olarak ilan ederek uluslararası bir boyut

kazanmıştır. 1979'dan bu zamana kadar ise TRT' nin "23 Nisan Şenliği" adı ile yapmış olduğu programa dünyadan birçok çocuk katılımcılar ile buluşup "barış" ve "kardeşlik" bağını kurarak önderlik yapmış olacaktırlar (Çağlayan, 2012: 103-104).

23 Nisan 1920'de yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi açılışında Cuma günü namaz çıkışı toplanılmıştır. Açılış konuşmasını ise 1845 doğumlu Meclis'in en yaşlı üyesi olarak Sinop Milletvekili Şerif Bey yapmıştır. Hilafetliğin ortadan kalktığını ve bu duruma karşı teslim olunmayacağını, Türk Milleti'nin tam bağımsız olarak yaşayacağını açıklamıştır. Mustafa Kemal ATATÜRK ise konuşmasını ertesi gün yani 24 Nisan'da gerçekleştirmiştir. Konuşmasında ise 3 devrede anlatmıştır. İlk olarak Erzurum Kongresine kadar yaşanmış olan olayları açıklamıştır. İkinci devrede ise Erzurum Kongresi'nden İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgal ettiği zaman a kadar olanları ve üçüncü olarak ise 16 Mart ve 24 Nisan arasında ki yaşanmış olan olayları anlatmıştır. En son ise niçin hükümet kurduğunu ayrıntılı bir biçimde söylemiştir. Mustafa Kemal ATATÜRK, "Mecliste mütekâsif irade i millîyeyi, bilfiil mukadderatı vatana vazîülyed tanımak umde i esasiyedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin fevkinde bir kuvvet mevcut değildir." diyerek, esasında 24 Nisan günü hem yeni kurulacak olan Devletin yönetim şeklini; hem de İstanbul Hükümeti' nin gücünü tanımadığını, ortaya koymuştur." (Saban, 2019: 53-54).

23 Nisan 1929 günü Bayram için yurttaki farklı yörelerden olan 48 kişilik çocuklar Ankara'ya getirilmiştir. Ankara'da bulunan Çocuk Sarayı ise Bayraklar ve çocuk eşyaları ile hazırlanmıştır. Ankara'ya gelen çocukları tren istasyonunda mızıkalı ve coşku ile Başvekil İsmet paşa'nın yaverleri ve Cemiyet'in ileri gelen kişileri karşılamıştır. Himaye-i Etfal Cemiyeti'nde saat 09.30'da toplanan çocuklar arabalara bindirilerek Ankara'da bulunan yeni binalar ve caddelerde gezdirilmiştir. Daha sonra Çankaya Köşkü'ne götürülen çocuklar ise Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ü selamlamışlardır. Sırası ile "Genel Kurmay Başkanı Fevzi Paşa ve Başvekil İsmet Paşa'ya, daha sonra ise TBMM Başkanı Kazım Paşa'ya uğrayarak, devleti temsil eden ricali teker teker selamlamıştı." Devlet adamları ise bu selamlamaları sevgi ve şefkatle karşılamışlardır (Aslan, 2018: 103).

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ilk olarak Türkiye'de Gazi Mustafa Kemal Paşa tarafından ilan edilmiştir. Türk milletinin egemenliği ve bağımsızlığını kazanmış olduğu önemli bir gündür. Ancak bu bayram Türkiye ile sınırlı kalmayarak ulusallaşmış ve Dünya'ya kadar uzanmıştır. Çocukların değeri ve önemi bu

bayram ile ortaya konulmuştur. Çocuklar gelecek olan neslin filizleridir. Onlar eğer iyi bir şekilde yükselirse vatan ve millet için ilim ve bilim sahibi faydalı bir birey olarak yetişmektedir.

1.2.3. 19 Mayıs Atatürk' ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı

Atatürk'ün Türk Gençliğine olan güveni ve sevgisi anlatılamaz. Gençliğe Türkiye Cumhuriyeti'ni iyi bir şekilde yükseltmek için iyi fikirler elde etmelerini istemiştir ve ne kadar güvendiği Atatürk'ün bu bayramı armağan etmesi ile anlaşılmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk, Türk halkına adanmış olduğu Türkiye Cumhuriyetini, Türk Milletine ve Türk Gençliğine şu sözleri ile açıklamıştır: “Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.” sözleri ile bizlere ve Türk Gençliğine bırakarak Cumhuriyetin korunması ve güçlendirilmesi, “Ey yükselen yeni nesil, gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve sürdüreceksiniz...” ifadesi ile de gençliğin dinç, temiz fikirleri sayesinde aydınlatılması, yükseltilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Mustafa Kemal ATATÜRK, gençlere olan güvenini ise daha önceden kendi yaşamışlığını ortaya koymuştur. Atatürk, tarihi kötü durumda olan memleket için kendine bir ödev olarak genç yaşında iken Vatan ve Hürriyet Cemiyeti kurmuş ve arkasından Selanik'te şubelerini açmıştır. Bu açılışa ise gençlere seslenmiştir: “Tarih bugün evlatlarına bazı büyük vazifeler tahmil ediyor... Sizden fedakârlıklar bekliyorum. Kahhar bir istibdada karşı ancak ihtilal ile cevap vermek ve köhneleşmiş olan çürük idareyi yıkmak, milleti hâkim kılmak; hülâsa vatani kurtarmak için vazifeye davet ediyorum.” diyerek gençlerin fikirlerine vatanın ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Atatürk, gençlere olan bakışını 25 yaşında iken söylemiş olduğu sözlerden de vatani görevi hep birlikte başarılması gerektiğini söylemek mümkündür. Atatürk'ün ise etkilenmiş olduğu kişi ise Tevfik Fikret olmuştur. O zaman ki olaylar karşısında ülkedeki kurtuluşu amaçlayan Tevfik Fikret, gelecek nesil olan gençliğe şu şekilde seslenmektedir: “Siz ey feza-yı ferdanın küçük güneşleri; artık birer birer uyanın!” ifadesini kullanırken aslında 19 Mayıs 1919'da doğacak olan güneşi bu sözleri ile daha önceden gençlere ithafen söylemiştir (Tanfer, 1990: 697-698).

Görsel 1.3: Mustafa Kemal Atatürk' ün 19 Mayıs Bayram Selamı

Kaynak: https://im.haberturk.com/2017/05/19/ver1495153702/19-mayis-genclik-ve-spor-bayrami_1499913_620x410.jpg, 2021.

Mustafa Kemal ATATÜRK ise genç yaşta bu konuşmalar ile devlet için kötü durumu değiştirmek ve baskı altında yaşamı durdurmak için büyük çaba göstermiştir. Atatürk, Harp Akademisinde iken Osmanlı İmparatorluğundan kurtuluşun olmadığını ve bunun yerine sarsılmaz Türk milletine güvenerek, özgür, bağımsız, yeni ve modern Türk Devleti kurmayı amaçlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1918 yılında herkesin umutların kaybettiği zaman Atatürk, vatan ve millet sevgisi ile Türk Gençliğine sonsuz şekilde güvenmiştir. 1919 senesinde Kurtuluş Savaşının daha başında iken: “ Biz her şeyi gençliğe bırakacağız. Geleceğin ı ışık saçan çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir” demiştir. Samsun'a giderken gençliğe güvenmesi ile 19 Mayıs 1919 gününü 'Gençlik ve Spor Bayramı', çok severek söylediği ve dinlediği 'Dağ Başın Duman Almış' marşını 'Gençlik Marşı' olarak gençlere hediye etmiştir (Tanfer, 1990: 698-699).

19 Mayıs 1919, diğer bayramlardan farklı olarak ilerlemiştir. Samsunlular, Atatürk'ün Samsun'a ayak bastığından dolayı 19 Mayıs gününü kendi yerel bayramları olarak kutlamışlardı. 19 Mayıs 1926 günü Samsun ilinde ilk olarak 'Gazi Günü' ismi ile kutlamışlardır. Samsun halkı ise bu bayramın da diğer Bayramlar gibi Milli Bayram olarak kutlanması gerektiklerini savunmuştur (Akbulut, 1995: Başkaya, M. & Yılmaz, M., 2018).

19 Mayıs günü resmen ilan edilmediği için Milli Bayram olarak yasa da yer almamıştır. O zaman da 19 Mayıs'ın Milli Bayramlar arasına girmemiş olması ise Osmanlı Hükümeti' nin yapmış oldukları ve ülke de yaşanan diğer olaylar halk arasında

geçmekte idi. Paris Barış Konferansı ile Osmanlı Barışı halk arasında gündemden düşmemişti. Bu olaylar ve konular arasında 19 Mayıs Bayramı yer almıyordu. Atatürk'ün Samsun' a gidişi bu olaylar yaşanırken dikkatleri çekmemişti ve söz edilmemişti. Önemli bir gün olmasından dolayı 19 Mayıs unutulmamıştır. Samsun halkı ise 19 Mayıs gününün diğer Milli Bayramlarımızın arasında resmi olarak ilan edilmesini beklemişlerdir. Atatürk 19 Mayıs gününe çok değer vermiştir ki doğum gününü soranlara ise “neden 19 Mayıs olmasın” şeklinde cevap vermiştir. Büyük Nutuk'ta da ilk olarak 19 Mayıs ile başlamış olması o güne vermiş olduğu değeri göstermiştir. Atatürk ölümünün altı ay önce 19 Mayıs Stadyumu'nda töreni son kez izlemiştir. 19 Mayısın Türk gençliğine armağan edilmesini çok istemiştir. Bu nedenler İçişleri Bakanlığı da yasa tasarısı hazırlayarak TBMM' ye sunmuşlardır. 20 Haziran 1938 günü resmi olarak 19 Mayıs 1919 günü “Gençlik ve Spor Bayramı, Mayıs'ın 19 ncü günü” olarak Kanuna eklenmiştir. “19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 20 Haziran 1938' de, on dokuzuncu yıl dönümünden sonra, bir yasa ile kabul edilmiştir.” (Akbulut, 1995).

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın (Görsel 1.3) diğer bayramlara bakılarak ne denli uğraş ile ortaya çıktığını görmekteyiz. Türk gençliğinin fikir, irade ve vatan sevgisinin sonsuza değin Türk Milletini ve vatanını aydınlatacaktır.

1.2.4. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı

Cumhuriyetimizin kuruluşunun ilk olarak başlamasında Türk Milleti'nin “kayıtsız şartsız, yeni bir Türk Devleti” kurarak bunun üzerine “Ya İstiklal Ya Ölüm” kuralı ve inançları ile başlatılan Milli Mücadele ve Kurtuluş Savaşımız yer almıştır. “Erzurum ve Sivas Kongrelerini takiben 23 Nisan 1920'de, Milli iradeye dayanan Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmış ve bütün dünyaya karşı, yayınladığı beyanname ile “egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğunu” ve “Büyük Millet Meclisi' nin üzerinde hiçbir makam bulunmadığını” ilan etmişti.” (Kocatürk, 2003: 467).

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, Cumhuriyet ilan edildikten iki sene sonra resmi olarak kabul edilmiştir. 1924 senesinde kararname ile kutlanmış ancak 1925'de ise karar verilmiş kanun ile tören yapılmıştır. “Türkiye dâhil ve haricinde Devlet namına yapılacak Milli Bayram merasimi Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Teşrinievvel günü” ile Cumhuriyet Bayramı Milli olarak kutlanmaya başlanmıştır. 27 Mayıs 1935 yılında Milli Bayramlar için yasal olarak düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemede ise Cumhuriyet'

in ilan edildiği gün “Ulusal Bayram” olarak yer almıştır. Yasal düzenleme ile Meşrutiyet’in ilan edilmiş olduğu gün “Hürriyet Bayramı” ve Saltanattan kurtuluş günü “Hâkimiyet Bayramı” kaldırılmıştır (Çakmak, 2010: 88-89).

Cumhuriyet ilan edilmeden önce ise Vekiller Heyeti istifa etmiştir. Kurulacak olan yeni devlette daha kuvvetli vekillerin yer almasını istemişlerdir. Bunun üzerine 27 Ekim 1923’te vekillerin istifalarının okunmasından sonra yeni vekiller heyeti kurmak için toplantı yapılmıştır. 28 Ekim 1923 günü yapılan toplantıya ise önemli isimler yer almıştır. Bu kişiler ise akşam Mustafa Kemal Paşa’ya davetli olmuşlardır. Yemekte Atatürk, “Yarın Cumhuriyet ilan edeceğiz” söylemiştir. Yemekte bulunan misafirler ise bunu direkt kabul etmişlerdir. Daha sonra Atatürk ve İsmet İnönü birlikte yeni bir kanun hazırlamaya başlamışlardır. İlk olarak Atatürk, Teşkilatı Esasiye Kanunundan bazı maddelerin değişmesini söylemiştir. İlk maddesinde ise “ Türkiye Devletinin şekli hükümeti Cumhuriyet’tir.” cümlesinin yer almasını demiştir. Diğer yazılacak olan maddelerde ise Cumhuriyet idaresinin Anayasa’daki değişikliklerdir (Eroğlu, 2003: 446-447).

Görsel 1.4: Mustafa Kemal Atatürk’ün Mecliste konuşması

Kaynak: <https://i2.milimaj.com/i/milliyet/75/0x410/5c8c450907291c1d74fb894b.jpg>, 2021.

Türk Devletinde “Türkiye Büyük Millet Meclisi” nin açılması ile birlikte tüm dünya tam bağımsız bir devlet olduğunu duymuştur. “Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinin’ dir” ifadesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üzerine başka bir makam olmadığını açıklamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi ise adı konulmamış bir Cumhuriyet yönetimi olmuştur. Bunun ardından ise Milli Mücadele ve Kurtuluş Savaşı’ nın zaferi kazanılmasından sonra devlete ait bir isim gerekmekte idi. Bunun için 29

Ekim 1923 yılında Anayasa düzenlemesi ile Cumhuriyet ilan edilmiştir. Cumhuriyet'in ve Saltanat'ın farkını ise Atatürk, Cumhuriyet kutlamalarının 9. Yıldönümünde yapmış olduğu konuşmasında açıklamıştır. Saltanat ile korku ve hükümdarlık vardı. Ancak Türk Devleti, Cumhuriyet sayesinde halkın devleti haline gelerek egemenlik ve erdemli kişilerin yetişeceği bir yönetim şeklidir. Atatürk, (Görsel 1.4) Saltanat'ın kaldırılması ile kurulan Cumhuriyet'in ilanı sebebi ile kutlanan 29 Ekim Cumhuriyet Bayramının Türk Milletinin diğer bayramlardan en büyük olanı olarak vurgulamıştır. Saltanat'ın kaldırılması ile hükümdarlık da ortadan kalkmış ve Cumhuriyet'le birlikte seçimler ortaya çıkarak halkın devleti haline gelmiştir. Halkın egemenliğini kabul etmiş olan demokrasi ile Cumhuriyet çok yakın iki kavramdır. Cumhuriyet, demokrasinin daha gelişmiş halidir (Şeneken, 2009: 5).

İstiklal ve Hürriyeti Türk Milletine yakıştıran Atatürk, kendisinin de İstiklali ve Hürriyeti kendi karakteri olarak görmüştür. Bunun için ise Cumhuriyet'e en yakışanın özgürlük ve bağımsızlık olduğunu düşünerek Türk Milletine kazandırmıştır. “29 Ekim 1923 tarihi; yarı- bağımsız Osmanlı İmparatorluğundan tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişi ifade eder.” Atatürk iki ilkeler üzerinde vurgu yapmıştır. Bunlardan birisi, tam bağımsızlıktır ikincisi ise Milli Egemenliktir. Giritli' ye göre Saltanat'tan sonra Cumhuriyet “kişisel egemenlikten Milli Egemenliğe geçiş” olarak açıklamıştır. Atatürk, birçok konuşmasında Cumhuriyeti değerlendirmiştir. 14 Ekim 1925 yılında yapmış olduğu konuşmasında ise “Artık Hükümet Millettir ve Millet Hükümettir.” İfadelerini kullanmıştır. Hükümet ve Millet arasındaki ayrımın kaldırıldığını vurgulamaktadır. 10. Yıl dönümü kutlamalarında Cumhuriyet'e olan güveni ise Atatürk; “Türkiye Cumhuriyeti cihanda işgal ettiği mevkiye layık olduğunu eserleri ile ispat edecek ve mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır.” ifadesi ile açıklamıştır. 1923'ten günümüze kadar olan süreçte Cumhuriyet büyük gelişmeler göstererek, Türkiye, İslam dünyasında bulunan laik, demokratik ve Milli Egemenliği bulunan ülke olmuştur (Giritli, 2003).

Cumhuriyet, kişi ve sınıf ayrımı yapmaksızın, toplumun yararını ön plana alarak yapmış olduğu yönetim biçimidir. Cumhuriyet, gücünü kişi ve zümrelerden değil, halktan ve Milli iradesi ile kazanmaktadır. Cumhuriyet, tüm vatandaşları kanun önünde eşit şekilde tutmakta ve hiçbir ayrıcalık gözetmeksizin eşit şekilde katılmalarını sağlamaktadır. Bu kazandırılmış olan değerler ile Türk Milleti laik, demokratik ve egemen bir toplum haline gelmiştir. Bu derecede önemli olan Cumhuriyetin ise

Anayasa’da “Türkiye Cumhuriyeti’nin idare şeklinin Cumhuriyet olduğu” yargısının asla değiştirilemeyeceği, teklif bile edilemeyeceği farklı bir Anayasa maddesinde yer almaktadır. Cumhuriyet ilelebet yaşatılacaktır. Cumhuriyetimizi gelecek olan nesillerin, toplumun en iyi şekilde yükseltmesi ve geliştirmeleri gerekmektedir (Kocatürk, 2003:468-469).

Başta Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere birçok savaşta Şehitlerimizin ve Gazilerimizin emeği geçtiği bizlere emanet olarak bırakılmış olan Türkiye Cumhuriyeti’ni en güzel şekilde korumak ve geliştirmek bizlerin, Türk Milleti’nin görevidir. Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi’nde yer verdiği üzere “Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyeti’ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve İstikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel senin en kıymetli hazinendir.” Bu hazineye en iyi şekilde muhafaza etmemiz ve Cumhuriyetimizi en yükseklerle taşımamız gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
‘TÜRK’ÜN ZAFERİ, KURTULUŞUN SİMGESİ’
30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI

2.1. 30 AĞUSTOS BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİ TARİHİ

2.1.1. Büyük Taarruz Öncesinde Yaşanan Olaylar ve Türk Ordusunun Hazırlığı

Mustafa Kemal Atatürk için sunulan Başkumandanlık teklifi kabul edilmiştir. Meclis'te ise bir kısım Atatürk'ün Başkumandan olmasını istiyor fakat bir kısmı da şahsiyetini hezimete uğratmak için istemişlerdir. Bir grup da artık ordunun hezimete uğradığını düşünerek bunun bittiğine inanmışlardır. Ancak Sinop Milletvekili Rıza Nur Bey tarafından ve 9 arkadaşının imzası ile 5 Ağustos 1921 yılında Başkumandanlık kanun teklifi alkışlar ile kabul edilmiştir. Artık Mustafa Kemal Paşa (Görsel 2.1) Başkumandan olmuştur (Selek, 2020: 944).

Görsel 2.1: Mustafa Kemal Atatürk

Kaynak:<https://www.dumlupinardandumlupinara.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/1924-Dumlup%C4%B1nar-18.jpg>, 2021.

Mustafa Kemal Paşa, Komutanlar ve Türk Ordusu Sakarya Muharebesini zafer ile kazanmıştır. Bu zaferden de Türk Milleti bu muharebeden zafer ile ayrıldıkları için mutlu olmuş ve gelecek olan Mustafa Kemal Paşa'yı ve Orduyu sevinç ile karşılamışlardır.

Mustafa Kemal Paşa, 16 Eylül 1921 yılında Ankara'ya döndüğünde her yer bayraklar ile süslenerek kutlanmıştır. İstasyondan, TBMM'ye yürüyerek gitmişlerdir. TBMM'nin bahçesinde kadınlar coşku ile zaferi kutlamışlardır. Atatürk, Sakarya Muharebesinden ise zafer ile dönmüş olduğu için çok mutlu olmuştur (Özakman, 2020: 500).

Mustafa Kemal Paşa, Sakarya Muharebesini kazanarak ve Yunan ordusunun da hezimete uğramış şekilde püskürterek düşman ordusunu geri itmiştir. Ancak bu taarruzu kesin bir sonuca bağlamak istemiştir. Sonbaharda bir taarruz başlatılacaktı fakat gerekli olan silah, araç ve mühimmat sağlanamadığından dolayı ve havaların da soğuması ile taarruz ilkbahara bırakılmıştır. Taarruz yapmak artık Yunan ordusundan Türklere geçmiştir. Yunanlılardan herhangi bir taarruz beklenmemiştir. Yunanistan devletinin arkasında artık güveneceği büyük bir devlet yer almamıştır. 20 Ekim 1921 yılında ise Fransa ve Türkiye arasında Ankara Antlaşması imzalanmıştır. Bu yüzden de artık itilaf devletleri arasında sorunlar oluşmaya başlamıştır. Çünkü Fransa itilaf devletlerinden habersiz olarak Türkiye ile anlaşmaya gitmiştir (Selek, 2020: 976).

Yunan Devleti, Sakarya'da yapılan muharebenin Türklerin ve Yunanlıların kendi ülkelerinde her devlet kendisi kazanmış gibi zafer kutlamaları yaptıklarını ve bu muharebenin berabere bittiğini düşünmüşlerdir. Lord Curzon'da konuşmasında bu konuyu dile getirmiştir. Ancak Mareşal Wilson tüm bu olayların farkında idi. Curzon'un konuşmasının karşılığında Mareşal Wilson, Türkler askeri ordusu ile parlak bir zafer kazanmışlardır aynı zamanda Türk ordusunun savunmalarını ve stratejilerini iyi kullandıklarını da söylemiştir. Artık karşı taarruzun Türkler tarafından yapılabileceğini ifade etmiştir (Özakman, 2020: 498).

Sakarya Muharebesinden sonra ki yaşanmış olan olayları ise Batı Cephesi Komutanı İsmet İnönü şu şekilde açıklamıştır:

Sakarya muharebesinde büyük seferberlik başlatılmıştır ve karınca misali cephelere ellerinden geldiğince topları, malzemeleri taşımışlardır. Yunan ordusunun gücü artık bu muharebede kalmamıştır ve geri çekilmeye başlamıştır. Artık güçlenen ordumuz ile karşı taarruz ile karşılık verme zamanı gelmiştir. Taarruz gerçekleşecektir ama Anadolu'nun ortasında bulunan düşmana muharebe meydanında memleketten atılamayacaktır. Bunun için ayrı bir çözüm yolu aranmıştır. Düşmanları takip eden ordu ile birlikte seyyar karargâhları ile takip etmiştir. Birinci görevi olarak da orduyu hazırlamak olduğunu söylemiştir. Kendisi birçok terk edilmiş veya bırakılmış topları, silahları tamir ettirerek taarruza hazır etmiştir. Ne kadar çok cephesinde top sayısı yüksek olursa düşman askerlerini İzmir'den de çıkartarak taarruzu başarılı şekilde bitirmiş olacaktır. Yunan ordusu büyük toplar kullanmayı düşünmüyorlardı. Çünkü ordu buna cesaret edemiyordu. Ancak İsmet İnönü Kars Kalesinde yer alan ağır topları da cepheye aylar sonra ulaştırmıştı ki cephede ağır toplar yer alsın ve düşmanı daha kolay

püskürtülsün. Elllerinde otomobil yok iken Fransızlar ile antlaşmadan sonra otomobil temin edebilmişlerdir. İsmet Paşa'nın düşüncesi ise cepheleri yenilemek, hazırlıklı tutmak ve düşmanı hiç fırsat bile tanımadan Anadolu'dan uzaklaştırmak aynı zamanda da bu muharebeyi başarılı olarak sonuçlandırmak isteyerek çalışmalarına devam etmiştir (Selek, 2020: 981).

Mustafa Kemal Paşa, TBMM'de konuşma gerçekleştirmiştir. Bu konuşmasında ise Türklerin savaş yerine barış için çok çaba sarf ettiklerini ancak Yunan ordusunun bunu kabullenmediklerini ve Türk Milletine hürriyetini kavuşturmak için bu davadan geri dönmeyeceğini söylemiştir. Görsel 2.2'de görülen Süvari Kolordusu, Afyon'u Yunanlıların ellerinden kurtarmak için cephe komutanlığına söyleyerek izin istemişlerdir. Cephe komutanlığı ise umut ederek kabul etmiştir. Savaş 8 Ekim'e kadar sürmüştür. Afyon ile Afyon'un güneyine doğru ilerleyen zincirleme tepeler Yunanlılarda, doğusunda yer alan Kocatepe'yi ise Türkler kazanmıştır. Kocatepe'yi kazanmış olmamız ise Büyük Taarruz Harekâtında büyük önem kazanacaktır. Çünkü doğu ve batı kolları ile düşmanın toplanması dahi tepeden görülebilecektir. Bunun için Kocatepe önemli bir değer olmuştur. Ordu ise bir yılda dört defa muharebeye girmiştir. Bu yüzden muharebeye ara verilmiştir. Demiryollarının ihtiyaç duyulacağından dolayı Mustafa Kemal Paşa, Demiryolları Genel Müdürü olan Albay Behiç Erkin ile konuşmuştur. Polatlı ve Eskişehir hattının onarılması gerektiğini söylemiştir. Ancak o tarafta bulunan erkeklerin hepsi de orduda yer almaktadır. İşçilerini nasıl bulacağını sormuştur. Müdür ise "Kadınlarımız sağ olsun Paşam." diyerek cevap vermiştir (Özakman, 2020: 502-513).

Görsel 2.2: Bir Süvari Birliğinin Safta ki Duruşu

Kaynak:https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/PhotoGallery/2018/08/29/thumbs_b2_8e48711e6426b8f03a19760466635f22.jpg, 2021.

Mustafa Kemal Paşa ise Yunan ordusuna geri taarruz da bulunmak istemiştir. Ancak on gün boyunca cepheler için çalışmalar yapılmıştır. On gün, bir ay ve 1921'den

1922 ilkbaharına kadar da süren çalışmalara rağmen yeterli cephe hazırlığı olmadığı için taarruza geçilmemiştir. Meclis zaten itilaf devlerinin sunmuş olduğu teklifi beğenmemiştir. Daha önce de Mustafa Kemal Paşa Sakarya Zaferinden sonra 14/15 Eylül 1921 tarihlerinde Mareşallik ve Gazilik ünvanı verilmesi hakkında görüşmeler olmuştur ve 159 sayılı kanun ile “Mareşal” ve “Gazi” ünvanları verilmiştir. Ne kadar cesaretli ve cengâver olduğunu Sakarya Muharebesinde ki Başkomutanlığı ile duyurmuştur ve ünvanları almıştır. Sakarya Muharebesi ile Büyük Taarruz arasında tam bir yıl vardır. Hazırlıkların tamamlanması ile taarruza geçilmiştir (Selek, 2020: 965-985).

Fransızlar, Türklere mühimmat yardımı yapmışlardır. Ancak bu konunun İngiltere’ye ve diğer ülkelerin bilinmesini istememişlerdir. Fransa’dan Türkiye’ye gelen mühimmatlarda sınırdan geçerken görmezden gelmiş ve Ereğli’ye kadar ulaşmıştır. Mühimmatların cepheye ulaşması ise hayli zaman almıştır. Bunun için bahar da yapılacak olan taarruz ertelenmiştir. Bu arada Fransız Başbakanı, Dışişleri Bakanı, İtalyan Dışişleri Bakanı ve Yunanistan barış anlaşması hazırlamıştır. Yunanlılar Anadolu’yu terk edecekler ancak Edirne, Kırklareli ve Gelibolu Yunanlılarda kalacaktır. Türkler ise bu anlaşmadan memnun kalmamışlardır (Özakman, 2020: 548-550). 24-25 Mart’ta Mustafa Kemal Paşa, hükümeti toplayarak itilaf devletlerine verecekleri cevabı karar alacaklardı. Ancak itilaf devletleri Türkiye’nin yanıtını beklemeden 26 Mart 1922 tarihinde barış teklifi sunmuşlardır. Bu teklifte ise itilaf devletlerinin de işine yarayacak maddeler yer almakta idi. Tekirdağ Türklerde, Edirne, Babaeski ve Kırklareli de Yunanlılarda kalacaktı ve doğuda da bir ermeni devleti kuracaklardı. Milli hükümet prensip olarak teklifi kabul etmiştir (Selek, 2020: 983). Bu teklifi reddederlerse eğer Dünya’ya karşı savaş açmış olacaklardı ancak kabul ederlerse de toprakların hepsini kazanamayacaklardı (Özakman, 2020: 548-550). Fakat İtilaf devletlerine karşı bir teklif sunulmuştur. 5 Nisan 1922’de sunulan teklifte yer alan maddelerin en önemlisi ise 15 gün içerisinde Yunan ordusunun Kütahya- Eskişehir ve 4 ay içinde de İzmir’den aynı zamanda bütün Anadolu’dan ayrılmaları istenmiştir. Bunun karşılığında barış maddelerini inceleyeceklerdi. Ama itilaf devletleri bu teklifi kabul etmemişlerdir (Selek, 2020: 983). Türk Devleti, Yunanlıların bu teklifi kabul etmeyeceklerini bilerek güzel bir dille de tekliflerini reddetmişlerdir (Özakman, 2020: 548-550). 22 Nisan 1922 tarihine kadar devletlerarasında yapılan barış anlaşmaları hiçbir sonuç vermemekle beraber artık devletlerarasındaki barış olanaksızlaşmıştır. Mustafa Kemal Atatürk ise

Türk ordusuna güvenci ile onların sunmuş olduğu teklifi kabul etmemiştir. Rusya, İtalya ve Fransa'da artık eskisi gibi ittifak kuramamışlar ve anlaşılamamışlardır. Bunun sebeplerinden biri de Ankara antlaşmasıdır (Selek, 2020: 983).

I. Ordu Komutanlığına Ali İhsan Paşa atanmıştır. Ancak bu durumdan pek hoşnut olmamıştır. Çünkü Ali İhsan Paşa, protokole çok önem veren isim olmuştur. Kıdemli olduğunu düşündüğü içinde İsmet Paşanın emri altına girmek istememiştir. Ama geçici olarak bu görevi kabul etmiştir. II. Ordu Komutanlığına ise Yakup Şevki Paşa atanmıştır. Yakup Şevki Paşa ise savaş arasında kıdem konuşulmaması gerektiğini düşünerek bu görevi şerefle kabul etmiştir. İsmet Paşa'nın ise Anadolu ordusunu Mustafa Kemal Paşa ile kurmuş olduğunu dile getirerek Ali İhsan Paşa'nın bu olayları unutarak kıdem konuşmasını yakışsız olduğunu söylemiştir. Bunun yanında ise 6. Kolordu kurulmuş ve tümenler ise 7.000 ve 8.000 e çıkarılmıştır. 6. Kolordu ise 2. Ordu Komutanlığı emrine verilmiştir. Bu yapılmış olan hazırlıklar ise sessiz ve gizli olarak devam etmiştir (Özakman, 2020: 509-517).

Başkomutan, Ordularda incelemelerde bulunmuştur. İncelemelerden sonra ise taarruzun ilkbahara gerçekleşmeyeceğini ve ordunun daha hazır olmadığını fark etmiştir. 30 Mart'ta 1.Kolordu'nun bulunduğu Çay'a ardından 1 Nisan günü 5. Süvari Kolordusu'nun yer aldığı Ilgın'ı denetlemiştir. Ordu'da ki kişilerin çoğalmasi ile Yunan Ordusu'na yaklaşılmıştır. Ancak silah ve araçların temini amacıyla taarruz için beklenilmesi gerekmiştir. Batı Cephesi'nde ise iki Ordu, beş Piyade ve bir Süvari Kolordu yer almıştır. Yakup Şevki Paşa, 2. Ordu'da (2, 3, 4 ve 6. Kolordular), Ali İhsan Paşa ise 1. Ordu'da (1. Kolordu, 6, 8, ve 14. Piyade, 3. Süvari Tümenleri ile Menderes Müfrezesi) bulunmuştur (Belen, 2020: 384-385).

Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutanlık süresi dolmuştur. Bunun için Meclis'te oylama gerçekleşmiştir (Özakman, 2020: 553). Başkomutanlık Kanunu'nun yenilenmesi için 6 Mayıs 1922 günü Meclis'te konuşulmuştur. Bir gün öncesinde Meclis'te konuşulan Başkomutanlık Kanunu ise münakaşalara neden olmuştur. Bunun üzerine de yenilenmesi kabul edilmemiştir. 25 Mayıs oturumunda Mustafa Kemal Paşa katılamamıştır. Muhallifler ise Başkomutanlığı kabul ettirmemek için çeşitli konuşmalar gerçekleştirmiştir. Bunun üzerine Atatürk, ertesi gün meclisteki oturuma katılarak üzerine söylenmiş olan kötü ifadeleri teker teker reddetmiştir (Belen, 2020: 395). Mustafa Kemal Paşa, zamanında onun bu göreve kendi kendine geçmemiş, milletvekillerinin istekleri üzerine olmuş ve aynı zamanda Başkomutanlık yaptığı Sakarya Muharebesini

de kazanmıştır. Bunun üzerine de gerçekleşecek olan Büyük Taarruzda da ordunun başında durması gerektiğini Meclis'te anlatmıştır. Ordunun başını “bırakmadım, bırakamam ve bırakmayacağım!” diyerek oylamaya başlanmıştır (Özakman, 2020: 553-560). Hüseyin Avni Bey'in ve Kara Vasıf Bey'in konuşmalarını özellikle uyarmıştır ve meclis dışında bu konuların geçmesini istememiştir. 11 Çekimser ve 177 kabul oyu ile üç ay süre ile Başkomutanlık uzatılmıştır. 20 Temmuz 1922 günü ise süresi dolan Başkomutanlık için toplanılmıştır. Bu görüşmede ise Atatürk; “Artık Ordumuzu manevi ve maddi gücü, olağanüstü tedbirlere ihtiyaç göstermeden Milli emelleri emniyetle yerine getirecek aşamaya gelmiştir. Bu nedenle olağanüstü yetkiye gerek kalmamıştır. Fakat komutanlık kesin sonuç alınca kadar devam etmelidir.” ifadelerini kullanmıştır. Buna ek olarak ise “Vatan kurtulduktan sonra, millet içinde bir fert olmak kadar dünyada bahtiyarlık var mıdır?” demiştir. Başkomutanlık artık Mustafa Kemal Paşa'ya süresiz olarak bırakılmıştır (Belen, 2020: 395).

I. Ordu Komutanlığındaki Ali İhsan Paşa olumsuz davranışlarla birlikte ordunun disiplinini bozmuştur ve ordu içerisinde siyaset yapmıştır. Bunu fark eden Asım Paşa, direk İsmet Paşa'ya haber vermiştir. İsmet Paşa ise hemen Ali İhsan Paşa'nın görevden alınmasını emretmiştir. 19 Haziran günü ise Ali İhsan Paşa'ya tebliğ ulaştırılmıştır. I. Ordu Komutanlığına birçok Paşa ile görüşülmüştür ancak kimisi kıdemden dolayı kabul etmemiştir. Bunun üzerine İzmir Valiliği ve 17. Kolordu Komutanlığı yapan Nurettin Paşa'ya teklif gitmiştir. İsmet Paşa'nın emrinde itaat ve kıvanç ile çalışacağını söyleyerek 29 Haziran günü hemen ordunun başına geçerek orduyu kendine getirmiştir. Ordu siyasetten ve dedikodulardan uzaklaştırılmıştır (Özakman, 2020: 570-572).

Sakarya Muharebelerinde de Milletin toplanarak orduya yardım etmesi ellerinden geleni yapmaları ve vermeleri devletin gücünü göstermiştir. Sakarya Muharebesinde ki milletin yapmış olduğu destekten sonra Mustafa Kemal Paşa ise Büyük Taarruz için de milleti, ordu ile birlikte hazırlamayı düşünmüştür. Türk Milleti, düşmanı bulunduğu Anadolu'dan çıkartmak için ve al bayrak uğruna savaşmak, orduya destek vermek için Meclis'e telgraflar gönderilmiştir (Selek, 2020: 990).

Türk Milleti, her ne olursa olsun vatanını, milletini ve al bayrağını asla bırakmaz. Sakarya Muharebesin de olduğu üzere kazanılan savaş, halkın ve ordunun tek yürek olması ve desteklerini hissetmeleri ile maddi ve manevi olarak savaşta etkileri

büyük olmuştur. Büyük Taarruz'da da Mustafa Kemal Paşa, aynı desteği göreceğini ve Türk Milletine olan güveni ile Türk Milletini ordu ile birlikte hazırlamak istemiştir.

Ordu için devlet bütün maddi olanaklarını sunmuştur. Ordunun harcama yapmaları için birçok avanslar verilmiştir. 1922 yılının para birimine göre ilk avansta 10 milyon, ikinci avansta 7 milyon ve üçüncü avansta ise 5 milyon ödenmiştir. Subaylar için Büyük Taarruz'dan önce ödemeler hakkında kanunlar değiştirilmiştir ve subaylara destek yapılmıştır. Bunun için birçok kanun eklenmiştir. Artık devletin ve milletin maddi olarak yapacak bir şeyi kalmamıştır. Artık Büyük Taarruz'dan zafer ile ayrılırsa Türkiye düşmanlardan kurtulmuş olacaktır. Ama kaybederse büyük maddi sıkıntı içerisine girecektir (Selek, 2020: 995).

Diğer devletlerin haberi olmaması ve kimsenin öğrenmesini istenilmediği Büyük Taarruz için Kolordu Komutanlarına haber verilmesi ve toplanılması gerekmiştir. Ancak diğer devletlerin bu olayı anlamamaları için futbol maçı düzenlenmiştir. Futbolu izledikten sonra komutanlar akşam yemeğinde buluşmuşlardır. İlk defa taarruz planını öğrenmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlık yapmış olduğu toplantıda "Fevzi Paşa, İsmet Paşa, Cephe Kurmay Başkanı Asım Bey, 1. ve 2. Ordu Komutanları ile 1. ve 4. Kolordu Komutanları ve Süvari Ordusu Komutanı vardı." Fevzi Paşa planı Komutanlara anlatmıştır. Mustafa Kemal Paşa'da sabaha kadar ayrıntılarını anlatmıştır. Ancak ne zaman ve hangi gün yapacaklarını söylememişlerdir (Özakman, 2020: 579-581).

Yunan Ordusu, Afyon ve Eskişehir'de mevzilerini hazırlamışlar, burayı savunmalarının yeterli olacağını düşünmüşlerdir. Ancak Türk Taarruzu'nun gelmesi onları hayli kaygılandırmıştır. Sakarya Muharebesi'nden yenilgi ile ayrılmış olan ordunun üzerinde ise geri çekilme ve uzun soluklu bir savaş yorgunluğu bulunmakta idi. Bunun için sadece savunma yapacaklardı. İsmet Paşa, Yunan ordusu Kumandanı Papulas, çok çabuk yenilgiyi kabulden bir kişiliğe sahip olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine Yunan devleti de bu durumu anlamıştır ve Papulas'ın emekliliğinin istemesinin ardından hemen kabul ederek yerine General Hacıanesti, ordunun başına atanmıştır. Yunan ordusu yoğunluk olarak Afyon tarafına geçmişler ancak Eskişehir tarafında daha az bırakılmıştır. Türk ordusunda ise grup teşkilatı kaldırılarak yerine kolordu teşkilatı getirilmiştir. Batı Cephesi Kumandanı ise İsmet Paşa'dır (Selek, 2020: 997). General Hacıanesti görevini İzmir'den yürütmüştür bunun için de görevinden alınarak yerine General Trikopis Kumandanlığına getirilmiştir. Ancak Kumandanlığa geldiğini Türk

ordusunda esir kalmış olduğu zaman, Türk ordusundan öğrenmiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk ise Başkomutanlığı taarruz başlamadan önce gelerek doğrudan kendi cephede yürütecektir (Selek, 2020: 1005).

Yunan taarruzu zannedilmesi için Türk Ordusunun bir kısmı geri çekilmiştir. Daha sonra düşmana fark ettirilmeden 14 Ağustos günü yürüyüş başlayacaktır. Bir önceki yılda da Sakarya'ya doğru Yunanlılar aynı günde yürüyüşe başlamışlardır (Özakman, 2020: 586).

“Batı Cephesindeki kuvvetler, 4 piyade ve 1 süvari kolordusu teşkilatlanacaktı. Şöyle ki: 15, 23, 57. Tümenlerle I. Kolordu. 3, 4, 7. Tümenlerle II. Kolordu. 1, 41. Piyade ve 1. Süvari Tümeni ile III. Kolordu. 5. Kafkas, 2, 61. Tümenlerle IV. Kolordu. 2., 3., 14. Süvari Tümenleri'yle V. Süvari Kolordusu teşkil ediliyordu.” (Selek, 2020: 997)

Sakarya Meydan Muharebesinin ardından 10 Ekim 1921 tarihinden 1922 Ağustos ayına kadar olan süreçte askeri ordu Büyük Taarruz için eğitimler almış ve birçok uygulama ile savaş denemeleri, kurslar almışlardır. Büyük Taarruz'a, askerler ve subaylar hiç ara vermeden çalışmışlardır. Yunan ordusunun Anadolu'da yer alan kişi sayısı 200.000'dir. Türk Ordusunda ise 100.000 kişi tam olarak tamamlanamamıştır. Ancak Doğu ve Güney cephelerinden askerler ve subaylar getirilmiş aynı zamanda da doğum tarihleri bir olanları askere alarak Batı Cephesinin kişi sayısı artık 186.000 çıkmıştır. Sakarya Muharebesi'nden sonra Türk ordusu 92.000 iken Büyük Taarruz'a kadar olan zaman diliminde ki bu sayı iki katına çıkartılmış, 186.000 kişiye ulaşmış ve Yunan ordusunun sayısı ile eşit duruma gelmiştir (Selek, 2020: 1002).

Muharebe için eksik olan silahları ve topları toplamak gerekmiştir. Teminler için ise İlkbahar'da yapılacak olan taarruz ertelenmiştir. Bundan dolayı dünya kaynaklarından da Yunan devleti gibi özgür olarak yararlanılamamıştır. Ancak altı ay içerisinde eksik silahlar arttırılmıştır. Bunu ise Sakarya'da kullanılan ve arttırılanlar arasında ki fark görülebilir. Belen'e göre; “Sakarya'da 47.000 tüfek, 379 hafif, 450 ağır makineli tüfek, 166 top vardı. Bu mevcut 98.956 tüfek, 939 ağır, 2.025 hafif makineli tüfek ve 323 top olmuş, 25.000 top mermisi de 70.000 bine çıkarılmıştır.” Ancak Yunanlıların silah oranına yetişilememiştir. Yunanlılarda ise; “90.000 tüfek, 3.139 hafif, 1.290 ağır makineli, 418 top, 50 uçak vardı. Türk Ordusunda ise 10 uçak bulunuyordu.” (Belen, 2020). Selek'e göre; Türk ordusunda 186.000 kişi, Yunan ordusunda ise 195.000 kişi yer almıştır. Türk ordusunda 98.596, Yunan ordusunda 130.000 tüfek bulunmuştur. Türk ordusunda 839 ağır, 2025 ise hafif ve Yunan ordusunda ise 1002 ağır,

3152 adet hafif makineli silah mevcuttur. Türk ordusunda 323 top, 5286 tane kılıca sahiptir. Yunan ordusu ise 344 top, 3000 kılıcı bulunmuştur (Selek, 2020: 1003).

Sakarya'dan sonra Türk ordusunda yer alan farklı türlerde piyade tüfekleri mevcuttur. Bu farklı türlerde tüfekler aynı türdeki mermileri atmamaktadır buda ordunun cephanesini zor duruma düşürmektedir. Bunun için ilk olarak Büyük Taarruz için cephaneleri aynı türden tüfekler ile hazırlamak olmuştur. Farklı türlerdeki ve aynı türden mermisi olmayan tüfekler ise yedek olarak tutulmuştur (Selek, 2020: 1003).

Taarruzun Yunan 1. Ordusu'na yapılması düşünülmüştür. Taarruz esnasında ise Yunan 2. Ordusu'nun 1. Ordu'ya yardıma gelmesini engellemesi Türk uçaklarının kontrolleri ile sağlanılmıştır. Türk uçakları, 1. ve 2. İnönü ile Sakarya Zaferlerinde de önemli rol almışlardır. Taarruz süresi boyunca da önemli görevler almışlardır. Yunan 2. Kolordusunun taarruz esnasındaki hareketleri Başkomutanlık Karargâhı'na iletilmiştir (Yaşar, 2008: 77-85).

II. Ordu'da yer alan 2. Ve 4. Kolordular ile Süvari Kolorduları, I. Ordu'yu güçlendirmek için verilmiştir. Bu durumda I. Ordu ise 12 Piyade ve 3 Süvari'ye sahip olmuştur. I. Ordu Afyon – Toklusivri'de taarruz yapacaktır. II. Ordu'da 3. Ve 6. Kolorduları ile Eskişehir – Afyon arasında taarruz ile koruyacaklardır. Menderes ve Kocaeli Grupları ise düşmanın dikkatinin dağıtılması için beklenmedik bir zamanda taarruz etmişlerdir. I. Ordu da düşmanı kuzey bölgesine atarak İzmir arasındaki gidiş gelişi engellemiş olacaktır. I. Ordu eğer düşmanı geri itmeyi başarır ve Sincanlı ovasında bulunan kuzey bölgesindeki tepelerde direnirse, I. Ordu taarruza devam edecektir. Ancak düşman kuzey bölgesine çekilmek yerine Kütahya'dan Eskişehir'de bulunan Kolordu ile birleşmesi, Ordu'nun taarruzdan savunmaya geçmesine neden olacaktır. Bu arada da Dumlupınar'a doğru taarruz etmeye başlanacaktır. Düşman, Seyitgazi bölgesinden II. Ordu'ya kuzey tarafından taarruza başlar ise II. Ordu yerlerini savunarak I. Ordu'nun taarruzu için zaman kazanmış olacaktır. Bu durumda devam edecek olan planda ise II. Ordu'nun görevi çok güçtür. Çünkü 100.000 kişilik düşman ordusunun karşısında 45.000 kişilik beş tümen taarruz edecektir. Bu durumdan II. Ordu Komutanı Yakup Şevki Paşa ise düşmanın orduya arkadan veya yanlardan gelebileceğini düşünerek endişelenmiştir. Ordu Kumandanı da bir tümeni yedekte tutmak istemiştir. Bundan dolayı Porsuk Müfrezesiyle beraber 41. Tümen de II. Ordu'ya verilmiştir. 40.000 kişilik düşman ordusunun karşısında 10.000 kişi kalarak taarruz edeceklerdir ama Ankara yönü boş kalacaktır (Belen, 2020: 417-418).

Yarma bölgesinde Ordu'nun kuvvetinin arttırılması için Afyon'un güney bölgesinde yer alan 10 km'lik alana bir Tümen bırakılmıştır. Taarruz bölgesi için daha önce de Başkomutan tarafından iki Tümen desteği istenilmiştir. I. Ordu Komutanlığının da bir Kolordu daha istemesi üzerine Batı Cephesi, Afyon'un güney bölgesinde 12 Piyade ile 3 Süvari Tümeni yer almıştır (Kollu, 1992: 515).

Görsel 2.3: Atatürk' ün Nurettin Paşa ve Ordu ile Birlikte I. Ordu Sancağı ile Çekilen Fotoğrafi

Kaynak:https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/PhotoGallery/2018/08/29/thumbs_b2_1bcd22d30f2a2c66a6db0e4b16f905c0.jpg, 2021.

Düşman mevzilerini ve cepheyi inceleme yapmak için Nurettin paşa bir grup oluşturarak alana göndermiştir. Görsel 2.3'de olduğu üzere Nurettin Paşa'nın güven duyduğu kişi olan Cemil Bey'in başkanlığında; Salih Bey (Menzil İkmal Şubesi Müdürü Kurmay Binbaşı) ve Nurettin Bey (Ordu İstihbarat Şubesi Kurmay Yüzbaşı) ile birlikte incelemelerde bulunulmuştur (Belen, 2020: 418-420). İncelemeler sonucunda ise düşman ordusunun mevziiler arasında bırakmış oldukları büyük çukurlar ile büyük arazi alanlarını korumak için gerekli önemi vermemişlerdir. Bu durumdan yararlanan inceleme grubu da düşman ordusunun yakınına kadar girmiştir. Türk Birlikleri ise hiç karşı hamle almadan taarruz alanına kadar gitmişlerdir (Kollu, 1992: 515). Önemli yollardan birisi Sandıklı ve Afyon arasındır. Bu yoldan yararlanmak için Erkmen, Belen ve Tınaztepe bölgesini yarma sahası olarak kabul edilmiştir. Bu 12 km'lik alana iki Kolorduya gereksinim olmuştur. Afyon' dan Çiğiltepe arasında ki 35 km'lik alanın geri

kalan kısmı olan 23 km'lik yerde üç Tümene, sol tarafı savunmak için ise bir Tümene gereksinim vardır. Bunlar ile birlikte geriye yedek Tümen kalmıyor bunun için de Ordu Komutanı raporunda üç tümene daha gereksinimleri olduklarını dile getirmiştir. 2. Kolordu'yu da Genelkurmay Resmi Harp Tarihi, Batı Cephesi planındaki gibi Afyon'un güneyine almayı yazılı olarak dikkate almışlardır. Aslında Batı Cephesi 2. Kolordu'yu Aziziye'de yedekte tutmak istemiş ancak I. Ordu teklifi ile Başkomutanın olaya el atmasıyla beraber 2. Kolordunun kesin sonuç bölgesine getirildiği anlaşılmıştır (Belen, 2020: 418-420).

Mustafa Kemal Paşa, Ankara Azerbaycan Büyükelçiliğinde düzenlenen yemeğe katılmıştır. Mustafa Kemal Paşa, İbrahim Abilov ve Aralov beraber oturmuşlardır. Mustafa Kemal Paşa onlara önemli bir şey söyleyeceğini belirterek İbrahim Abilov'un odasına geçmişlerdir. Başkomutan, bir hafta sonra taarruza geçeceklerini söylemiştir ve İbrahim Abilov ile Aralov heyecanlanmışlardır. Onlara bu taarruzun dünyadan özellikle de İngiliz ve Yunanlıların duymalarını istemediğini açıklamıştır. Bir konuda desteklerini istemiştir. Ankara'dan ayrıldığı süre içerisinde Çankaya'da Mustafa Kemal Paşa'nın çay partisi vereceği duyurulacaktır. Ama daha sonra partinin ertelenmiş olduğu söylenecektir. Ardından da İbrahim Abilov ve Aralov da kabul resmi yapacaklarını söyleyeceklerdir. Mustafa Kemal Paşa'nın bu davete göndereceği kişi, Başkomutanın rahatsızlığından dolayı katılamayacağını söyleyecektir ve Mustafa Kemal Paşa buradan birkaç gün kazanmıştır. Tüm hazırlıklar ayarlanmış ve Ordular gece sessiz olarak cephelerine ilerlemişlerdir. 20 Ağustos akşamı Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa'ya; "Siz de ordulara yazılı emrinizi veriniz. 26 Ağustos Cumartesi sabahı düşmana taarruz edeceğiz." söylemiştir. Bir gün öncesinden ise yani 25 Ağustos günü bütün haberleşme araçları kapatılacak ve haber verilmesi önlenmiş olacaktır. Yunanlılar, Türklerden bir taarruz beklentisinde olduğu için havadan hareketliliği kontrol etmişlerdir. Yunan uçaklarının izlemelerine engel olunmuştur. 20 Ağustos'tan 25 Ağustos'a kadar taarruz hareketliliğini fark etmeleri önlenmiştir. Ordular ise ilerlerken ses belli etmemek için arabaların tekerlerine, atların nallarına, top araçları çuvalar ile bağlanmışlardır. Artık askerler özel eşyalarını bölüğe teslim etmişler ve birbirleri ile helalleşerek taarruz için sessizce yerlerine gitmişlerdir. "Üç günlük bir hilal vardı gökyüzünde. İnce kollarıyla bir yıldızı kucaklamıştı. Yaşlılar bunu zafere yordular." Şuhut'ta bulunan Paşalar ise milletin "Kılıcınız keskin olsun! Allah'a emanet olun!" sözleri ile uğurlanarak Kocatepe'ye gitmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa hemen

çadıra girerek önüne haritasını almış, incelemiştir. Ordudan Yüz bin kişi yürüyerek güneye varmışlardır. Orduların yerlerine sessiz şekilde varmaları ve düşmana taarruzu belli etmeden taarruz gününe ulaşmış olması Başkomutanı heyecanlandırmıştır (Özakman, 2020: 595-607).

Yunan Ordusunun Komutanı General Trikopis, 30.000 kişilik Türk Ordusunun Afyon'un güneyinde toplandıklarını haber almıştır. Bu haberden sonra ise 2. Kolordusunun Eğret bölgesinde yer alan 7. Tümeni 25 Ağustos'ta Afyon güneyine Bal Mahmut yönünde ilerlemişlerdir (Kollu, 1992: 518).

7 ila 8 gün sürecek olan Afyon güneyine yürüyüş, gizlemek amacı ile geceleri yapılmış ve gündüzleri de ağaçlık alanlar seçilerek durup dinlenilmiştir. 24 Ağustos'ta ise I. Ordu, muharebenin yapılacağı alanda toplanmıştır. Şuhut'ta bulunan Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk ise işlerin başında takipte olmuştur. 61. Tümen Sivrihisar batısında yer alan düşmanın diğer kanadı olan Burhaniye'ye gönderilmiştir. Süvariler ise kuzey bölgesinde yer alan Yapıldak ile Bahşayış alanına ilerletilmiştir. Bağlarca bölgesinde ise yedek olarak 1. Tümen yer almıştır (Belen, 2020: 420).

"I. Ordu bölgesinde, sağdan itibaren 8, 14 ve 6. Tümenler cepheyi örtmekte idiler. 4. Kolordu 8. Tümen'in gerisinde ve Kocatepe doğusunda, 1. Kolordu, 14. Tümen'in gerisinde ve Kocatepe'nin batısında, Süvari Kolordusu da Sandıklı'da toplandılar. 2. Kolordu da ihtiyatı teşkil etmek üzere Efesultan-Şuhut-Sandıklı bölgesinde toplanmakta idi." (Belen, 2020: 420).

Yunan ordusunun İzmir ile iletişimini koparmak için sağ taraftan taarruz edilecektir. Taarruz planı eğer düzgün şekilde ilerletilebilinirse düşman ordusu kuzeye doğru kaydırılarak bölüm bölüm yok olacaktır. Taarruz planı Yunan ordusunun güney bölgesinden yani sağ kanadından taarruz yapılacaktır. "İzzettin Çalışlar ile Kemalettin Sami Paşa'nın Kolorduları taarruz edecekler ve düşman ihtiyatlarının yetişmesine fırsat bırakmadan cepheyi yaracaklardı. Ali Hikmet Paşa'nın Kolordusu bunların gerisinde ihtiyatta bulunacaktı. Fahrettin Altay'ın kumanda ettiği süvari kolordusu ise düşmanın sağ kanadı açısından düşman gerilerine taarruz edecekti" (Selek, 2020: 1006).

4. Kolordu'da yer alan 5. Tümen Kaleciksisvri'deki Erkmentepe'ye, 11. Tümen Deliktaş yönünde taarruz yapılacaktır. 1. Kolordu ise 23. Tümeni ile Belentepe'yi, 15. Tümen'i ile de Tınaztepe bölgesini taarruz edeceklerdir. Belentepe de ise çok dik yamaçları bulunmaktadır. Yunanlılar Belen ve Tınaztepe'yi ikişer tane taburla korumuştur. Arkalarında ise yedekte bulunan alay yer almıştır. Zorlu arazi şartları da

taarruzu güçleştirmiştir. Yunan cephesinden geçebilmek için 200 adet toplara gereksinim duyulmuştur. Ancak dört katı topçuların üstünlüğü ile gücümüz yükselmiştir ve aynı zamanda da 26 Ağustos günü bu toplar zafere giden yolları açacaktır (Belen, 2020: 424). “...top sesleri Yunan Ordusu’nun hezimetini ve Türk’ün kurtuluşunu müjdelemiştir” (Belen, 2020: 424).

“24 Ağustos 1922’de karargâhlarımızı Akşehir’den saldırı cephesi gerisindeki Şuhut kasabasına taşıdık. 25 Ağustos 1922 sabahı da, Şuhut’tan savaşı yönettiğimiz Kocatepe’nin güneybatısında çadırli ordugâha taşıdık. 26 Ağustos Sabahı Kocatepe’de hazır bulunuyorduk. Sabah saat 5.30’da, saldırı topçu ateşimizle başladı” (Nutuk, 2005: 615).

Hazırlıkların tamamlanmasının ardından artık Türk Ordu’su taarruza hazır vaziyette, Kocatepe’de ise Başkumandan Mustafa Kemal Paşa’nın yönetiminde taarruza başlanılmıştır. Bir yıl kadar süren hazırlıklar artık taarruzun olumlu sonuçlanılabilmesi ile karşılık bulacaktır. Komutanların ve erlerin yoğun çalışmaları ile taarruz gününe ulaşılmıştır. Artık Büyük Taarruz Türk’ün kurtuluşunun simgesi olma yolunda ilerlemiştir.

2.1.2. 30 Ağustos 1922 Başkomutanlık Meydan Muharebesi (26 Ağustos 1922 – 9 Eylül 1922)

2.1.2.1. 26 Ağustos 1922

Kocatepe’ye doğru saat 3.30’da komutanlar ve savaş kademeleri atlara binerek yola çıkmışlardır. Soğuk ve sisli bir gecede ilerlemeye devam etmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa ise tek başına başta ilerlemiştir. İki süvari yolu aydınlatmak için fenerlerini yakmışlardır. Görsel 2.4’de Kocatepe’nin zirvesinden bakan Mustafa Kemal Paşa, yoğun sis sebebi ile aşağıdaki tepeleri görememiştir. Saat 5’de artık ortam ısınmaya ve gün ağarmaya başlamış, sisler ise dağılmıştır. Başkomutanı herkes Ankara’da bilir iken, O ise Kocatepe’nin zirvesinde yer almış ve ordusunun başında durmuştur. Başkomutan kafasını eğerek İsmet Paşa’ya işaret etmiştir ve İsmet Paşa’da Nurettin Paşa’ya söyleyerek Nurettin Paşa orduya telefon ile emri vermiştir. Bu emirden sonra ise Tınaztepe’ye ilk top düşmüştür. Arka arkaya gelen “Ateş!” sesleri yükselmekte ve her yere toplar atılmaya başlamıştır (Özakman, 2020: 611, 612). Top atışları 05.30’a kadar devam etmiş ve ortamlar yıkılmıştır. Bu karanlık ve tozların arasında Yunanlılara doğru

gitmeyi başaran hattımız, 400 ile 500 metreye yakın mevzilere, arada az bir mesafe kalacak şekilde ilerlemişlerdir (Belen, 2020: 425). 4. Kolordu'nun 5. Tümen'i, saat 5.30'da düşmanın birinci mevziisine girmekte başarılı olmuştur (Selek, 2020: 1008). Tepeler topların ateşlerinden yanarak görünmüştür. 20 dakika boyunca bu ateş devam etmiştir. Kalecik Sivrisi'ni 5. Tümen saat 06.45'de, 10 dakika sonra da Tınaztepe'yi 15.Tümen'in 38.Alay'ı ele geçirmiştir (Özakman, 2020: 611, 612).

11. Tümen ile 5. Tümen'de düşmanın ikinci mevziisine taarruz etmişlerdir. 1. Kolordu'da ki 23. Tümen ise Belentepe bölgesini taarruz etmiştir. 14. Tümen'de daha geniş bir cepheye taarruz ederek 07.45'de Kılıçarslan tepesini ele geçirmiştir. Yedi sularına kadar geçen süreçteki elde edilen başarılar büyük ümit vermiştir. 8. ve 57. Tümenlerden ise geniş cephelere taarruz ettikleri için onlardan sadece düşmanı yerinden oynayamaz duruma getirmek olmuştur. Diğer düşman ordusunu yarmak için görev alanların ise bir an önce başarılı olmaları gerekmektedir. 5. ve 15. Tümenlerde başarılı şekilde düşman mevzilerine girmeyi başarmışlardır. Emir gereği 11. Tümen ise duraklatılmıştır (Belen, 2020: 425).

Yunan uçakları taarruzun hangi bölgeden geldiğini öğrenmek için havadan incelemeler yapmak istemiştir. Ancak Türk havacıları, Yunan uçaklarına geçit vermemiştir. Trikupis, taarruzun Afyon güneyinden geldiğini öğrenmiştir. 7. Tümen' i General Frangos'a vermiştir. Albay Plastiras'ın Alayı'na ise destek için 4. Tümen' i göndermişlerdir. Trikupis, bunların yeterli olmadığını düşünerek 9. Tümen'i de gönderilmesini istemiştir ancak General Hacieanesti bunu kabul etmemiştir (Özakman, 2020: 615-616).

Görsel 2.4: Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Taarruz Sabahı Afyon Kocatepe'de. (26.08.1922).

Kaynak: https://isteataturk.com/gorseller/thumb/1513190926_ataturk.jpg, 2021.

Taarruzun ilk saatleri başarılı şekilde gelişmiştir. Süvari birlikleri ise 25 ve 26 Ağustos gecesı Sandıklı'nın Ahır Dağı'nı aşan 1. ve 14. Tümenler düşman gerilerine doğru ilerlemişlerdir. Kolordular ise orada bulunan halkın yardımını ve hazırlanan rehberler sayesinde ilerlemişler ancak arazi şartları çok çetin olmuştur. Arazi uçurum kenarları, sarp derelerin içlerinden, karanlıkta zorluklar ile giderek sabahın ilk vakitlerinde Ahır Dağı'nı geçmişlerdir (Selek, 2020: 1008).

Süvari Kolorduları, Ahır Dağı'nı geçerek öğlene değin Çay Hisar'ın güneyine gelerek toplanmışlardır. "Kolordu komutanı, Ayvalı- Bakırcık sırtlarını tutarak, düşman ihtiyatlarının hareketlerini geciktirmek istiyordu." I. Ordu Komutanı ise Yunan ordusunun dikkatini dağıtmak ve cephede yapılacak olan taarruzun başarılı sonuçlanması için Süvari Kolordularının, Yunan cephesinin arka kısımlarına taarruzda bulunmaları emir edilmiştir (Kollu, 1992: 524).

Yunanlılar, Süvarilerin cephe arkasında gezindiklerini fark ettikçe içlerini korku salmıştır. Süvarilere yeltenen taarruzlar ise atlı hücumlarla birlikte kılıçlar savrulmuştur. Yunanlıların İzmir-Afyon hattında bulunan iletişimin kurulmaması için demiryolları ve telgraf bağları kopartılmıştır (Özakman, 2020: 615, 616).

23. Tümen ise taarruz için biraz geç kalmıştır. Bunun nedeni ise Tümen kumandanı Ömer Halis Bey, Eskişehir muharebesinde yaşamış olduğu olayın etkisinde kalarak Tümen'i gün ağardığı zaman taarruz ağır ağır ve tedbirli olarak ilerlemiştir. Bunun haberini alan Başkumandan ise telefon ile Halis Bey'e payını vermiştir. Ancak ertesi gün Başkumandan Halis Bey'e savaş hediyesi vererek gönlünü almıştır. Belentepe'nin ön yamaçlarında bulunan çalılıkklar ise topçu ateşleri ile yanmıştır. Bu ateşler 300 ila 400 metre alanı kapsamıştır. Askerlerimiz bu ateşin ve dumanın içerisinden düşmana taarruz için geçmişlerdir ancak bir kesimi yanarak şehit olmuştur (Belen, 2020: 426).

Öğleden sonra artık taarruz eşit bir hal almıştır. Artık gergin bir ortam oluşmaya başlamıştır (Özakman, 2020: 617, 618, 619). "Tınaztepe'de ki kuvvetli Yunan taarruzu ve Kurt Kaya mevzisinin direnişiyile Türk kuvvetlerinin kısmi geri çekilmeleriyle akşam saatlerinde bir denge oluşmuştur" (Yüksel, 2018: 339). I. Ordu Komutanı Nurettin Paşa ile Kurmay Başkan Asım Bey bu durum karşısında tedirgin olmuş ve sinirlenmiştir. Başkomutan ise Kocatepe'den pür dikkat taarruzu izlemiştir. Bir yandan da haritasındaki yerleri belirtmek için taşlar yerleştirerek işaretlemeler

yapmıştır. İsmet Paşa ve Fevzi Paşa sakinliklerini korumuşlardır (Özakman, 2020: 617, 618, 619).

“Savaş aşağıda, tepeler, yarlar, çukurlar, taşlı bayırlar, kayalar, siperler, tel örgüler, hendekler, kum torbaları, makineli tüfek yuvaları, kamyon ve top enkazları, yanmaya devam eden çalılar, ölümler ve toplanmamış yaralılarla dolu ürkünç arazide, savaş dumanı altında, bir an bile durmadan devam ediyordu.” (Özakman, 2020:617).

68. Alay, düşman ordusunu kuşatacak idi. Alay Kumandanı Yarbey Tevfik Bey ise tabur ile birlikte gitmiştir. Bir iletişime geçilemediğinden dolayı 68. Alay’ın yedekte bulunan 1. Tabur ile birlikte diğer tabur birleştirilerek hücumla geçilmiştir. Belentepe’ye 09.00’da varılmıştır. Taarruzda düşman mevziilerinin yarılması ertesi güne bırakılırsa daha zor durum ile karşılaşılacaktır. Çünkü düşmanın yedekte bulunan askerlerinin gelmesi ise olası idi (Belen, 2020: 427).

Yunan Ordusu, Süvari Ordusunun iletişim bağlantılarını kesmiş olduklarını fark etmiş ve General Hacıanesti’ye bildirilmiştir. Bu durum karşısında Hacıanesti ise çok şaşırılmıştır. Durumu değerlendirmek için toplantı gerçekleştirmiştir (Özakman, 2020: 617, 618, 619).

11. Tümen Deliktaş’a taarruzda bulunmuştur. Burada alanı genişletmek isteyen 4. Kolordu’da 5. Tümen’in doğu bölümünde yer alan 8. Tümen Alayı’na yedekte bulunan Alaylar ile desteklenmiştir. Ancak başarılı olan 11. Tümen’e destek olunması yerine farklı yerde taarruz yapılması doğru olarak bulunmamıştır. Topçular da bu nedenle ikiye bölünmüşler ve güçleri zayıflamıştır. Bu arada da düşman ordusu önemli yedek destekler sayesinde güçlenmeye başlamıştır. Düşman cephesine girmek yerine başka bir taarruz yapmak düşmanı güçlendirmiş ve 4. Kolordu’nun yapmış olduğu taarruz durdurulmuştur. Önemli ve başarılı bir ilerleme kaydeden 1.Kolordu’nun 15. Tümen’i düşmandan karşı taarruza uğramıştır ve 14.00’den itibaren çekilmeye başlanmıştır. Bu sırada 38. Alay Kumandanı İlyas Bey yaralanmıştır. Alay’ın enerjisi, kuvvetli Kumandanının yaralanması ile etkilenmiştir. Bu riskli durum akşama kadar sürmüştür. 56. Alay iki tepeli de korumuştur. Kırcaarslan’a giren 14.Tümen’de geri çekilmiştir. 15. Tümen’de Belentepe’yi ele geçirmiş ve Türkmentepe için taarruz hazırlığı yapan 23. Tümen’e, düşmanın karşı taarruzu sebebi ile 15. Tümen’e yardıma gitme emri verilmiştir. 23. Tümen Türkmentepe için taarruz hazırlığında idi. 15. Tümen karşısında ise düşman alayı yer almıştır. Düşman yaratmış olduğu karşı taarruz da 15. Tümen’i etkilemiş olsa da bu durum karşısında tehlikeli bulunmamıştır. 23. Tümen

karşısına da yeni düşman kuvveti getirilmiştir. 23. Tümen, 15. Tümen'i yardım etmeyi geç bulduğu için yalnız olarak ilerleyen 31. Alay'a Tınaztepe'ye gitmiştir. Bu nedenle Türkmentepe taarruzu ertesi güne kalmıştır. 23. Tümen, düşman ordusuna yan taraftan sıkıştırmıştır. 3. Tümen'in 8. Alay'ı da 15. Tümen'e desteğe gitmiştir. Düşmanın karşı taarruzu da kırılmıştır. 15. Tümen'in 56. Alay'ı da süngü hücumu ile gece durumu kontrol altına almıştır (Belen, 2020: 427, 428).

26 Ağustos'ta düşman cepheleri yarılamamıştır. Ancak bazı mevzi ve tepeleri ele geçirmeyi başarmışlardır. Tınaztepe ve Çekiltepeler ise 27 Ağustos'ta güçlü taarruz ile ele geçirilmiştir. Yunanlılar mevziilerini terk ederek Sincanlı ovasına gitmişlerdir. Süvari Kolordusu ise taarruzun başarılı şekilde devam ettiğini görmüştür ve alanı genişletmişlerdir. Düşman Afyon'da kuzey bölgesine doğru dağınık olarak çekilmiştir. Düşmanın çekilmesinden sonra ise Afyon'a girilmiştir. Eğer düşman ordusu, Eskişehir'de yedekte bulunan Kolordusunun yanına giderse ve doğru şekilde karşı taarruzda bulunur ise muharebe riske girebilir idi. Eskişehir'de bulunan yedek Kolordunun karşısında ise bizim II. Ordumuz yer almıştır. Düşmanın yedekte bulunan Kolordusu böyle bir karşı taarruza geçecek olur ise II. Ordumuz da şiddetli bir karşı hamle ile düşmanı cephesine geri itecektir (Selek, 2020: 1013, 1014).

26 Ağustos'ta 4. Kolordu düşmanın birinci mevziini ele geçirmiştir. 23. Tümen Belentepe'yi almış ve Süvariler de düşmanın gerisine etkili olması ile sonuçlanmıştır. 15. Tümen, Tınaztepe'yi başarılı şekilde ele almıştır ancak karşı taarruzda bir parça da olsa kalabilmiştir. Kılınçarslan alanını 14. Tümen kazanmış fakat arkadan terk etmiştir ama daha sonra geri almıştır (Belen, 2020: 429).

Yunanlılar yapmış oldukları karşı taarruz ile bu riskin geçmiş olduğunu düşünmüşler ancak 27 Ağustos için 9. Tümen'i tren ile Afyon'a iletecekler ve kuzey de yer alan tümenleri de karşı taarruza devam edecektir. Kuzey bölgesinden gelen 7. Tümen, 1. Tümen Kumandanı General Frangos'un emrine verilmiştir (Belen, 2020: 429).

Yunanlılar, 7. Tümen ile Tınaztepe'yi ele geçirmek isteyerek toplu bir şekilde ele alacaktır. Ama Türk Ordusu'nun 4 yedek Tümeni ile birlikte Yunanlıların uzakta olan yedek tümenleri gelinceye kadar taarruz edecekler ve durdurulamayacaktır. General Trikapis saat 18.00'de emir almıştır. II. Kolordu'nun 5. Tümenini ve 15. Tümen'i alarak Bavurdu ve Çay yönündeki II. Türk Ordusu' nu yandan ve geriden

taarruz edilmesini istemiştir. Ancak Trikupis bir Alay'ı daha önce Afyon'a tren ile göndermiştir. 5. Tümen'den de taburlar almıştır. Taarruz için 3, 5 Tümen ise yeterli gelmemiştir. 27 Ağustos'ta hazırlanıp 28 Ağustos'ta da taarruza hazır olacak kuvvetlerin, II. Kolordu Kumandanı Diyenis ise bunun ancak 29 Ağustos'a kadar anca olacağını ifade etmiştir (Belen, 2020: 429, 430).

Mustafa Kemal Atatürk o günleri şöyle ifade etmiştir: “Efendiler, 26 ve 27 Ağustos günlerinde, yani iki gün içinde, düşmanın (Afyon) Karahisarı'na güneyinde 50 ve doğusunda 20-30 kilometre uzunluğunda bulunan güçlendirilmiş cephelerini düşürdük” (Nutuk, 2005: 615).

2.1.2.2. 27 Ağustos 1922

27 Ağustos günü Efe Kazım'ın 8. Tümeni saat 04.00'de sessizce yola çıkmışlardır. Yunanlıların mevziilerine kadar yaklaşmışlardır. Kurtkaya'yı ise 04.30'da ele geçirmişlerdir (Özakman, 2020: 620).

Yunanlılar, 27 Ağustos sabahı Erkmuntepe'de karşılık olarak bir taarruz gerçekleştirecektir. Yunan Ordusundan Plastiras bu alanda görev yapmıştır. Plastiras kumandasında ise üç Alay bulunmaktadır. 4. Kolordu, Yunanlılardan önce sabahın ilk saatlerinde yapmış olduğu hazırlıktan sonra 5. ve 11. Tümenleri ile taarruza geçmiştir. 11. Tümen'e destek olarak 12. Tümen, 5. Tümen'e ise bir tabur gelmiştir. Kemalettin Sami Bey'de Kolordu Kumandanı olarak 5. Tümen'in muharebe alanında yönetmiştir. Ordu'ya vermiş olduğu emirlerde ise 1313 rakımlı tepeyi ele geçireceklerini söylemiştir. 5. Tümen Kumandanı Kurmay Yarbey Halit Bey, 11. Tümen Kumandanı da Kurmay Yarbey Derviş Bey'dir. Komutanların ise Erkmuntepe'yi alacağından hiç şüphe duyulmamıştır. Ancak iki tümenimizin karşısında düşmanın karşı taarruza hazırlanmış olduğu ve o bölgeye üç alaydan fazla güç toplayarak çıkacaktır (Belen, 2020: 431, 432).

57. Tümen Komutanı Albay Reşat Bey'dir. Mustafa Kemal Paşa ise Albay Reşat Bey'i çok sevmiş ve saygı duymuştur. 27 Ağustos günü Çiğil Tepe karşısında bulunan 57. Tümen bir türlü varamamıştır. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa'da Reşat Bey'i arayarak bir problemin olup olmadığını sormuştur. Reşat Bey'de bir sorunun bulunmadığını ve yarım saat içerisinde Çiğil Tepe'ye varacağını söylemiş aynı zamanda da söz vermiştir. Yarım saat sonra Çiğil Tepe'ye 57. Tümen girememiştir. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa tekrar Reşat Bey ile iletişime geçmek istemiştir. Lakin mevzii almak için söz verdiği ve yarım saat içerisinde Çiğil Tepe'ye

giremediğinden dolayı intihar etmiştir. Ancak bir zaman sonra tümen Çiğil Tepe'ye girmiştir ve bunu komutanları görememiştir (Özakman, 2020:621, 622, 623).

“2nci Ordu cephesinde 61. Tümen Kazuçuran Tepesini, 17nci Tümen'de Kırantepe-Dedesivrisi mevziilerini işgal etti” (Kollu, 1992: 527).

15. Tümen Komutanı Rıfkı Bey ile takımda yer alan çavuş aniden durmuşlar ve aşağıya doğru baktıklarında güneşin arasında süzülen bir ova görmüşlerdir. Bu ova ise Sincanlı Ovası'dır. Bu zafer 32 saatlik taarruzun sonucunda cepheyi yarmalarıdır. Ova'dan Yunan askerleri kaçarak kuzey bölgesine ilerlemişlerdir. 15. Tümen ise arkalarından ağır makineler ile durdurmaya çalışmışlardır. Ancak bir kısmı aralarından kaçarak ilerlemişlerdir. Bilmiyorlar ki ileride onları Türk Süvarileri karşılayacaktır (Özakman, 2020: 624).

4. Kolordu taarruza başlamıştır. Erkmantepe sırtlarına doğru hücumda idiler. İki tarafta da topçu ateşlerinden dolayı her yer yanmakta ve oluşan dumanlardan göz gözü görmemiştir. 12. Alay'ın 2. Tabur'u ile Yarbay Hasbi Bey'in kumandasında bulunan 34. Alay saat 07.00'da düşman mevziine giriş yapmıştır. Saat 08.00'da ise diğer alaylarda düşman mevziine girmişlerdir. 8. Tümen'in bir alayı ile 36. Alay Kurt kaya mevzii ele almışlardır. Bir gün öncesinde yani 26 Ağustos günü 23. Tümen'de yer alan 31. Alay ile 15. Tümen'e yardım için Tümen Kumandanı (Ömer Halis Bey) ile birlikte Tınaztepe'ye gitmişlerdir. 23. Tümen'in kumandayı olarak ise 68. Alay Kumandanı Yarbay Tevfik Bey'e teklif gitmiş ve bunu kabul ederek kumandayı almıştır. Bunun üzerine 23. Tümen Türkmen Tepe'ye taarruz a başlamıştır. Görsel 2.5'de görüldüğü üzere ağır topçulara destek olarak sahra ve iki dağ bataryasından tümen topçuları olmuştur. Sahra bataryası Kumandanı ise Yüzbaşı Sıtkı Bey'dir. Türkmen Tepe birkaç saat içerisinde ele alınmıştır. Türkmen Tepe'den Sincanlı Ovasına inen birlikleri ve Tevfik Bey'i köy halkı karşılamıştır. Hepsi de sevinçlerini Tevfik Bey'in ellerini öperek belli etmişlerdir. Tutsaklıktan kurtulmanın neşesi ile herkesin yüzü gülmekte idi. Sincanlı Ovasına Süvari birliklerinden sonra giren ilk piyade birliği Tevfik Bey'in kumandasındaki 23. Tümen'dir. 1.Kolordu Tınaztepe için kesin sonuç almak istemiştir. 15. Tümen, 2. Kolordu'nun 3. Tümeni ile 23. Tümen'in 31. Alayı ile desteklenmiştir. Düşman ordusunda ise 7 tabur bulunmakta idi. Bunun karşılığında taarruzun olumlu karşılanması da yüksek ihtimal olarak düşünülmüştür. Ancak bu düşünceler karşısında saat 10.00'da Tınaztepe ele geçirilmiştir. Yunan ordusu Sincanlı Ovasına geriletilmiştir (Belen, 2020:433, 434).

Görsel 2.5: Bir Sahra Bataryasının Mevziye Giderken ki Görüntüsü.

Kaynak:<https://www.cumhuriyet.com.tr/Archive/2020/8/29/172421472-bt4.jpg> , 2021.

Yunan Ordusu 27 Ağustos gününün bir önceki günden daha zor geçtiğini ve askerlerin dayanacak güçlerinin kalmayacaklarını söylemişlerdir. 4. Tümen Komutanı General Dimaras ise bitkin bir halde birliğe gitmiştir. Bu taarruzda artık güçlerinin kalmadıklarını ve dayanamayacaklarını ifade etmiştir. Trikupis hemen Frangos ile iletişime geçerek onlarında ne durumda olduklarını sormuş ancak olumlu bir yanıt alamamıştır. Derhal karargâhın üyeleri toplanmış ve bu konu üzerinde konuşulmuştur. Artık taarruz karşısında direnemeyecekler, Afyon'u boşaltacaklar ve Dumlupınar mevziine çekileceklerdir. Yunan Generali Trikupis Afyon'u kaybedince direkt hazırlanarak gitmiştir. Afyon'da artık Yunan işgali ortadan kalkmıştır. Frangos'un 1. ve 7. Tümenlerden geriye kalanlar da kuzeybatı bölgesine doğru çekilmişlerdir. Bu tümenlerin arkasından İzzettin Bey'in Kolorduları takip etmiştir. 4. Kolordu da Sincanlı Ovasına varmıştır. Yunan Ordusunun Afyon'dan çekilmesi haberini alan Hacıanesti hemen komuta kurulunu toplamıştır. Neler yapabilecekleri hakkında konuşmuşlardır. General Frangos'un Dumlupınar'a çekileceğini, Trikupis'in de Dumlupınar'a çekilirse birlik olarak Türk Ordusunu İzmir'e geçmeleri durdurulacaktır. Hemen bu görüşme Frangos ve Trikupis'e iletilerek emir verilmiştir. Türk Ordusu, Yunan Ordusunun bu düşüncesini tahmin ederek 4. Kolordu'nun üç Tümeni Afyon'un batısına ilerlemiştir ve Yunan tümenlerini Dumlupınar'a girmelerini önleyerek önlerine gelen birlikleri de yok edeceklerdir. Çok az uyku ve yemek yemeden devam etmişlerdir. Ancak Türk askeri hala zinde olarak kalmıştır. Bunun nedeni ise zafere olan inançtır (Özakman, 2020: 621, 622, 627, 629).

8. Tümen Afyon'u ele almıştır. 1. Kolordu'nun 23. İle 15. Tümenleri ve 3. Tümen Sincanlı Ovasında toplanmışlardır. 14. Tümen ile 57. Tümen de ovaya doğru

ilerlemekte idiler. Düşmanın Kütahya ve İzmir yönüne doğru çekilmelerini engellemek için Batı Cephesi Kumandanı, II. Ordu ile Kütahya, I. Ordu ile de Dumlupınar yönünü kapatmış olacaklar ve düşman çember içerisinde bırakılacaktır. Bu düşüncede hemen Başkomutana iletilmiştir. Bu görüşü kabul ederek derhal birliklere emir verilmesini istemiştir. II. Ordu düşmanın Kütahya'ya çekilmesini önleyecek, I. Ordu ise İzmir'e giden yolu ve iletişimi kapatacaktır (Belen, 2020: 435, 438).

2.1.2.3. 28 Ağustos 1922

“2nci Ordu düşman mevziilerine girmişti. Ancak, düşmanın gece batıya çekildiğini kestirememişti.” (Kollu, 1992: 529). 28 Ağustos günü 1. Kolordunun emri ile 23. Tümen Köprülü güneyine, 3. Tümen Balmahmut, 14. Tümen ise Ayvalı'ya kadar girmişlerdir. Süvari Kolordusu ise düşmanın arkasında Düzağaç kuzeyindeki istikametten İlbulak yönüne doğru ilerlemiştir. Ancak bu birlikler 1 Kolordu'nun yeni emrinin haberini almadan mevziilere yönelmişlerdir. Tümenler ise bu olaydan etkilenmişlerdir. En çok etkilenen tümenler 23. Tümen ile Süvarilerdir. 3. ile 14. Tümenler bu olaydan fazla etkilenmemişlerdir. 23. Tümen ise rastlantı eseri taarruz yapmıştır. 31. Alay arkadan gelerek destekte bulunmuştur. 68. ve 69. Alaylar da yardım etmişlerdir. Bir saat kadar süren bu muharebeden sonra düşman birliklerinin Resulbaba Dağı'na doğru çekilmiştir. Çekilirken de üç ağır top ve iki dağ topunu bırakmıştır (Belen, 2020: 439, 440, 441). Yunanlılar ise bu ani olan baskın karşısında hazırlıksız bulunduğu için ağır hasar almıştır (Kollu, 1992: 530). Yapılan muharebe ve düşmanın geri çekildi bilgisi II. Ordu Komutanı Yakup Şevki Paşa'ya iletilmiştir. Tümenler ise almış oldukları emir ile batıya doğru 25 km uzaklıktaki Düzağaç köyüne gitmiştir (Belen, 2020: 439, 440, 441). “Balmahmut istasyonundaki depolarda çok miktarda yiyecek maddeleri ile cephane ve malzemeleri vardır. Erler çantalarını konservelerle doldurdular.” (Belen, 2020: 441). “2. Tümen, kendinden dört kat kalabalık ve güçlü 9. Tümen ile savaşarak, bu büyük tümenin ve çevredeki birliklerin yürüyüşünü 6 saat geciktirdi. Çok kayıp verdi. Ama Trikupis-Digenis kuvvetlerinin hızını keserek, Dumlupınar'a yetişmelerini engellemişti.” (Özakman, 2020: 631). Düşman İlbulak dağına doğru çekilmektedir. Bunun üzerine Süvari Kumandanı ilerleyen düşmanı durdurmak istemiştir. Bu yüzden süvari birlikleri 28 Ağustos günü Yenice-İlbulak mevkiine gitmişlerdir. O sabah Egret'te bulunmaları gerekmektedir. 2. Tümen'in iki alayı Ulucak'a sonra Çatalçeşme'ye, geri kalan tümen ise Egret yönünde ilerlemiştir. 2.

Süvari Tümeni ise 9. Yunan Tümeni ne yapmış olduğu taarruz ile büyük cesaret göstermiş ve başarılı olarak Ulucak'a dönmüştür. 2. ve 14. Tümenler Ulucak'ta toplanmışlardır. Beşkarışhöyük-Kurtköy alanına ilerlemişlerdir. 1. Süvari Tümeni ise 29 Ağustos akşamı Kolorduya katılmıştır (Belen, 2020: 443). “28 Ağustos'ta Yunan ordusunun asıl cephesi de yarıldı. Güneyden kuzeye doğru ilerleyen Türk kuvvetleri ile doğudan ilerleyen kuvvetler Yunan ordusunun ikiye ayırmış ve büyük kısmını kuşatıcı bir duruma girmişti.” (Selek, 2020:1014). 23. Tümen'in yapmış olduğu Köprülü baskınından sonra düşman ordusunda Dumlupınar mevziine çekilmeler olmuştur. Verilen emirden sonra General Frangos emri almayarak mevziide kalmak istemiştir fakat düzensiz geri çekilmelerden dolayı saat 15'de Dumlupınar mevziine çekilme kararı almıştır. Orada diğer birlikler ile bir araya gelerek daha da güçlenecekler ve İzmir yolunu kapatacaklardır. Ancak hiç uyumadan ve durmadan 10 km boyunca Dumlupınar mevziine çekilmeleri gerekecektir. Bunun için Trikupis'in elinde bir kılavuz bulunmadığından geceleri dinlenerek ilerlemişlerdir. Yunan yazarları Trikupis'in ilerlemesi için “yerinde saymak” olarak adlandırmıştır (Belen, 2020: 445).

2.1.2.4. 29 Ağustos 1922

2. Türk Ordusu 30 km'lik yürümenin ardından Trikupis'in grubu ile karşılaşamamıştır. Eskişehir'de bulunan Yunan 3. Kolordusu Bursa istikametinde, 15. Tümen de Kütahya istikametinde çekilmeye başlamıştır. 14. Tümen Beşkarışhöyük'te durmakta idi. Ancak bir Alayı sahra toplarının korunması için ayrılmıştır. Fahrettin Paşa ise Hamurköy'den gitmekte olan düşman birliklerinin üzerlerine göndermiştir. 2. Tümen bu arada dinlenmek için Kurtköy'e gönderilmiştir. Bundan dolayı 14. Tümenin kuvveti azalmış olarak düşman karşısına çıkmıştır. Düşman, 14. Tümen'in Yüzbaşı Şekip Bey'in şehit olması ve karanlığın artması ile muharebeden kurtulmuştur. 2. Tümen ile güçleri birleştirilerek o gün zafer ile sonuçlanabilirdi. 23. Tümen güney yönünde Aslıhanlar yolunu kapatarak düşmanı geriye doğru çekmiştir. 23. Tümen ile 14. Tümen Süvarileri arasında sadece 7 km'lik bir mesafe bulunmaktadır. Ancak iki Tümenin de birbirlerinden haberi olmadığı için düşman güneşin batması ile kurtulmuştur. Fahrettin Paşa düşmanı tekrar yakalayarak taarruza geçmek istemiştir. Bunun için 22 km batı yönünde yer alan Belova gedliğini tutmaya karar vermiştir. 14. Tümen Şıhlar üzerinden Belova, 2. Tümen' de Tokulköy yönünde ilerlemiştir. I. Ordu da bulunan 4. Kolordu geri çekilen Trikupis grubunun yolunu keserek taarruz etmeye, 1.

Kolordu'da General Frangos'un Dumlupınar mevziinde bulunan grubunu Uşak tarafına atmaya karar verilmiştir. 4. Kolordu'nun 5. Tümeni Çatkuyu batı yönünde, 11. Tümen'de Küçükköy kuzeyinde muharebeye girmiştir. Bunun üzerine yedekte olan 12. Tümen, 5. Tümen'e verilmiş ancak batıda yer alan düşman geri çekilmesini önlemesi gerekmiştir. 5. Tümen'in abartı raporları ile 12. Tümen onun sağ ve doğu yönüne doğru çekilmeye başlamıştır. 5. Tümen'in karşısında düşman kalmadığı ortaya çıkmış ve 5. Tümen, 12. Tümen, 1. Süvari Tümeni oyalanmıştır. 12. Tümen merkezde, 1. Tümen ise cephesinde değerlendirilmiştir. 4. Kolordunun 3. Tümeni Selkisaray'a gelerek düşmanın geri çekilen hattına Çalköy yönünde taarruzda bulunmuştur (Belen, 2020: 448, 449, 450). "Beşkarışhöyük-Kurtköy bölgesindeki Süvari Kolordusu çok yorgundu. 4ncü Kolordunun durumu siklet merkezi ile düşmanın geri çekilme hattını kesmeye elverişli değildi. Trikopis, 4ncü Kolorduya karşı iki Tümenle yanları koruyarak, diğer üç Tümenin, Aslıhanlar bölgesine geçirebildi" (Kollu, 1992: 532). 4. Kolordu, Trikopis'in geri çekilme hattının kesilmesi ile görevlendirilmiştir. 1. Kolordu ise General Frangos grubuna taarruz etmek için görev almıştır. Saat 08.00'de yola çıkmıştır. 23. Tümen, Düzağaç mevkiinde yer almış ancak düşman uçaklarının taarruzuna uğramıştır (Belen, 2020: 451). "Trikopis böyle yapmadı. Yürüyüş yollarını batıya doğru yürüteceğine, onlara güney batıya doğru istikametler verdi ki, bunlardan bir kısmı Türk kuvvetlerinin içinden geçecekti" (Kollu, 1992:532).

"1.Kolordu'nun Dumlupınar mevziine yapacağı taarruz şöyle tertiplenmişti: 23. Tümen Dumlupınar'ın kuzeyinden Arpagediği'ne taarruz edecek, 15. Tümen de bunun gerisinden yürüyecek, 14. Ve 57. Tümenler de güneyden düşman cephesine taarruz edeceklerdi. 6. Tümen'de sol kanatta Toklusivrisi istikametinde başladığı taarruza devam ediyordu" (Belen, 2020: 451).

68. Alay düşmanın bulunduğu kuzey yönüne doğru ilerlediği esnada, Çal ve Hamurköy'den iki düşman Aslıhanların doğuda yer alan tepesinde görülmüştür. Bunun üzerine en yakında bulunan 69. Alay bu yönde taarruza geçmiştir. "Tümenin hücum taburu ve süvari bölüğü de Büyük Aslıhanlara gönderildi. 69. Alay'da, 31. Alay'dan bir taburla takviye edildi." 68. Alay'a karşı düşmandan Arpagediğin'de karşı taarruza geçmiştir. General Frangos'un raporlarına göre Arpagediği, Albay Plastiras tarafından yüksek tepeden muharebeyi görmüştür. Bu da tümenlerin ne kadar büyük tehlike atlattığını göstermektedir. Bunun üzerine Albay Plastiras derhal General Frangos ile iletişime geçerek karşı taarruza geçilmesini söylemiş ve hemen taarruzda bulunmuştur. General Frangos almış olduğu emir ile 12.20'de taarruz emrini vermiştir. Yunan

Ordusundan 7. Tümen ve Plastiras'ın birliği katılacaktır. 7. Yunan Tümeni Komutanı ise 1. Türk Kolordusu'nun onlara doğru yaklaştıklarını görmüş ve karşı taarruzun gelişmeye bırakılmasını istemiştir. Bunun üzerine 7. Tümeni beklemişler ve 68. Alay cephesine taarruzda bulundukları anlaşılmıştır. 1. Kolordumuzda yer alan 14. ve 57. Tümenler Dumlupınar mevziine doğru yaklaşmışlardır. 6. Tümen Toklusivri'yi 12.30'da, 57. Tümen Kartal Tepe'yi 17.00'da ele almıştır. 14. Tümen saat 20.40'da Dumlupınar mevziine girmiştir. Genel durum hakkında bilgi edinmek ise çok zor idi. Vasıtalar az, telsiz telgraflar ise yoktur. Ama Yunanlılarda telsiz bulunduğu durumda bile iletişim kuramamışlardır. Trikupis, Frangos'un durumunu bilmiyordu aynı zamanda da Yunan genel karargâhı da Trikupis'in geri çekilen grubunun yolunun kesildiği bilgisini de almamışlardır. Hala muharebeye devam ettiğini zannediyorlardır (Belen, 2020: 451, 453, 454, 455).

2.1.2.5. 30 Ağustos 1922: Başkumandanlık Meydan Muharebesi

“Yenilen düşman ordusunun, bütün kuvvetlerini 30 Ağustos'a kadar Aslıhanlar yakınında kuşattık. 30 Ağustos'ta yaptığımız savaş sonucunda [buna “Başkumandan Muharebesi” adı verilmiştir] düşmanın asıl kuvvetini yok ederek tutsak aldık”(Nutuk, 2005:615).

29 Ağustos günü Trikupis grubu, güney bölgesinde bulunan 4. Kolordumuzun taarruzuna uğramış ve akşama kadar çatışmıştır. Muharebeden çıkınca da Dumlupınar yönünde geri çekilecektir. Ancak 23. Tümen Dumlupınar'a giden geri çekilme yolunu keserek geçit bırakmamıştır. 1. Kolordu karşısında yer alan General Frangos grubu da fazla dayanmayarak geri çekilmiştir. Trikupis'in sabah saatlerinde yapmış olduğu karşı taarruz başarısız olmuştur. Dumlupınar'a çekilemeyince kararını değiştirerek Banaz yönünde karar vermiştir ve saat 13.00'da çekilmeye başlamışlardır. II. Ordu 6. Kolordu ile Beşkarışhöyük'de, 3. Kolordu'nun 61. Tümeni Altıntaş'ta yer almıştır. Fakat taarruz için öğle saatlerini beklemeleri gerekmiştir. Düşman sadece 20 km uzaklıktadır. General Frangos' un terk etmiş olduğu Dumlupınar'ı I. Ordumuz ile 1. Kolordusu ele geçirmiştir. 4. Kolordu ise General Trikupis' in kuvvetleri ile geceye kadar muharebe etmiştir. II. Ordu kuzeyden, I. Ordu da 4. Kolordusu ile birlikte güneyden Trikupis' in yolunu kapatacaklardır. 3. Süvari Uşak, Süvari Kolordusu Bursa - Menemen, Mürettep Süvari Tümeni de Kütahya'yı ele geçirecektir. II. Ordu 20 km'lik ilerlemenin ardından taarruz meydanına gelmiştir. 16. Tümen Çalköy ile Küçük Adatepe kuzey bölgesine, 61.

Tümen de Büyük Adatepe yönünde taarruz etmişlerdir. 61. Tümen Akpırım tepesine geldiğinde 12. Yunan Tümeni Çalköy'den çekilmiştir. 12. Yunan Tümeni kendisini kurtarmak için 61. Tümen'e karşı taarruz da bulunmuştur ve 61. Tümen de gelen birlikleri ile savunmada kalmıştır. Allören kuzeyine doğru uzanmışlardır. 4. Kolordu'nun emrine 23. Tümen verilmiştir. 4. Kolordu batı bölgesinde düşmanı kuşatacaktır ve taarruzda bulunma emri verilmiştir. 4. Kolordu'da bulunan 11. Tümen Çalköy güneyine, 5. Tümen Küçük Adatepe'ye taarruz da bulunacaktır. 3. Tümen' e de uzakta yer alan Büyük Adatepe'ye taarruz etme emri verilmiştir. 61. Tümen ile 3. Tümen taarruzları akşama kaldığı için kuşatmayı tam yapamamışlardır. Kızıldaş deresi Süvariler ile kuşatılmıştır. 4. Kolordu'nun 3. ve 5. Tümenleri taarruza geç kalmışlardır. Bunun nedeni de Tümenlerin taarruz alanına uzak olmalarıdır. Ancak 3 km' lik alan kapatılamamıştır. Mustafa Kemal Paşa (Görsel 2.6) Zafertepe de bulunan 11. Tümen karargâhından hareketleri izlemiştir. 11. Tümen akşam olmadan Çalköy güney bölgesini ele geçirmiştir ardından batı yönüne geçmiştir. 16. ile 5. Tümenler düşmanı sıkıştırmışlardır. Küçük Adatepe'yi 5. Tümen 19.30'da ele geçirmiştir. Bu sıkıştırmalardan sonra düşman Büyük Adatepe'ye doğru kaçmıştır. 61. Tümen kuzeyden, 3. Tümen güneyden tutacaktır. İki tümen arasında bırakılan açık kuşatılamadığı için Trikupis, 8.000 kişiye yakın grubu ile buradan kaçmayı başarmıştır. Ancak Süvarilerimiz Gediz yolunu, 1. Kolordumuz da Uşak yolunu kesmiştir. Bu durumdan düşman ordusu farkında değildir (Belen, 2020: 456, 457, 458, 461, 462).

Görsel 2.6. Mustafa Kemal Paşa, Karargâhında.

Kaynak: https://isteataturk.com/gorseller/thumb/1576094045_ataturk.jpg, 2021.

30 Ağustos gününe ilk olarak “Aslıhanlar Meydan Muharebesi” kullanılmıştır. Ancak Mustafa Kemal Paşa muharebede ileri hatlarda yer aldığı için Batı Cephesi Komutanının teklifi ile “Başkumandanlık Muharebesi” kullanılmıştır. Muharebe öğle saatlerinde 14.30’da başlamıştır ve sadece 23. Tümen bulunmuştur. Sabahın ilk vakitlerinde 23. Tümenin gece geç saatlere kadar yapmış olduğu muharebenin ardından düşman, düzensiz olarak Çalköy, güneyden Küçük Adatepe’ye geri çekilmiştir. Ancak Sahra Bataryası ve obüsler ile Adatepe’ye aynı zamanda ilerilerine doğru top atışları olmuştur. Ağaç köy’den düşmanın çekildiği fark edilerek 31. Alay Büyük Aslıhanlılar ve Ağaç köy arasına gönderilmiştir. 69. Alay’da geri çekilme yolunu kapatılması için görevlendirilecektir ama düşman karşı taarruzuna girmiştir. Bundan dolayı Adatepe bölgesine taarruz edilememiştir. 69. Alay’a ise 5. Yunan Tümeni taarruzda bulunmuştur. Dumlupınar’da 1. Kolordu Kumandanı ile 15. Tümen yer almıştır. 14. Tümen de bu bölgenin güneyinde bulunmuştur (Belen, 2020: 455, 462).

“23. Tümen Kumandanı Ömer Halis Bey Kolordu Kumandanı ile görüşmek üzere Dumlupınar’a gitti. İzzettin Bey, alınan ordu emri gereğince kolordusu ile Uşak genel istikametinde taarruza devam edeceğini, bulunduğumuz bölgeye de 4. Kolordu’nun geleceğini ve bizim de o kolordunun emrine girdiğimizi bildirmişti” (Belen, 2020: 463).

23. Tümen, düşmanın güneye doğru çekilmesini engellemiştir. Fakat düşman Allıören üzerinden batı yönünde çekildiği görülmüştür. 14.30’da Allıören’de mermi patlamaları duyulmuştur. 61. Tümen, batıya çekilmek isteyen düşmana taarruzda bulunmuştur. Trikupis’in grubu, 61. Tümen’e karşı taarruzda bulunmuştur ancak başarılı olamamıştır ve geceyi bekleyerek savunmada kalmışlardır. “Yunanlılar da Allıören’deki muharebeye ehemmiyet verdikleri için bizim “Başkumandanlık Muharebesi” adını verdiğimiz muharebeden, Küçük Asya Mağlubiyeti adındaki eserde “Türklerin Allıören zaferi” diye bahsedilmektedir.” 16. ve 11. Tümenler Çal köy ve Küçük Adatepe bölgesinde topçu ateşi açmışlardır. Bu taarruz ise olumlu sonuçlanmıştır. 5. Tümen Küçük Aslıhanlar yönünde ilerlemiştir. 69. Alay bu yönde bulunmaktadır. 31. Alay’da Büyük Aslıhanlar da taarruzdadır. 5. Tümenin uzaklığı azaltması ile birlikler Adatepe’ye taarruzda bulunmuşlardır. 69. Alay ise 5. Tümenin katılmasının ardından soldan girerek bu yönde değerlendirilecektir. 13. Tümen Aslıhanlar bölgesine gelmiştir. 23. Tümen’den haber alınmamıştır. Arpagediğin de düşman geri çekilme hattını kapatacak idi. 3. Tümen Aslıhanlarda taarruzda bulunacak idi ama geç gelen emir ile 3. ve 23. Tümenler görevlerini değiştirmişlerdir. 4. Kolordu’nun emrine verilmiş olan 23. Tümen’in cepheye yayıldı bilgisini, kolordu’da Tümen’e emri ulaştırmamıştır. 4.

Kolordu bu değişimden memnun kalmamıştır. “4. Kolordu’ya göre, 3. Tümen geldiği zaman henüz dört taburunu birinci hatta kullandığını zanneden 28. Tümen, geride kalan altı tabur ve 3. Tümen’den alacağı bir alayla verilen vazifeyi yapabilirdi. 3. Tümen’de 23. Tümen’in cephesini, oradaki dört taburla birlikte teslim alarak emredilen yerden taarruz ederdi.” 5. Tümen, 69. Alay’ın yerine gelerek Alay’ın toplanma zamanını vermiştir. Bundan dolayı durumu üstlenen kumandanlar doğru karar vermiştir. Gecikmeler ve bazı hatalardan dolayı 5. Yunan Tümeni’nin bir bölümü, 9. Yunan Tümen’ in birliği ve Trikupis’ in 7-8 bin kişilik grubu çekilmede başarılı olmuştur. Fakat 1 Eylül’de Trikupis’in yanında bulunan 5-6 bin kişilik grubu da 2 Eylül’de ele alınmıştır. Süvari Kolordusunun kuşatması başarılı olarak gerçekleştirmesi ve 1. Kolordu’nun hızla Uşak yönünde ilerlemesi etkili olmuştur. Çekilen düşman birlikleri de giderken motorlu araçlar, vasıtalar, cephaneler ve malzemelerini bırakmışlardır (Belen, 2020: 463 - 466).

“Fakat biz Başkumandanlık Meydan Muharebesi’ni yalnız Adatepeler’deki taktik hareketlerle değil, kuvvetleri kat’ i netice yerinde toplayan, süvariye de gerilere saldıran parlak bir stratejik hareket olarak kabul ediyoruz.” II. Ordu, ilk olarak Gediz’e ilerleme emri almıştır ardından Uşak yönüne doğru ilerleyecek ve düşmandan karşı bir direnme almaz ise Kula doğrultusunda gidecektir. I. Kolordu ise General Frangos’un ardından Uşak doğrultusunda takip etmekte idi. I. Ordu da Uşak-Alaşehir yönünde düşmanı takipte kalacaktır (Belen, 2020: 467).

“Düşman ordusu başkumandanı olan General Trikopolis de tutsaklar arasındaydı. Demek ki düşündüğümüz kesin sonuç, beş günde alınmış oldu” (Nutuk, 2005: 616).

30 Ağustos Zaferi, Türk Milletinin yeniden doğmasını sağlamıştır. Bu zafer sayesinde Türkiye Cumhuriyetinin temelleri atılmıştır. Bu zafer, Türk Milletinin sömürgeliğe mahkûm kalmayarak kendi devletini kurmasıdır. Birinci Dünya Savaşı ile 4 yıla yakın uzun soluklu savaşın ardından yorgun olan bu Milletin devamında 3 yıl kadar sıkıntılar çekerek zorluklara katlanmıştır ve bu yolda birçok kan dökmüştür. İşte Türk Milletinin devletine olan bağlılığı sayesinde yenilmeyerek zinde ve kuvvetli kalarak bu zaferi kazanmıştır (Özselçuk, 1987: 670).

2.1.2.6. 31 Ağustos 1922: Kaplangı Muharebesi

15. Yunan Tümeni kendine geri çekilmek için batı istikametinde yol açmak istemiştir bundan dolayı da 31 Ağustos sabahı Kütahya’da bulunan Süvarilerimize karşı

taarruzda bulunmuştur. 1. Tümenimiz de akşamüzerine doğru ulaşabilmiştir. Bundan yararlanan Yunan Tümeni de gece batı istikametinde çekilmekte başarılı olmuştur. General Frangos, Murat Dağı üzerinde bulunan Hasandede Tepesine ve Kaplangı Dağı arasına mevzii tutmuştur. Mevzii arasında Çorum Dağı yer aldığından dolayı bu taarruza Yunanlılar Çorum Dağı Muharebesi ismini koymuşlardır. Halaçlar tepesini 7. Yunan Tümeni, Hasandede tepesini Plastiras birliği, Kaplangı ile demiryolu arasını 1. Yunan Tümen yer almıştır. Bizim 1. Kolordumuz da Kaplangı Dağına taarruza başlamıştır. 57. Tümen'in yapmış olduğu taarruz sonucunda 38. ve 44. Alayları Kaplangı Dağından püskürtülmüştür. Fakat Kaplangı Dağı Yunanlıların geri çekilmesi için önemli bir alandı. Bu yüzden Trikupis grubu ile birleşmek için General Frangos'un 5. Alay ve 4. Tümen ile gece hücumu geçmişlerdir 22.30'da başarılı olmuşlardır. Bu alanda dört alaya yakın Yunan kuvveti bulunmuştur. 57. Türk Tümeni geriye doğru ilerletilmiştir. Yunanlılar yoğun olarak burada toplanmışlardır. Bu ise durumu kritik bir hale bırakmıştır. 1. Kolordu Kumandanı İzzettin Paşa 57. Tümen'in yanına giderek güçlendirmek istemiştir. 1. Ordu'da bulunan 4. Tümen'de 1. Kolordu emrine verilmiştir. 4. Tümen 57. Tümen gerisinde yer almıştır. 14. Tümen ise yandan desteklemiştir. Taarruz gün ağarırken başlamıştır. Kuvvetli muharebenin ardından 8.45'de Türk Ordusu başarılı olmuştur. Düşman yorgun halde Uşak yönünde çekilmiştir. Düşmanın arkasından 25 km yürüyerek 1. Kolordumuz takip etmiştir. 31 Ağustos'ta 1. Kolordu büyük bir zafer kazanmıştır (Belen, 2020: 473, 474).

2.1.2.7. Kütahya Muharebesi

Batı Cephesi Kumandanı Altıntaş'a gelen Mürettep Süvari Tümenine Kütahya-İnegöl yönünde düşman gerisine ilerlemesini istemiştir. 30 Ağustos'ta Süvarilerimiz Porsuk köprüsüne varmıştır. Gediz yönüne çekilen Rum göçmenler ile karşılaşmıştır. 32. Menzil Alayı'nın saldırısına uğranmıştır ama orada alayı dağıtıp geçerek 12.00'da Kütahya'ya girmiştir. 1. Piyade Tümeni de aynı emri almıştır. Süvari Tümenimiz ile 1. Piyade Tümeni Albay Şükrü Naili Bey kumanda etmiştir. 41. Tümen'de onun emrine girmiştir. 41. Tümen Seyidgazi'ye, iki piyade ile bir batarya da Eskişehir doğrultusunda taarruzda bulunmuştur. Düşman Eskişehir'e doğru çekilmiştir. 30-31 Ağustos gecesi 3. Kolordu Çakırsaz, 1. Tümen Karaağaç- Tatar Mahmut da geçirmiştir. 41. Tümen, Kolorduya yaklaşmak için Sabuncupınar doğrultusunda ilerlemiştir. Süvarilerimiz düşmanı Kütahya'dan dağlara atmıştır. 15. Tümen Seyidgazi'ye bir alay ile bir topçu

bırakarak Dumlupınar'a gidecektir. (Görsel 2.7) 30 Ağustos'ta Çekurler'e varmıştır ve Kütahya'nın Süvarilerimiz tarafından ele alındığını öğrenmiştir. Sonra da Gediz üzerinden Uşak'a gidilmesi emrini tümenine vermiştir. 31 Ağustos'ta da Süvarilerimiz ile muharebeye girmiştir. Süvarilerimiz ise dağlara çekilen düşman askerlerin yardıma geri gelenler ile gücü artan düşmanı durduramamıştır. Meclis Muhafız Taburu, Süvar Tümeninin emrine girmiş ve Porsuk köprüsü güneyinde muharebeye girmiştir. 1. Tümen desteği de 18.00'da yetişmiştir. Daha önceden desteklense idi 15. Yunan Tümeni riske girecek idi. Karanlığın artması ile 15. Yunan Tümeni çatışmanın arasından geçerek Gediz doğrultusunda çekilmiştir. 41. Tümen Sabuncupınar üzerinden düşmanı İnönü'de ayaklanmasını önem vermiş ve İnegöl'e gitmek istemiştir. Düşman İnönü'de önlenemez ise 3. Kolordu'yu Batı Cephesi Kumandanı İzmir' e götürmek istemiştir. Mürettep Süvari Tümenimiz 1 Eylül'de Kütahya'dan Yeniköy'e varmıştır. 1. Tümen'de gece ilerleyerek Akpınar'a varmıştır. 41. Tümen'in Sabuncupınar'a varması ile kolordu toplanacak ve düşman gerilerine kuvvetli çıkılacaktır. 2 Eylül'de düşman Eskişehir'i boşaltmıştır (Belen, 2020: 492, 493).

Görsel 2.7: 30 Ağustos 1922'de Kütahya'nın İşgalinden Kurtuluşu Anısına Hazırlanan "Kütahya Hatırası" Kartpostalı

Kaynak: Kütahya Valiliği.

Başkumandanlık Meydan Muharebesinin ardından düşman hızla düzensiz şekilde geri çekilmekte idi ve bu geri çekilmeye İzmir taraflarında toplanma olasılığını ortadan kaldırmak ve savunma almalarını engellenmek istenmiştir. Bunun için hızla ordumuzun İzmir'e doğru düşmanı da tedbirli olarak geri çekerek ilerlemesi gerekmiştir. Başkumandanımız da tedbir için emir hazırlamak istemiştir (İlhan, 1987: 485). Eskiden o zaman da Ege Denizi olarak isimlendirdiğimiz aslında Akdeniz' in bir

parçası olarak bilinmekte idi yani Akdeniz olarak ifade edilmiştir (Nutuk, 2005: 617). Bu nedenle de Atatürk cephede şu hedefi göstermiştir. “Bütün arkadaşlarımın Anadolu’da daha başka meydan muharebeleri verileceğini nazarı dikkate alarak ilerlemelerini ve herkesin akıl kuvvetini ve yurtseverlik kaynaklarını kullanarak yarışmaya devam etmelerini isterim. Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!” sözlerini söylemiştir (İlhan, 1987: 485). Bu komutu verirken ise Ege denizine ulaşılmasını ve İzmir’i kazanmalarını amaçlayarak söylemiştir (Nutuk, 2005: 617). Bunun karşılığında da Türk Ordusu Akdeniz’e varmış ve İzmir’i kurtarmıştır. Ordumuz İzmir’e Dumlupınar’dan aldığı emir sonrası coşkuyla girmiştir ve düşmanı denize dökmüşlerdir (Toker, 1987: 539, 540).

2.1.2.8. 1-9 Eylül 1922

3. Kolordu, Mürettep Süvari Tümeni ile 1. Tümen İnönü’ye doğru ilerlemiştir. 41. Tümen’de bu birliklere yaklaşmak üzeredir. Eskişehir’de toplanan 3. Yunan Kolordusu da geri çekilmede yavaş hareket etmiştir ve Türk birlikleri de hızlı ilerlemeleri sayesinde düşman geri çekilme yolu kapatılacaktır. 15. Yunan Tümeni de Kütahya’dan kurtularak Gediz’e kaçmıştır ancak II. Ordu birlikleri bu geri çekilmeyi önleyeceklerdir. Süvari Kolordumuz akşam Gediz’de bulunacaktır. Ardından II. Ordu kolbaşıları devam ederek 2 Eylül’de de onlar ulaşacak Uşak güneyinde yapılacak olan taarruz 1. Kolordumuza verilmiştir. 1 Eylül’de saat 12’de 1. Kolordu 14. Tümen ile sağdan, 57. Tümen ile soldan taarruza başlamıştır. 6. Tümen ise güneyden ilerlemiştir. Muharebe hızla devam etmiştir. Yedekte olan 15. Tümen de 14. Tümen’e destek olarak sağ tarafta kalmıştır. General Frangos 13.30’da geri çekilme emri vermiştir ve de Uşak akşam ele geçirilmiştir. 1. Kolordumuzun Uşak’ı hemen ele alması büyük önemi bulunmaktadır. Çünkü Trikups’in geride kalan diğer kolu buradan kurtulacak idi. 1. Kolordumuz Büyük Zafer kazanmıştır. Komutanı İzzettin Bey ise terfi ederek Generallik derecesine yükselmiştir ama İzzettin Bey rütbeden ziyade kazanmış olduğu zaferlere önem vermiştir. Önceden Tümen Komutanı Uşak’ı üstün kuvvetlere karşı bırakmak zorunda kalmıştır ve Uşak’ı geri kazanarak mutluluğa kavuşmuştur. 1 Eylül akşamı I. Ordu Kumandanı 2. Kolordu’ya, 1. Kolordu’nun güney bölgesinden düşmanı takipte kalmasını emretmiştir. 1. Kolordu Kışla Dağı-Takmak, 2. Kolordu bu hattın güney bölgesinden devam edecektir. 2. Kolordu bütün gece yürüyerek takip etmiştir ve Yunan kuvvetlerinin artık tutunacak bir dalı kalmamıştır. General Frangos, düzensiz

dağılanlar ile düşmanla bir taarruza girilemeyeceğini Başkumandanlığa bildirmiştir. Başkumandanlık da Buldan- Alaşehir yönünde gitmelerini ifade etmişlerdir. Hâlbuki 2. Süvari Tümeni güney bölgesinden 1 Eylül akşamında Buldan'ın batı yönüne varmışlardır. Kuzeyden de diğer Süvari Kolordusu düşmanın gerisinden ilerlemişlerdir. Frangos ise beklenmesinin bir yararı olmadığı durumda Elvanlar da bir mevzi yeri tutmuştur. I. Ordu da düşmanın karşısına geçerek geriye püskürtmüştür. II. Ordu 15. Yunan Tümeni'ni durdurma emri almıştır. 61. Tümen'e bu görevi vermiştir. Ancak 3 Eylül'de topçu ateşi yapılabilmıştır. Bundan dolayı 15. Yunan Tümeni ikince defa kurtulmuştur. "Başkumandanlık Muharebesinden çekilen üç Yunan kuvvetinden 5. ve 9. Tümen artıklarından kurulu kol, kurtulmaya muvaffak olmuş, Trikupis grubundan ayrılan bir Yunan kolu da 1 Eylül'de esir edilmişti." Trikupis'in diğer kalan kolu 2 Eylül'de Murat Dağı'ndan Uşak istikametinde ilerlemiştir. Uşak 1 Eylül'de 1. Kolordumuz ile ele geçirilmiştir. 2 Eylül'de ise 1. İle 2. Kolordularımız Güre ve İnay yönünde düşmanı takipte kalmışlardır. Trikupis, Banaz yolunun kapandığını öğrenmiş ve Murat Dağı doğrultusunda gitmiştir. Frangos grubunun Uşak'ta olduğunu düşünerek bu yola girmiştir. 4. Kolordumuz 1 Eylül'de Dumlupınar'dan yola çıkmıştır ve 2 Eylül'de Uşak'a gitmiş olacaktır. 4. Kolordumuz ile Trikupis grubu tekrar karşılaşmıştır. Yorgun ve bitkin olan düşmanı Başkumandanlık Meydan Muharebesinden kaçırmış ve yine yakalamıştır. 4. Kolordu Uşak yolunda iki kol ile devam etmiştir. Sağ kolda 23. İle 5. Tümen, sol kolda ise 11. Ve 12. Tümenler yer almıştır. 2 Eylül günü öğleden sonra da Başkumandan ve Batı Cephesi Kumandanı Uşak'a gelmişlerdir. Düşmanın Cumbart'tan Uşak istikametinde yürüdüğünü ve köyleri yaktığını 23. Tümen'e köylüler haber etmişlerdir. Bunu tahmin eden ordumuz daha önceden 69. Alay'ı, birliğini, bir süvari tümenini ve bir dağ bataryasını Minkrip doğrultusuna göndermiştir. Batı Cephesi Kumandanından yönerge alarak 4. Kolordu Kumandanı düşmanın arkasından bütün Kolordu'yu takibe göndermiştir. 5. Tümen Uşak doğrultusundan, 23. Tümen batıdan kuzey istikametine doğru ilerlemiştir. 5. Tümen, 69. Alay birliğinin yanına gitmiştir ve 69. Alay birliği 5. Tümen'in emrine verilmiştir. 69. Alay birliği düşman ile taarruza geçmiştir. Trikupis emirler vermiş ancak Yunan birlikleri bunları yerine getirmemiştir. Trikupis, Yunan erlerinin isyanlarını yazılı olarak almıştır ve teslim bayrağını çekirmişlerdir. 69. Alay raporuna ve Alay'ın Öncü Taburu Kumandanı Yüzbaşı Nihat Bey'in anlatmasına göre; "Öncü, düşmana yaklaştığı zaman, düşman teslim olmak için büyük rütbeli bir subay istemiştir. Yüzbaşı Nihat Bey kendisini tümen kumandanı göstererek müzakereye girişimi ve

teslim muamelesi başlamıştır.” Trikupis’in hangi tümen veya kim tarafından yakalandığı bir sorun haline gelmiştir. Bunu ise şu şekilde Belen ifade etmiştir: “23. Tümen’in 69. Alay Müfrezesi, 5. Tümen emrine girdiği için Trikupis’in de bu tümen tarafından esir edildiğini kabul etmek lazımdır.” “Harp Tarihi Dairesi incelemeler sonunda Trikupis’in 23. Tümen tarafından esir edildiğini kabul etmiştir.” (Aktaran: Belen, 2020: 481).Generalleri ilk olarak 5. Tümen tarafından 4. Kolordu Karargâhına daha sonra Batı Cephesi Kumandanı da kendi Başkumandan’a teslim etmiştir (Belen, 2020: 475 – 481).

Mustafa Kemal Paşa’nın karşısına geçerek oturmuşlardır. Trikupis daha iyi, Diyenis ise bitkin olarak görünmüştür. Savaş hakkında konuşmuşlardır. Bu konuşma sırasında Başkumandanımız, Trikupis’e Başkomutanlığa atandığı bilgisinin olup olmadığını sormuştur ve bilmediğini söylemiştir. Mustafa Kemal Paşa, onları misafir olarak orada olduklarını ve bir istekleri var mı diye sormuştur. Bu konuşmanın ardından iki general de Başkumandanımıza esas duruş sergilemişlerdir. Trikupis ise sadece sağ olduğu bilgisinin verilmesini istemiştir. Mustafa Kemal Paşa’da İsmet Paşa’ya söyleyerek gerekenin yapılmasını istemiştir (Özakman, 2020: 654).

“Uşak’ta esir edilenler, Garp Cephesi’nin muharebe raporuna göre, General Trikupis, 2. Kolordu Kumandanı General Diyenis, Kurmay Başkanı Albay Yuvanis, 13. Tümen Kumandanı Albay Vandelis ile 120 subay, 3.000 erdir. Diğer bir raporda da er miktarı 4.000 gösterilmektedir. Yunan kaynaklarına göre de 300 subay, 5.000 den fazla erdir” (Belen, 2020: 481).

Trikupis’in yakalanması, Süvari Kolordusu’nun ve 1. Kolordunun zamanında Gediz ve Uşak yönlerini kapatmalarının sonucudur. Bu önlemler Uşak’ta Trikupis’i önümüze getirmiştir (Belen, 2020: 481).

“3 Eylül günü, Türk ordusunun takip hareketi devam etti. İnönü mevzilerinde şiddetli muharebeler oldu ve buradaki Yunan kuvvetleri de Bursa yönünde çekilmeye başladılar” (Selek, 2020: 1015).

I. Ordu Komutanı Nurettin Paşa, 1. ve 2. Kolordular ile Elvanlar-Alaşehir yönünde düşmanı hızla takip etmişlerdir. Uşak’ın 45 km batısında yer alan Yunanlılar, Elvanlar- Eşme hattına mevzi tutmuşlardır. Selendi üzerinden Kula doğrultusunda ilerleyen Süvari Kolordusunun ardından II. Ordu’da yer alan 16. ve 17. Tümenler takipte kalmışlardır. 1. ile 2. Kolordularımız 3 Eylül’de Takmak- Eşme ve Elvanlar da bulunan düşmanı geriye Alaşehir yönüne püskürtmüştür. 4 Eylül sabahı 2. Tümen

Kula'yı, 2. Kolordu'da Alaşehir doğusuna varmışlardır. I. Ordu birlikleri 30-35 km boyunca 3 gün hedeflere ulaşmak için yürümüşlerdir. Nurettin Paşa takip konusunda çok dikkatli ve önem göstermiştir. Bu takip için yürüyüşler ise normalin üstündedir. Süvari Kolordularımızın çember oluşturarak kuşatması büyük önem kazandırmıştır. Durumun ciddiyetini anlayarak General Frangos, kimi yerlerde muharebeler oluşturmuştur ve oluşturulan çemberden kaçmayı başarmıştır. Bunun için hiç durmamış olan Yunanlılar ağır hasarlar bırakmıştır. Köyleri, şehirleri, halkları ve evleri yakarak ilerlemişlerdir. İnönü'de bulunan 3. Kolordusu ile 15. Yunan Tümeni Gediz'den kurtulmuştur. "Bu durumu dikkate alan Garp Cephesi Kumandanı, Bursa, Simav, Alaşehir istikametlerinde çekilen yedi Yunan tümeninin İzmir doğusunda toplanabileceğini tahmin ederek, Milne hattında veya İzmir'in doğusunda muharebe verileceğini dikkate almakta idi." Ancak Frangos grubu ile 3. Yunan Kolordusunun İzmir doğrultusunda birleşmesi ise olası değildir. Batı Cephesi Kumandanı I. Ordu ile II. Ordunun birlikte Milne hattında taarruzda bulunması gerektiğini ve düşmandan karşı taarruz veya direnç gösterebilmenin olasılığını göz önüne alarak istemiştir. Süvari Kolordusu da Batı Cephesi Kumandanının emrine girmiştir. Bu taarruzdan önce Frangos grubunun 4 Eylül'de yakalanmak istenmiştir ancak başarılı olunamamıştır (Belen, 2020: 481, 482).

Süvari Kolordusu 4 Eylül akşamı düşmanı kuşatmıştır. Düşman Alaşehir mevzii tutarak yedeklerini de burada toplamıştır. Süvari Kolordusu Kula'dan düşmanı atmıştır ve geri çekilme yolunu kapatmak için Salihli' nin güneydoğu bölgesine gitmiştir. 3. Süvari Tümeni Alaşehir'in güney batı yönündedir. 3 Eylül'de Batı Cephesi Kumandanı, Süvari Kolordusuna Salihli yönüne doğru vermiş olduğu emir, İngilizliler tarafından İstanbul'dan telsiz ile alınarak Yunan Komutanlığına 4 Eylül'de bildirilmiştir. Frangos bu bildirinin ardından Yunan Süvarilerini Salihli'ye göndermiştir. Plastiras birliği ile istihkâm taburu Salihli'ye gönderilerek kuvvet orada oluşturulmuştur. 5 Eylül'de Süvari Tümenimizi büyük kuvvet ile karşılaşacaktır. Bu bildirilerden haberi olmayan 3. Süvari Tümenimiz de Alaşehir'e küçük kuvvet göndermiştir. "5 Eylül sabahı 1. Süvari Tümeni Salihli, 2. Tümen Alaşehir'in 10 km batısında Yeniköy doğrultusunda ilerlediler. Bu iki tümen arasında 22 km'lik bir açıklık vardı. 14. Süvari Tümeni de 1. Tümen'i takip ediyordu." Salihlideki düşman 3.15'de 1. Tümen Öncüsü ile geriye atılmıştır. 11. Süvari Alayı'nın bu başarısı ile ışıldamıştır. 11. Süvari Tümeni dinlenirken koruma almadığı için Çerkez Ethem'in grubu tarafından

taarruza uğramıştır. 11. Tümen Salihli'nin kuzey yönünde mevzii' ye geçmiştir. Doğu yönünde de diğer birlikler bulunmaktadır. Gece yürüyerek Yunan grubunun büyük kısmı çemberden kaçmıştır. Cephede süvari ordusu ile 3. Süvari Tümeni yer almıştır. Arkadan da destek için Kolordular gelmektedir ancak hiç durmadan gece gündüz yürümüşlerdir. 1. Kolordu Salihli'ye, 2. Kolordu da Salihli batısına 6 Eylül akşamında varabilmiştir. 3. Süvari Tümenimiz Kiraz'dan sonra Torbalı istikametinde ilerlemiştir. Ancak Yunan kuvveti bu tümenimizin karşısına iki alay ile çıkacak idi. Süvari Kolordusu Milne hattına 6 Eylül'de yaklaşmıştır. İki tümeni de alarak taarruza geçmiştir ama bu mevzii artçılar tarafından tutulmuştur. Bu kısa dayanmanın ardından düşman batı yönünde çekilmiştir (Belen, 2020: 484 – 486).

Görsel 2.8: İzmir'e ilk giren 5. Süvari Kolordusu Komutanı Mirliva Fahrettin Paşa ve Kurmay Heyeti İzmir'de.

Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c5/Turkish_V_Cavalry_Corps.jpg, 2021.

“Yunan Hükümeti General Trikupis'in esir düştüğünü ancak 6 Eylül'de öğrenebildi. Başkomutanlığa General Polimenakos'u atadı” (Özakman, 2020: 657).

Süvari Kolordumuz (Görsel 2.8), güçsüz dayanmaları kırarak Manisa'ya 8 Eylül'de gelmiştir. Manisa ile Turgutlu düşmanlar tarafından yakılmıştır. 2. Süvari Tümeni Sabuncueli'ne girmiştir, 14. Süvari Tümeni ise Menemen'e yaklaşmıştır. Düşman artık İzmir'i savunacak yeri kalmamıştır. 8 ile 9 Eylül gecesi Yunan güney grubunun savunmada kalacak gücü kalmayarak İzmir'in güney bölgesinden Urla yarımadasına çekilmiştir. Şiddetli takiplerin sonucu olarak Yunan güney grubunun gücü kalmamıştır. “Ordumuzun Dumlupınar'dan sonra yaptığı takip hareketleri Harp Tarihi'nin en parlak hareketleri arasında yer alacaktır.” Bu önlemler hızlı şekilde yerine

getirilmese idi Yunanlılar tarafından ağır hasarlar alabilir ve güçlenerek İzmir doğusunda toplanmayı başarabilirler idi. Süvarilerimiz kahramanca Murat Dağı'ndan zorlu arazilerden ilerleyerek düşmandan önce Alaşehir'e girmişler ve düşman geri çekilme hattına yani Salihli'ye varmışlardır. “Burada uğradıkları talihsizlik, süvarilerimizin düşmanı bir daha kuşatmak imkânını ortadan kaldırmıştı. Süvarilerimizin düşman cephesine çıktıktan sonraki savletleri de o kadar tesir yapmıştır ki, Yunan erlerinin “Süvari geliyor!” feryatları her yerde paniklere sebep olmuştur” (Belen, 2020: 485 – 487).

2.1.2.9. İzmir’ in Kurtuluşu

Başkumandanlık Muharebesi büyük zafer ile sonuçlanmıştır. İzmir doğrultusunda ilerleyen ordularımız, düşmanı takip etmiştir. 4 Eylül'de İstanbul'dan hükümetimize ateşkes teklifi gelmiştir. Bu teklifin düşmanı kurtarmak için yapıldığını düşünen Başkumandanımız 10 Eylül'e kadar İzmir'i alacağını ifade etmiştir. Şartları ise Yunan hükümeti ile İngilizler hükümete bildirmişlerdir. “Bu şartların esasları, 15 gün içinde Trakya'nın tahliyesi, esirlerimizin iadesi ve Yunanlıların tahribatı tamir etmelerinden ibarettir.” 9 Eylül'de Süvarilerimiz İzmir'e girmişlerdir ve Başkumandanın Akdeniz hedefine ulaşılmıştır. “Sakarya'da Yunan Ordusu 9 Eylül 1921'de ricat sathı mailine girmişti. Afyon-Eskişehir hattı karşısında on aylık fasıladan sonra, tam bir senede 9 Eylül 1922'de Yunanlılar İzmir'den atılmışlardır.” İzmir'in işgali için tedbirler 8 Eylül'de alınmıştır. Başkumandan'a gönderilen telsiz telgrafta İzmir' in teslim edileceği anlaşılmıştır. 8. Piyade Tümeni işgale ve inzibata, Mevki Kumandanlığına Albay Kazım Bey (8. Tümen Kumandanı), I. Kolordu Kumandanı İzzettin Paşa da Askeri Valiliğe atanmıştır. Gün ağarırken Süvarilerimiz İzmir'e 9 Eylül'de girdiler. Bornova'da ise villaların üzerlerinde yabancı bayrakların olduğu görülmüştür (Belen, 2020: 487, 488).

“14. Tümen saat 16'da Karşıyaka'ya girdi. 1. Tümen Bornova, 2. Tümen Mersinli istikametinde ilerleyerek bu mevkiilerdeki düşman artçılarını geriye attılar. Mersinli' de 21 Subay, 1.500 er esir edildi. İlerde yürüyen süvari bölüğü pasaport mevkiine gelince, bir Rum'un attığı bomba ile Yüzbaşı Şerafettin Bey başından yaralandığı halde, saat 10.30'da hükümet konağına, 14. Alay'dan Yüzbaşı Zeki Bey' de kışlaya Türk bayrağını çekti.” (Belen, 2020: 488).

Görsel 2.9: Başkomutan Müşîr Mustafa Kemal Paşa, Yanında Müşîr Fevzi Paşa ve Yaveri Binbaşı Salih Bey ile Birlikte İzmir'e Geliyor. (10 Eylül 1922).

Kaynak:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3c/Atat%C3%BCrk_ve_kurmaylar%C4%B1.jpg/800pxAtat%C3%BCrk_ve_kurmaylar%C4%B1.jpg, 2021.

“Hükümet konağına Türk bayrağını Yüzbaşı Şeref, Kışla’ya Yüzbaşı Zeki Doğan, Kadifekale’ye Asteğmen Besim çekti” (Özakman, 2020: 661).

3. Kafkas Tümeni Süvari Bölüğü Asteğmen Besim, saat 13’de Kale’ye Bayrak çekmiştir. 5. Süvari Alayı ise Aydın’dan gelen treni durdurmuş ve 500 subay ile 700 eri ele almıştır. “Fransız muharebe gemisinden gelen bir subay 1. Süvari Tümeni Komutanı Mürsel Paşa’ya “Bir emriniz var mı?” diye sorunca, o da geminin telsizi ile İzmir’in alındığını Ankara’ya bildirdi.” Türk Halkı İzmir’in kurtarılması ile süvarilerimizin saygı uyandıran yürüyüşlerinin arasında çiçeklere boğulan erlerimiz Kordonboyu’ndan geçmişlerdir. Anadolu Rumları İzmir’e kaçtıkları için nüfus artmış, kordon boyu kiliseler ve Rumlar ile dolmuştur. Çekemeyen gruplar ise bazı bölgeleri yakmışlardır ancak halk askerlerimizi çiçekler ile karşılamışlardır, (Görsel 2.9) Rumlar “Zito (Yaşa) Mustafa Kemal Paşa” diyerek tebrik etmişlerdir. 8. Tümen görevini yerine getirdikten sonra Seydiköy’e yaklaşan düşman kuvvetlerini yakalama emri verilmiştir. 3. Süvari Tümenimiz tarafından takip edilen bu düşman kuvvetleri 37 subay, 4.200 er ve 4 top teslim alınmıştır. Arkadan teslim olanların sayıları ile 64 subay ile 6.650’er e yükselmiştir. Yunan grubundan kaçanlar Urla Yarımadasına gitmişlerdir. 57. Tümenimizde 11 Eylül günü Süvari Kolordumuz ile birlikte düşman kuvvetlerini takip emri verilmiştir. Dikili doğrultusunda da 2. Süvari Tümeni verilmiştir ve 3. Süvari Tümeni de Süvari Kolordusunun emrine verilmiştir. Düşman 11 Eylül’de Kocadağ, 14 Eylül’de ise Yağcılardan atılmıştır. 15-16 Eylül’de Çeşme’den Sakız istikametinde çekilmiştir (Belen, 2020: 487 – 491).

“Her aşamasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, yönetilmiş ve zaferle sonuçlanmış olan bu harekât, Türk ordusunun, Türk subay ve kumandanlarının, yüksek gücünü ve kahramanlığını, tarihe bir daha yazdıran görkemli bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin özgürlük ve bağımsızlık düşüncesinin ölümsüz bir anıttır. Bu eseri yaratan bir milletin evladı, bir ordunun başkumandanı olduğumdan, sonsuza kadar mutlu ve bahtiyarım” (Nutuk, 2005: 617).

2.2. BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİNİN TARİHİNİ YANSITAN ANITLAR

2.2.1. Sancaktar Anıtı

31 Ağustos 1922 günü Mustafa Kemal Atatürk, savaş alanını gezerken düşman topçu ateşinin açmış olduğu çukurda bir sancaktar görmüştür. Aziz şehidimiz toprağın üstünde katılmış kolu ile sancağımızı dimdik ayakta tutmuştur. Bu olaydan çok etkilenen Başkomutanımız da bir sembol olarak savaştan sonra anıtın yapılmasını emretmiştir. Atatürk, Yunan askerlerinin arasında kalan ve ayakta Türk Bayrağımızı tutan Şehidimize “Çocuk, burada ne işin vardı.” demiştir daha sonra da Yunan Bayrağının yerde olduğunu fark ederek “Bayrağı buradan kaldırın. O bir milletin şerefidir.” ifadelerini kullanarak gözleri yaşlı olarak şehidimizin kimliğinin araştırılmasını istemiştir (Altıntaş Kaymakamlığı, 2008: 15).

Görsel 2.10: Mustafa Kemal Atatürk, Sancaktar Anıtının Temel Atma Töreninde.

Kaynak: <https://www.dumlupinardandumlupinara.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/1924-Dumlup%C4%B1nar-4-1.jpg>, 2021.

1924 senesinde ilk temeli Mustafa Kemal Paşa tarafından atılan anıt (Görsel 2.10), Mimar Hikmet ile Taşçı İbrahim (Altıntaş Kaymakamlığı kitabına göre; Taşçı Kadri) tarafından yapılmıştır. 1927’de ziyarete açılmıştır. Bu anıt ilk olarak

Zafertepe'ye yapılmıştır daha sonra 1961'de çıkartılan yasa ile olayın geçtiği Berberçam tepesine taşınması kararlaştırılarak 1964 senesinde de Zafertepe anıtının yapılması ile yerinden kaldırılarak Afyon Müzesine götürülmüştür. 1979 yılında Tümgeneral Ali Özveren tarafından şuanda bulunan yerine 30 Ağustos 1979'da (Görsel 2.11) ziyarete açılmıştır (Kütahya Valiliği, 2015: 24).

Görsel 2.11: Sancaktar Anıtı.

Kaynak:<https://www.dumlupinardandumlupinara.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/2.jpg>, 2021.

2.2.2. Şehit Baba-Oğul Anıtı

Çetmili Kara Ali Çavuş, 1912 senesinde Balkan Savaşına gitmiştir. O zaman oğlu Mehmet 8 yaşında idi. Cepheden cepheye koşan Kara Ali Çavuş; Galiçya, Hicaz, Yemen, Kafkasya cephelerinde 11 yıl yer almıştır. Anadolu'da Milli Mücadele başladığı zaman Kara Ali Çavuş Doğu Cephesinde yer almakta idi. Ancak buradan Kurtuluş Savaşına koşarak gelmiştir (Kütahya Valiliği, 2015: 18). Çetmili Ali Çavuş savaşa giderken bırakmış olduğu 8 yaşındaki oğlu ve eşi ile buluşma hayalini kurmuştur. Bu hayal Dumlupınar Mevziilerinde gerçekleşmiştir (Altıntaş Kaymakamlığı, 2008: 8). Başkomutan Meydan Muharebesinde 11 yıl önce cepheye giderken bırakmış olduğu 19 yaşındaki Alay Sancaktarı Mehmet Onbaşı ile karşılaşmışlardır (Kütahya Valiliği, 2015: 18). Artık Baba-Oğul birlikte aynı sancak altında cephede savaşıacaklardır. Bu kavuşma cephede yer alan diğer askerleri de duygulandırmıştır. “Hücum!” seslerinin ardından savaşa devam edilmiştir. 11 yıllık evlat özlemi ise “Vatan Sağ olsun.” sözleri ile son bulmuştur (Altıntaş Kaymakamlığı, 2008: 8). Kara Ali Çavuş, 11 sene sonra kavuştuğu oğlunun kollarında 31 Ağustos 1922 gününde şehit olmuştur. Oğlu Kahraman Onbaşı Mehmet, Türk birliğinin İzmir'e girdiği zaman 9 Eylül 1922 günü şehit düşmüştür.

(Görsel 2.12) Bu anıt da Kara Ali Çavuş ile oğlu Onbaşı Mehmet'in muazzam destanının sembolüdür (Kütahya Valiliği, 2015: 18).

Görsel 2.12: Baba-Oğul Anıtı

Kaynak: https://www.kulturportali.gov.tr/contents/images/20022013_08863ef8-aa26-4912-b682-5bd6a49d2955.jpg , 2021.

2.2.3. Zafer Anıtı

Zafer Anıtı, Kütahya İlinde yer alan Altıntaş İlçesi, Çal köy’de bulunmaktadır. 30 Ağustos 1922 günü Başkumandan Meydan Muharebesini idare ettiği ve 1 Eylül 1922’de “Ordular İlk Hedefiniz Akdeniz’dir, İleri!” emrini vermiş olduğu yer 1181 rakımlı Zafertepe’de yer almaktadır. Türk Milletini sembolize eden bu anıt, 30 Ağustos Zafer ile Kurtuluş Savaşı’nın simgesi olmuştur. 1964 senesinde karar verilmiştir ve 30 Ağustos 1972 yılında da yapımı bitirilmiştir (Altıntaş Kaymakamlığı, 2008: 16). 1968 senesinde ziyarete açılmıştır. Zafer Haftasının beşinci günü olan 30 Ağustos törenlerinin yapıldığı alandır. Milletimizin gelecek olan düşman saldırılarına karşı tek yürek olarak her savaşı kazanarak zafere çıktıklarının sembolü, gelecek nesillere aktarılmaktadır (Kütahya Valiliği, 2015: 23). (Görsel 2.13) Kurtuluş Savaşı’nın simgesi olan bu anıt, farklı açılarda üçgenler olarak tasarlanmış ve oluşturulmuştur. Düşmana karşı tek vücut olarak bütünleşerek bu savaş kazanılmıştır ve zaferimizin bir sembolü olarak bu anıt inşa edilmiştir (Altıntaş Kaymakamlığı, 2008: 16).

Görsel 2.13: Dumlupınar Zafer Anıtı

Kaynak: https://www.kulturportali.gov.tr/repoKulturPortali/large/20022013/dfa5eb5d-f31e-4d94-bf33-e14853e489dc.jpg?format=jpg&quality=50_ , 2021.

2.2.4. Dumlupınar Şehitliği

Dumlupınar’da yer alan Şehitlik, birçok vatan evlatlarının Birinci Dünya Savaşında dokuz cephede muharebelere girmiş bundan sonra da Sevr Antlaşmasının kalkması için İstiklalini almak ve korumak sebebi ile 1919-1922 senelerinde Mustafa Kemal Paşa önderliğinde süren, kadın-erkek, genç-yaşlı, doğulu-batılı, köylü-şehirlinin destekleri ile savaşılmıştır. Cephelerde ve gerilerinde 137.000 şehit olmuştur. Şehitlerimizin 9.193’ü cephelerde, 28.128’i ise hastanede veya yollarda şehit olmuştur. Verilen bu kadar şehidimiz hatırası olarak yapılan (Görsel 2.14) Dumlupınar Şehitliğimiz, Ankara-İzmir yolunun 500 m iç kısmında yer alan Kütahya il sınırları içerisinde bulunan Dumlupınar İlçesi’ne Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılmıştır. Kurtuluş Savaşı boyunca bütün cephelerde şehit olan 137.000 şehitlerimizin anısına yapılmıştır ve 30 Ağustos 1992 yılında büyük bir tören ile açılmıştır (Kütahya Valiliği, 2015: 15).

Görsel 2.14: Dumlupınar Şehitliği

Kaynak: https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/PhotoGallery/2018/04/04/thumbs_b2_832d619d4444e95199ab9ffe80e265ee.jpg, 2021.

2.2.5. Kocatepe Anıtı

Afyonkarahisar İlimizde yer alan Kocatepe anıtı, Büyük Kalecik Kasabasında bulunmaktadır. Başkomutanımızın, Büyük Taarruz'u sevk ve idare ettiği yerdir. 25 Ağustos 1922 günü Kocatepe'ye gelerek Büyük Taarruz 26 Ağustos 1922'de başlanmıştır. Kendisi bizzat cephede sevk ve idare etmiştir. 27 Ağustos 1922 günü Kocatepe'den ayrılmıştır. Kocatepe, Büyük Taarruz'un önemli alanlarından biridir. Bu yüzden de Milli Savunma Bakanlığı tarafından kesme taş kullanılarak anıt yapılmıştır. Üstünde de çiçek kabartmalı mermer yazıt yer almıştır. Kültür Bakanlığımız tarafından da bu anıt (Görsel 2.15) 1993 senesinde ziyarete açılmıştır. 1874 rakımda yer almaktadır. Beş gün süren Zafer Haftasının ilk günü 26 Ağustos'ta Kocatepe'de ilk tören ile başlamaktadır (Kocatepe Atatürk Anıtı ve Kitabesi-Afyonkarahisar, 2021).

Görsel 2.15: Kocatepe Anıtı

Kaynak:https://www.kulturportali.gov.tr/repoKulturPortali/large/SehirRehberi//GezilecekYer/20200205114817978_DJI_0187.JPG?format=jpg&quality=50, 2021.

2.2.6. Kırık Kağı ve Üç Komutan Anıtı

31 Ağustos 1922 günü Başkomutanımız Mustafa Kemal Atatürk, savaş alanını gezdikten sonra değerlendirme yapmak için İsmet Paşa ve Fevzi Paşa ile birlikte Çal köy'ünde yıkık bir evin avlusunda bulunan kırık kağı üstünde durumu görüşmüşlerdir. Bu anıt (Görsel 2.16) o günü sembolize etmektedir. 2007 senesinde Türkiye Şehitlikleri İmar Vakfı tarafından yapılmış ve hizmete açılmıştır. Sancaktar anıtının temel atma töreninde 30 Ağustos 1924'de Mustafa Kemal Paşa konuşmasında İsmet Paşa ve Fevzi Paşa ile birlikte Çal köy'ünde o vakit kırık kağı üzerinde değerlendirme yaptıklarını ifade etmiştir. Mustafa Kemal Atatürk: "Kazandığımız meydan muharebesinin bütün seferi hitama erdirebilecek bir azamet ve ehemmiyette olduğunda ittifak ettik. Şimdi Bursa istikametinde çekilen düşman kuvvetlerini mahvetmekle beraber bütün orduyu asli ile

bila aram İzmir'e yürüyecektik.” ifadelerini kullanmıştır (Altıntaş Kaymakamlığı Web Sitesi, 2021).

Görsel 2.16: Kırık Kağrı ve Üç Komutan Anıtı

Kaynak : <https://kutahya.ktb.gov.tr/Resim/233211,082-kirik-kagni-ve-uc-komutan-anitijpg.png?0>, 2021.

2.3. BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİNİN ZAFERİ

2.3.1. 30 Ağustos Zafer Bayramı

26 Ağustos 1922 günü sabah Yunan ordularına karşı başlatılan Büyük taarruz, dört gün süren çatışmanın ardından 30 Ağustos’a kadar devam etmiştir. Dumlupınar’da devam eden muharebenin olumlu netice alınmasının ardından artık Türk birlikleri, Yunan kuvvetleri asli unsurlarının üstesinden gelmiştir (Aslan, 2011: 111). Mustafa Kemal Atatürk 30 Ağustos Zaferi için şunları dile getirmiştir:

“30 Ağustos Muharebesi, Türk Tarihi’nin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Milli tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk Milleti’nin burada gerçekleştirdiği zafer kesin sonuçlu ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, cihan tarihine yeni akım vermekte kesin etkili bir meydan muharebesi hatırlamıyorum” ifadelerini kullanmıştır (Tanfer, 1997: 1049).

30 Ağustos Zaferi, büyük emekler sonucunda kazanılmıştır. Kadın, erkek, genç, yaşlı demeksizin vatan için herkes birlik olup cumhuriyetimizin oluşumunda ve topraklarımızı kazanmamızda emekleri vardır. Düşman ordusundan, vatan topraklarımızı kurtararak gücümüzü bütün dünya tarihine, Türk Milletinin vatan ve bayrak sevgisi gösterilmiştir.

30 Ağustos Zaferi benzersiz bir başarının göstergesidir. Birinci Dünya Savaşından bağımsızlığını kazanmış bir devlet olarak çıkacak ve masaya siyasi, ekonomik, askeri haklarını geri alacak şekilde oturacaktır. Bu zaferin Türk tarihinde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Türk Milletinin parlak zaferleri arasında yerini almıştır (Kollu, 1992: 560).

Görsel 2.17: Mustafa Kemal Atatürk, Ağustos 1924

Kaynak: https://isteaturk.com/gorseller/1508695682_ataturk.png, 2021.

Türkiye Cumhuriyetimizin ilk temellerinin oluşmasının önderlerinden olarak gören Mustafa Kemal Atatürk, bu muharebede dökülen Türk şehitlerimizin kanları, ruhları ile cumhuriyetimizin korumaları olduklarını söylemiştir. Yunanlılar, Türklerin gücünü bu muharebede de görerek zaferimiz sonucunda boğulmuştur. 30 Ağustos günü düşman ordusunun ana kemiği kırılarak zafere ulaşılmıştır. Bu zafer Türk Milleti'nin yeniden doğmasıdır (Tanfer, 1997: 1050).

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 30 Ağustos 1924 (Görsel 2.17) yılında Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtının Temel atma törende yaptığı bir konuşmasında şu sözleri söylemiştir: “ Gençler: Cesaretimizi takviye ve idame eden sizsiniz. Siz almakta olduğumuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan muhabbetinin fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizsiniz. Cumhuriyeti biz tesis ettik; onu ila ve idame edecek sizsiniz” (Kütahya Valiliği, 2015: 10).

30 Ağustos Zafer Bayramı, 1 Nisan 1926 yılında bayram kutlamaları hakkında çıkarılan kanun ile Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. O zamandan bu zamana Zafer Bayramı olarak kutlanılmaktadır (Tanfer, 1997: 1050).

Görsel 2.18: İHA ışıklı gösteri

Kaynak: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/pozitif_iletisim_kampanyalari/detaylar/30-agustos-zafer-bayrami, 2021.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
‘SANATIN DİJİTAL HALİ’

3.1. GRAFİK TASARIM

3.1.1. Grafik Tasarımın Tanımı

Grafik tasarım, bir ürünün tanıtımı için kullanılan insanlara aktarılan mesajdır (Becer, 2013: 33). Bu mesaj aktarılır iken yazı ve imgeler ile birlikte vektörel nesneler veya illüstrasyonlar yer almaktadır (Alakuş ve Mercin, 2011: 191). Grafik Tasarım, tasarımcılar tarafından duygu, düşünce, koku, tat, his gibi duygularını çizerek iki boyuta aktarmış oldukları mesajdır (Uçar, 2019: 172). Ürün tanıtımlarında görsel ve dokunsal mesajlar insanlara içeriğini anlatarak yansıtmaktadır. Ürün özelliklerini logotype, amblem, afiş, kitap, ambalaj gibi grafik tasarım ürünlerinde etkili bir biçimde üründe verilmiş olan mesajın aktarılmasıdır. Grafik tasarım, insanlığın ortaya çıkması ile lisanların kullanılmadığı süreçte çizerek anlatıldığı zamanda ortaya çıkmıştır. Grafik tasarım ürünleri artık her alanda ve her yerde insanların karşısına çıkarak tüketiciye bilgiler aktarmaktadır ve yaşamın her yerinde vardır (Mercin, 2013: 4).

Grafik tasarım, insanlar arasında bilgi alışverişini sağlamakta birde görsel olarak basılı sanat eserleri yapılarak iki maksatta da kullanılmaktadır (Teker, 2009: 71). Teknolojinin gelişmesi ile birlikte grafik tasarım, ilerlemekte kendisine yenilikler eklemektedir (Becer, 2013: 34). Basılı olan eserler dışında internet üzerinden de birçok sanatsal çalışmalar yapılmaktadır.

Grafik Tasarım, kullanıcıya bilgi aktarmak için görüntülerin, fikirlerin ve kelimelerin görsel iletişim sanatıdır. Grafik tasarım her ne kadar geleneksel yöntemler ile kullanılsa da artık teknolojinin de gelişimi ile birlikte tasarımcının yeniliğe açık olması gerekmektedir (Mercin, 2021: 335).

Grafik tasarım, insanların kullanmış olduğu çoğu ürünlerde yer almaktadır. Bu yüzden yaşamın en etkili olan yerlerinde bulunmaktadır. Tipografi ve görsel çalışmaların oluşturulması ile ortaya çıkan tasarımın fonksiyonel olması gerekmektedir. İnsanların bu tasarımsal çalışmadaki mesajı kolay ve etkili bir biçimde algılaması önemlidir.

Grafik tasarım, birçok teknolojik ürünlerin artması ile kendisine yenilikler katmaktadır. Tasarımcılar da bu yeniliklerden faydalanarak insanların yararlanabileceği çözümler bulmak isteyerek üç boyutlu el ile tutulur ürünlerden ziyade hizmete yönelik ürünler ortaya koymaya başlamıştır. Deneyimsel ürünler ile tasarımcılar çözüm odaklı

olmuşlardır (Triggs, 2012: 1). 1950 yıllarında grafik tasarımcılar daha çok hedef kitleye yönelik tasarımlar oluşturmak için eskizler ve tipografik çalışmalar ortaya koymakta idiler. Ancak günümüzde internetin ve teknolojinin hızla gelişmesi ve yükselmesi ile beraber karışıklık artmaya başlamıştır. Nedenlerinden biri de dersler de yer alan etkileşimli tasarım, hareketli görüntü tasarımı veya internet tasarımı derslerinin metinler ve internet arasındaki sorunlar nedeni ile karışıklıklar artmıştır. Grafik tasarım, insanların ihtiyaç duydukları alanlarda gelişim göstermesi gerekmektedir. Örneğin, ulaşım da çok sık kullanılan levhalar, haritalar, yol tarifi uygulamaları gibi alanlarda farklı kültür ve lisanlardaki insanlara faydalı olabilecek ürünler geliştirilebilir. Grafik tasarım ve tasarımcı farklı kültürdeki insanları ve dillerine özgü ürünler ortaya koymak için kendisini o açıda geliştirmelidir. Teknolojinin gelişimi ile beraber gelişen uygulamalar ve baskı malzemelerini de takip etmesi tasarımların hedef kitleye etkili şekilde ulaşması açısından büyük önem taşımaktadır. Teknolojinin gelişmesi, internet üzerinden de birçok kültürde insanlara ulaşması ile birlikte ortak anlaşılır tasarımlar ortaya konulmalıdır (Margolin, 2012: 1, 2).

Tasarımcı, bir ürün için taslak çalışması yapmadan önce ürün hakkında problemi çözmesi gerekir. Bu problemi çözmek için ise birçok çözüm yolu bulunmaktadır. Problem tek bir yolla çözülemez ve beyin fırtınası yapılarak bu sorunu geliştirerek çözüm yolu bulunur (Becer, 2013: 34).

Sanat alanında önemli bir gelişme de STEAM'den gelmiştir. Çünkü ilk olarak STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) olarak başlayan araştıran, üreten ve geliştiren eğitim sistemi eksik olarak görmüş olduğu “hayal gücü ve estetik” ile sanat ı kendi alanına alarak STEAM olmuştur (Mercin, 2018: 29, 30).

Grafik tasarım ürün üzerinde sunmuş olduğu mesaj ile birlikte hedef kitlelerde yer alan farklı kültür ve lisanlardaki toplumlara iletmektedir. Bunu iletirken görsel, işitsel ve dokunsal olarak beş duyu organımızı kullanarak algılamaktayız. İnsanlara bilgi aktarması, yaşamlarını kolaylaştırmaları bakımından önemlidir. Sanatsal olarak göze hitap edecek şekilde kullanılarak iletilen mesajdır. Grafik tasarım; yaşlı-genç, kadın-erkek, dil, din, kültür gibi kavramları göz önünde bulundurarak tasarımcı tarafından ortaya çıkarılan bir üründür. İnsanlar ilk olarak görerek iletişim kurmaktadır daha sonra konuşarak devam etmektedir. Bunun için de grafik tasarımın bu faktörde iletişimi hem görsel olarak hem de işitsel ve duyuşal olarak hedef kitleye aktarmaktadır.

Tasarım, hedef kitleye mesajı net bir şekilde aktaramıyorsa ne kadar güzel olursa olsun bir değeri yoktur. Birçok tasarım yarışmalarında da bu ilkeyi tasarımcılar unutarak asıl amaçtan uzaklaşmaktadır. Tasarım gün geçtikçe, değişimler arttıkça değişmektedir. Bir grafik tasarımcı da iyi bir tasarım oluşturabilmesi için tasarım ilkelerine ve teknolojik gelişmeleri takip etmesi gerekmektedir. Grafik tasarım belirli bir zamanı bulunmamaktadır. Meslek olarak durağan bir bilgi ile ilerlememektedir. Uzun bir süreç ile birlikte ilerlemektedir. Tasarımı öğrenmek her insan için ömür boyu sürmektedir. Çünkü her gün, ay ve yıl olarak değişim göstermektedir. Tasarımcının da gelecek zamanı takipte kalarak hedef kitleye yapacağı tasarımdaki mesajı basit ama etkili şekilde aktarması gerekir (Becer, 2013: 35).

3.1.2. Grafik Tasarımın Tarihçesi

İnsanlığın ilk zamanlarında mağara duvarlarına çizilen resimlerin iletişimin ilk örneklerinden birisidir (Görsel 3.1) ve artık görsel iletişimde birçok şey değişmiştir (Mercin, 2010a: 334).

2 milyon yıl önce insanlık, çakıl taşı üzerine çizimler yaparak söz sahibi olmuşlardır. Bu sanatların ilk kullanıcıları ise “Homo Habilis” dir. Devamında “ Homo Erectus” grubu ilk olarak Afrika’da sonra da Asya’ da ve Avrupa’da elverişli ürünler yapmışlardır. El aletlerinin ortaya çıkmasına yardımcı olanlardan ise Çin’de bulunan bu üyeler ateşten faydalanarak üretmeyi öğrenmişlerdir. “Neandethal insanı” olarak bilinen bu tür 125.000 yıl öncesinde yaşamış ve buzul çağı sonlarında yok olmuştur. Sadece bir tür kalmayı başarmıştır o da “Homo Sapiens Sapiens” dir. İlk sanatsal ürünler bu türden çıkmıştır. Ancak belirli bir bilgi yer almamaktadır. En eski sanat eseri olarak bilinen bir heykel’ dir. Bu heykel yaklaşık 25.000-30.000 senelik olduğu düşünülmektedir. Willendorf tarafından yapılan bu heykel 11, 5 cm boyundadır. Paleolitik döneme ait bir eserdir (Becer, 2013: 83).

İnsanlar, lisanları olmadan ilk zamanlarda görme duyuları ile anlaşılmışlardır. M.Ö. 15 bin yıllarında mağara duvarlarına resimler yaparak iletişim kurmuşlardır. Gombrich’de mağarada bulunan çizimlerin belirli bir düzene sahip olmadıklarını açıklamıştır. O çizimler, sadeleştirilen ve kolay algılanabilen biçimde yapılmıştır. Yapılan çizimler aslını yansıtan soyut şekiller olarak görülmüştür. İletişimde izler gelecek olan nesillere aktarılmada önem taşımaktadır. Geçmişten bırakılan izler ile insanların nasıl yaşadıkları, iletişim kurdukları veya hayatları hakkında bilgi sahibi

olmaktayız. Şimdiki zamanda resim bir sanat dalı olarak akla gelmektedir. İnsanlığın ilk zamanlarında ise bu bir iletişim kurma yöntemi olarak kullanılmıştır. Şimdiki zamanda yaptığımız çizimler de gelecekteki insanlara aktarılacaktır. İnsanlar kendi ülkelerinde bildikleri ve öğrendikleri dillerini kullanırlar. Farklı dilden birisi ile karşılaştığında çizim yaparak anlaşılır. Çizim şimdiki zamanda da bir iletişim kaynağıdır. Bir diğer unsur ise sembollerdir. Evrensel olarak algılanabilinen, akılda kalan ve kolay öğrenilmektedir. Birçok kültürden ve farklı dillerden insanların ortak dil olarak söyleyebileceğimiz kolay algılayabildikleri iletişim kaynağı semboller ve piktogramlardır (Uçar, 2019: 20-32).

Görsel 3.1: Neandertallerin Mağara Duvarlarına Yapmış Oldukları İlk Çizimler

Kaynak: <https://www.webtekno.com/images/editor/default/0001/43/debe69e78224b8d1ef48eb6be4e106a9317e97ed.jpeg>, 2021.

Tarihte ilk olarak mağara üzerine çizimler yapılarak iletişim kurulmaya çalışılmıştır. İ.Ö. 25.000 veya 20.000 seneleri arasında görülen en eski desenler oyularak yapılmıştır. İletişimi sağlamak için mağara duvarlarına piktogramlar çizilerek yapılmıştır. Bir iletişim aracı olarak kullanılan piktogramlar ve çizimler logo tasarımlarında tasarımcının sadelik ile yapılmasının önderlerinde yer almıştır. Bu çizimler asıl iletişim için kullanılmak istense de yalınlık ile birlikte etkili bir anlatım sağlanmıştır. Bu estetiksel çizimler tasarımlara büyük katkı sağlamıştır. Kullanacakları renkleri ise doğal maden pigmentlerinden oluşturmuşlardır. Kendi boyalarını, fırçalarını ve tuvallerini doğal yollar ile bularak oluşturmaktaki ve değişik teknikler ile sanat ortaya koymuşlardır. Tarih öncesi dönemde mağara duvarlarına ne için sanatsal çalışmalar yapıldığı bilinmemektedir. Bu nedenle insanlık tarihi yazının bulunması ile ortaya çıkmıştır (Becer, 2013: 84, 85).

Yazı kültürüne katkıda bulunan uygarlıklar Mısırlılar ve Sümerliler’ dir. Fenikeliler yazıyı bulduktan sonra alfabeye ses eklemişlerdir. Fenikeliler, kültür yapısını dışa aktardıkları için yazıyı ve alfabeyle ilk onlar bulmuşlardır. Gelişme, ticaret ve buluş gibi birçok çalışmalar da yapmışlar ve ilgi duymuşlardır. Grafik tasarımcı bir problemi çözmesi için en önemli ögesi “tipografi” dir. Grafik tasarım çalışması üretilirken tipografi kullanmamak sorunu çözmez ve güçleştirir. Düşünce, fikir, bakış açısı, kavramlar ve yorumlar ile birlikte boyuta dönüştüren kişi grafik tasarımcıdır. Sadece yazı şekli kullanarak da fikir iletilemez o kısım da grafik tasarımcının fikrine ve çözümüne ihtiyaç duyulur. Grafik tasarım kavramların biçimler ile ifade etme şeklidir (Uçar, 2019: 20-32).

3.1.2.1. Mezopotamya

Bir başka açıdan sanata bakan halkı göz önüne alarak sanatsal çalışmalar üreten ve dini inançlarını ön planda tutarak bilinmeyen bir sanata sahip olan, Mezopotamya sanatıdır. Bu sanat Mezopotamya Uygarlığının kurucusu olan Sümerlilerdir. Yazının ilk geliştireni de bu toplumdur. Sümer dilinin tarihi başlangıcı bilinmemektedir. Bu süreçte ortaya çıkan IV. Uruk döneminde ki “Çivi Yazısı”dır. Piktogramlar, çivi yazısının başlangıç noktasıdır. Lisanların bulunmadığı süreçteki olanların ve kelimelerin simge veya resim halidir. Stylus adı verilen kamışlar ile ıslak kil plakalarının yüzeylerine çizmişlerdir ve bu kil kurutulularak kalıcı duruma gelmiştir. Piktogramlar, zaman geçtikçe düşünce ve sesleri de soyut bir hal alan çizimlere doğru ilerlemiştir. Çivi Yazısını bulan Sümerliler, bilgilerini artık kil tabletlerin yüzeylerine yazmışlardır ve de sözleşmeler, raporlar ve edebi ürünler ortaya çıkmıştır (Becer, 2013: 85-86).

3.1.2.2. Eski Mısır

Mısır Uygarlığı, diğer uygarlıklar gibi coğrafi alanda kendi bölgesini oluşturarak ortaya çıkmıştır. Eski Mısır sanatının uygulandığı alanlar ise ilk olarak taş üzerinde yapılan hiyeroglifler’dir. Bu esere ilk İ.Ö. 3100 senesine ait olduğu bilinmektedir. Hiyeroglif yazı biçimi sadece Mısır Uygarlığına aittir. Mısırlılar, hiyeroglif’i “tanrının sözü” olarak görmüşlerdir ve bu çizimler canlanarak mezarda bulunan ölüleri zarar verebileceklerine inanmışlardır. Taş yüzeylere uygulanan çoklukla mezar ile tapınaklara yazılmıştır. Eski Mısırlıların, grafik tasarıma olan önemli

katkılarından birisi papirüs' dür. Papirüs, bataklıkta yetişen bir bitki türüdür. Bu bitkinin gövdesi kullanılarak ve kurutularak parlak bir yüzey elde edilmiştir. Bu yüzeyi de kömür ve demir gibi madenlerin renklerini kullanarak yazılar yazmışlardır. Okuma ve yazmaya büyük önem vermişlerdir. Kâtiplik de önemli meslekler arasına girmiştir. Eski Mısırlılar, resimli yazıların kurucularındandır (Becer, 2013: 86, 87).

3.1.2.3. Çin

Çin'de farklı üslup ve gereçleri resim için kullanılmıştır. "Dört Hazine" olarak bilinen fırça, mürekkep çubuğu-taşı ile kâğıttır. İ.Ö. 3000 yıllarında kullanılan fırça, süslemelerde kullanılmıştır. Fırça, birçok hayvanın kıllarından üretilmiştir. Mürekkebi ise farklı hayvansal ve bitkisel yağlardan üretilerek kullanılmıştır. Çinliler ve Japonlar geleneksel olarak fırçaları orta kısımdan ya da üst kısımdan tutarak 360 derece dönebilmesini sağlamıştır. Kaligrafi sanatı Çin'de ayrı bir yere sahiptir. Çünkü hiçbir kaligrafi sanatını kullanan diğer bölgeler sade ve akıcı bir üslup ile kullanamamıştır. Kâğıt, Çin'de Eunuch T'sai Lun tarafından İ.S. 105 senesinde ortaya çıkmıştır. Grafik tasarımın ayrılmaz bir parçası olan kâğıt önemli gelişme göstermiştir. Çinlilerin bulmuş olduğu diğer sanatsal çalışmada baskı tekniğidir. Mühür oyması ile baskı tekniğini bulmuşlardır. Bu mühür baskısı için fildişi, taş ve kil gibi gereçlerin yüzeylerine oyarak baskı işlemini yapmışlardır. Pi Sheng, İ.S. 1034 senesinde yazıları bu baskı tekniğini kullanarak aynı yükseklikte ve düzeyde yapmıştır devamında mürekkepleyerek baskıya hazır hale getirmiştir (Becer, 2013: 87-89).

3.1.2.4. Endüstri Devriminde ve Sonrasında Grafik Tasarım

1760 ile 1840 seneleri arasında İngiltere'de ortaya çıkan Endüstri Devrimi, insan yaşamında büyük önemli değişimler oluşturmuştur. Maneviyatın ve doğallığın önüne artık maddi olanaklar geçmiştir. Çalışanların maaş sıkıntıları ile birlikte işsizlikte ortaya çıkmıştır. Fransız Devrimi ile beraber eşitsizlik idealleri önemli bir yere sahip olmuştur. Bununla birlikte de okuryazarlık oranı artarak kitap ve benzeri yayınların satışı yükselmiştir. Grafik tasarımında bu süreçte gereksinimlerin artması ile teknolojinin gelişimiyle birlikte iletişim sağlanmıştır. Reklamlar bu zaman içerisinde gelişim göstermiştir. Litografik baskı tekniği de bu süreçte ortaya çıkmıştır (Becer, 2013: 95, 96, 97). Litografi baskı tekniğinin 1796 senesinde Senefelder tarafından bulunmuştur. Artık günler geçtikçe gelişmeye devam eden litografi, Engelmann

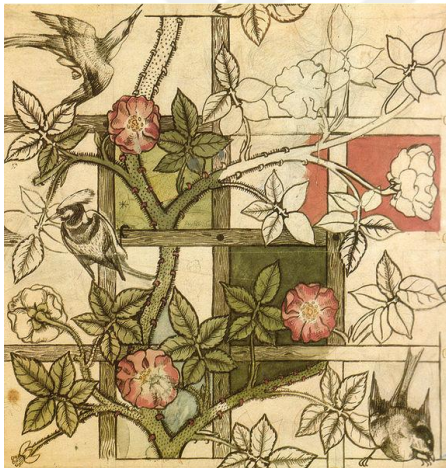
tarafından da geliştirilerek kullanılmıştır. Ağaç hamurdan yapılan kâğıtlar baskı gelişimleri arttıkça daha ucuz fiyata ve daha çok kâğıt satılmıştır. Litografi de kullanılan ağır ve sert taşların baskı aşamasında olumsuz etkilediği için birçok baskı yöntemleri aranmıştır. 1860 senesinde Firmin Gillot tarafından fototipi ile fotogravür çalışmaları ortaya çıkmıştır. Alman göçmen Nergenthaler, Amerika'nın New York şehrinde linotipi'yi tasarlamıştır. Bu gelişim kitap ve birçok baskı ürünleri için önemli olmuştur. Litografinin gelişmesi afiş tasarımlarının büyük boyutlarda basılabilesini sağlamıştır. Bu baskıların yapımında ağır taşların kullanılacağı için daha kuvvetli ve iri adamlar çalışmıştır. Bu zorlu çalışma kısa zaman sonra rotatifin üzerine madeni levha yerleştirilmiştir. Bu ağır taşması zor taşların yerini alan levhalar artık çalışanlarda güç, boy vb. gibi özellikler aramak durumunda kalmamıştır. 1905 yılında da Ira Rubel, ofset baskıyı bulmuştur. Mürekkebin baskıda kullanıldığı süreçte fazla boşa harcama olmasını engellemek için kauçuk ruloyu tasarlamıştır (Weill, 2021: 12, 13). Yazı karakterleri artık gün geçtikçe artmaya ve çeşitlenmeye devam etmiştir. 19. y.y. da yazı karakterleri kalınlaştırılmış olarak kullanılmaya başlanmıştır. Robert Thorne, 1803 yılında kalın yazı karakteri olan Fatface tasarlamıştır. Serifsiz ilkyazı karakteri 1830'da artık daha çok kullanılmıştır. Endüstri Devriminin bir diğer önemli icatlarından birisi de buharlı baskı makinesidir. Bu makine kâğıtların üzerlerine hızlı baskı yapabilmesini sağlamıştır. Buharlı baskı makinesini Alman matbaacı Friedrich Koenig tarafından 1811 yılında geliştirilmiştir. Bu makine eğitim ve bilim sektöründe önemli rol almıştır aynı zamanda da kitle iletişimin gelişimine ve başlamasına yer açmıştır (Becer, 2013: 95, 96, 97). Sanayi devrimini ilk yaşayan ülkelerden birisi İngiltere'dir. İlk tasarım okulu 1837'de ve ilk dekoratif sanat müzesi de 1853 yılında İngiltere'de açılmıştır. Reklam afişlerinin atası olarak da görülen o zamanların renkli litografi tekniği ile kırmızı, sarı ve mavi renkleri afişlerinde kullanan Jules Chéret'dir. Üç ana ve siyah renkleri kullanarak bunların karışımlarının sonucunu merak ederek 4 renkli litografiyi geliştirmiştir. İlk defa insanlar renkli afişler görmüşlerdir. Bu teknik çağdaş reklam afişlerinin başlangıcı olarak görülmektedir. Art Nouveau akımının Bizans stili ile Sarah Bernhardt'ın duyurduğu Fransız Art Nouveau akımının Alphonse Mucha'sı o zamanın en ünlü eserleri arasındadır. Secession'un kurucuları Klimt, Olbrich, Kolo Moser, Hoffmann'dir. Başkanı Klimt olmuştur. 1898 yılında Secession "Ver Sacrum" isimli ilk grafik tasarım dergisi çıkmıştır. Bu dergi beyaz dengesini önem vermektedir. Dekoratif soyutlamalar ile William Morris'in tarzlarına benzemiştir. Tipografi bağlamında Almanya devrim yaratmıştır. Serifsiz fontlar tasarlamıştır. Almanlar sanatın, sanayi ve

makineleşmeden uzak değil tam tersi birlikte tamamlayıcı olduklarını düşünerek devam etmişlerdir (Weill, 2021: 14-32).

3.1.2.5. Arts And Crafts Akımı

1861’de William Morris, Arts&Crafts’ı İngiltere’de kurmuştur. Düşünce olarak Ruskin’i örnek almıştır (Weill, 2021: 14). Bu akım Endüstri Devriminin ticari ve sanat ile toplum arasındaki ilişkiyi bozduğu düşüncesi ile İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Oluşan bu tepkiye “Art and Crafts” akımı denilmiştir. Bu akımın felsefi öncüsü de John Ruskin’dır. Ruskin, tasarımın artık yaratıcı ve estetik kavramlarının teknoloji ile endüstrinin makineleşmesi ve mühendislik uğraşı olarak görmüştür. Doğaya yönelmesi zarif bir tasarımın oluşması, sanat ve toplum arasındaki bağın korunmasını amaçlamıştır. Bu anlayışın örneklerinden (Görsel 3.2) William Morris, gotik ve zarif bir üslup ile yazı karakteri oluşturmuştur (Becer, 2013: 100-101).

Görsel 3.2: William Morris’ in 1862’de Yaptığı Duvar Kâğıdı Tasarımı

Kaynak:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b4/William_Morris_design_for_Trellis_wallpaper_1862.jpg/573px-William_Morris_design_for_Trellis_wallpaper_1862.jpg, 2021.

3.1.2.6. Art Nouveau Akımı

Arts and Crafts akımı Almanya’da Jugendstil, Fransa ile Belçika’da Art Nouveau olmuştur. Morris, makine gibi toplu üretim ve sanayiye karşı gelerek yaratıcılıkla ilgilenmiştir. 1891’de Kelmscott Press atölyesini kurmuştur. Golden, Troy ve Choucer gibi önemli fontları tasarlamıştır. Morris, bu düşünce anlayışı ve sanayiye karşı duruşu sebebi ile birçok akımın öncüsü olmuştur (Weill, 2021: 14, 15). Art

Nouveau akımı 1890 ile 1910 yıllarında yaygın olarak kullanılmıştır. Dekoratif sanatlar arasında bulunan bu akım, illüstrasyon, kitap, afiş gibi birçok yönde başarılı çalışmalar ortaya koymuştur. Bu akımın sanatçılarından bazıları da Jules Chéret ile akımı başlatan ve Henri de Toulouse-Loutec, Alphonse Mucha ile devam etmektedir. Almanya’ da bu akıma “Jugendstil” ismi verilmiştir. 19. y.y. dekoratif anlayışı ile 20. y.y. işlevsel düşünceyi birleştirerek tasarımları ortaya koymaya çalışan Peter Behrens’dir. AEG firmasının kurumsal kimliğinde de bu akımı göstermiştir (Becer, 2013: 100, 101).

3.1.2.7. Modern Sanat Akımları

Sanat akımları 20. y.y. da ortaya çıkmaya başlamıştır. Kübizim, Fütürizm, Dada, Sürrealizm gibi birçok akım doğmuştur ve grafik tasarıma büyük etkide bulunmuştur.

Kübizim; örnek sanatçı olarak Pablo Picasso’nun 1907 yılında yapmış olduğu eser akla gelmektedir. Bu eser ise “Avignon’ lu kızlar” dır.

Futurizm; 1909 yılında Filippo Mainetti’nin yazmış olduğu manifesto ile çıkmıştır. Önem verdiği kavramlar hız, modern yaşantı, makine ile savaş olmuştur. Marinetti bu kavram ve düşünceler ile birlikte “Özgür Tipografi” adını verdikleri yeni bir tipografi ortaya koymuşlardır (Becer, 2013: 101).

Dadaizm; Futurizm’in yanı sıra savaşı ve gelenekçi tarza karşı gelen Dadacılar vardır. 1917’de Tristan Tzara tarafından ortaya çıkarılmıştır. Özgür düşünce tarzları ile gelenekleri ve alışkanlıkları protesto edecek anlatım tarzları ile unsurlar ortaya koymuşlardır. Bu akımın grafik tasarım da önemli temsilcileri ise; Kurt Schwitters, John Heartfield ile George Grosz (Becer, 2013: 102-104).

Sürrealizm; Dadaizm’i örnek alan Paris’te ortaya çıkan bir diğer akımdır. Bu akım daha çok düşünce, sezgi ve bilinçaltındakilerden yararlanarak ürünler ortaya çıkmıştır. 1924 yılında kurulan akımın kurucusu Andre Breton’dur. Sürrealist resmin temsilcisi ise Girorgio de Chirico’dur. Grafik tasarım alanında sürrealist akım en çok illüstrasyon ve fotoğraflarda kullanılmıştır (Becer, 2013: 102-104).

Bauhaus; Bauhaus akımı 1919’da Almanya’da kurulmuştur. Aslında mimari ve endüstriyel yenilikler getiren yeni akım oluşturan bir okuldur. Bu akımın amacı “ölü bir endüstri ürününe nefes aldirmek” dır. Tipografi’de yalın ve işlevsel tasarımlar ortaya çıkmıştır (Becer, 2013: 102-104).

De Stijl; 1917 senesinde Hollanda’da ortaya çıkmıştır. Amacı sade ve saflıktır. Doğanın uyumu ile birlikte tasarımlar çıkmıştır. Genellikle asimetrik kompozisyonlar ve siyah-kırmızı baskın renkler kullanılmıştır (Becer, 2013: 102-104).

İlk olarak kurumsal kimlik tasarımları 1950 yıllarında ortaya çıkmıştır. AEG firmasının tasarımı ile Almanya’da çıkan Peter Behrens tarafından yapılmıştır. Bunun arkasından da birçok firmanın görsel kimlikleri oluşturulmuştur. 1960’dan sonra ise birçok bilgi sağlayacak levhalar, simgeler, afiş tasarımı gibi ürünler tasarlanmaya ve kullanılmaya başlanmıştır (Becer, 2013: 107).

İllüstrasyonun altın çağı Amerika’da 1950’ler de görülmüştür. Daha gerçekçi ve ayrıntılı görselle yaygın olarak kullanılmıştır. 1967’de Milton Glaser tarafından yapılan “Bob Dylan” eseri illüstrasyonun kavramsal olarak yapılan önemli eserler arasındadır. Sanatçı kendini grafik tasarım, yazı, dekorasyon ve illüstrasyonda kanıtlamıştır. 1960 ile 1980 de Almanya’da fotografik kompozisyonlar kullanılarak tasarımlar ortaya konulmuştur. Bu tasarım ile kitap, plak kapağı, afiş, televizyon gibi yayın ile tanıtımlarda kullanılmıştır (Becer, 2013: 108, 109).

3.1.2.8. Türkiye’ de Grafik Tasarım Tarihi

Grafik tasarım baskı ve teknoloji ile bağlantılıdır. 18. y.y. başlarında başlayan ilerlemeler Osmanlı’ya aktarılması sağlanmıştır. O zamanın simgesi olan lale, “Lale Devri” olarak bilinmektedir. İlk Türk Basımevi’de 1727’de Sait Çelebi ile İbrahim Müteferrika tarafından kurulmuştur. Ancak Osmanlı’da yüz çizmek yani resim ile beraber betimlemeler yapmak İslam dini sebep gösterilerek yasaklanmıştır. “Siyer-ün-nebiler, sefernameler, fetihnameler, hamseler ve surnameler; hattat, müzehhip, nakkaş ve müsavir” sanatçılar tarafından resmedilmiştir. Önemli sanatçılar; “Sinan Bey, Nigari, Nakkaş Osman, Nakkaş Hasan Paşa, Nakkaş Kalender, Nakşi Ahmet Efendi ve Levni’ dir.” 1727’de kurulduğu bilinen basımevi, 1493 yılında Gutenberg’in matbaa’yı bulmasının ardından 43 sene sonrasına dayanan İstanbul’a yerleşen Museviler tarafından faaliyete girmiştir. Türkiye’de açılan ilk kâğıt fabrikası ise Kâğıthane’de 1453’de kurulmuştur. Bu fabrikanın ardından Bursa’ya da kâğıt fabrikası açılmıştır. Ancak fabrikalardaki kâğıt üretimleri hattatların istekleri doğrultusunda yapılmıştır. 1729 ve 1742 senelerinde Müteferrika, 17 adet kitabın basımını yapmıştır. İlk metal döküm ile Arap harflerden kullanılarak “Vankulu Sözlüğünü” basmıştır. İlk resim ve haritaların kullanıldığı kitaplar da “Cihannüma” ile “Tarih-i Hind-i Garb-i” dir.

“Grammaire Turque” adlı eser de ilk defa Latin alfabesi kullanılmıştır. 1725 yılında vefat eden İbrahim Müteferrika’dan sonra Türk Basım Sanatı duraklamaya girmiştir. Fransa’dan Türkiye elçiliğine gönderilen Choiseul Gouffier, 1784’de İstanbul basımevi kurmuş ve üç adet Türkçe kitap bastırmıştır. Jacques ile Henri Caillol, 1830’lar da İstanbul’a litografi atölyesini getirmiştir. Birçok resimleri bu atölyede çoğaltılmıştır. 1850 senelerinde artık posta pulu ile dergi basımlarına başlanmıştır. Grafik tasarım sanatçısı olmadığı için o dönemlerin hattat ve ressam sanatçıları tarafından yapılmıştır. Grafik tasarım sanatçıları Türkiye’de Cumhuriyet’in ilanından sonra başlamıştır. 1920’lerin önemli Türk sanatçıları; Münif Fehim, İhap Hulusi ile Kenan Temizan’dır. Grafik tasarım eğitimi ilk olarak 1933’de Mithat Özer tarafından afiş atölyesinde başlamıştır. Bauhaus okulunun 1919’da açılması ile sanat ve endüstri işbirliğini savunan eğitim sistemi büyük önem kazanmıştır. İstanbul’da da 1957 yılında bu öngörü hedef alınarak endüstri ile tasarım alanı açılmıştır. Burada öğretim üyeleri çoğunluk olarak Alman’ dır. Bu yüksek okulda grafik tasarım, iç mimar, tekstil, seramik ve de dekoratif, resim alanlarında eğitim vermeye başlamıştır. Artık tasarımın eğitimi verildiği için birçok basın, reklam ve dekorasyon gibi firmalar “Tatbiki mezun olma şartı” istemişlerdir. Güzel sanatlar akademisi bünyesinde fen-edebiyat, müzik ile sahne sanatları gibi alanlar Mimar Sinan Üniversitesi olmuştur. Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu ise Marmara Üniversitesine bağlanmıştır. 1982’ye kadar lisans düzeyinde eğitim vermişlerdir. Daha sonra sanatta yeterlilik ile yüksek lisans eğitimleri vermeye devam etmiştir. Bunlara birçok üniversitede dâhil olmuştur. Grafik tasarım lisans ve lisansüstü eğitimlerinin verilmesi ile beraber artık nitelikli Türk grafik tasarımcılar çıkmıştır. Bununla birlikte grafik tasarımda başarılı ürünler ortaya çıkmaya başlamıştır. Grafik tasarımcılar yapmış oldukları tasarım çalışmalarının üzerlerine isim yazma şansları yoktur. Yani grafik tasarımcılar gizli kahramanlardır. Çünkü yapılmış olan çalışma herkes tarafından görülmekte ama kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Ancak bazı grafik tasarım sanatçıları kendi üslup ve tasarımları ile yaptıkları çalışmalar anlaşılmaktadır (Becer, 2013: 112-116).

3.1.3. Grafik Tasarımın Önemi

Grafik tasarım, insanların görsel açıdan iletişim kurmaları, ihtiyaçlarını giderecek olan reklamları inceleyebilmeleri açısından hazırlanan ürünler sayesinde bilgi sahibi olmalarıdır. Bu bilgileri grafik tasarım ürünleri ile aktarırken öncelik olarak dikkat çekme özelliğinin yüksek olması gerekmektedir. İnsanların kullandığı neredeyse

her alanda grafik tasarım yer almaktadır. Bu sebep ile önemi büyüktür. Ambalaj tasarımlarında yer alan illüstrasyon, tipografi veya dikkat çekici kağıt türleri olsun broşürler, afişler, billboardlar, web tasarımları, kitap tasarımları gibi birçok alana dokunmaktadır. İnsanlığın ilk lisanları olmadığı süreçte dahi çizerek iletişim kurmaya çalışmaları da aslında ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir. Grafik tasarımcı da yapacağı tasarımları hazırlarken görsel açıdan insanlar ile iletişim kurmaktadır. Bu iletişimin güçlü olması içinde onların daha kolay anlayabilecekleri, sade, anlaşılır ve yaratıcı yönünden tasarım yapmaları gerekmektedir. Yapmış olduğu tasarımlar ile birçok kültüre sahip ve farklı diller paylaşan insanlar ile konuşma imkânı bulmaktadır. İnsanlar, yaşamlarını sürdürmek için iletişim kurmaktadır. Bu iletişimde de grafik tasarım görsel bir unsur olarak hayatımızda yer almaktadır. Okunan kitabın içerisini anlayabilmek için kapağındaki tasarım ile ilk iletişim kurulmaktadır. Bir gıda ürünü almadan önce de ambalajındaki illüstrasyon, kullanılan tipografi ve etkileyici renkler ile fark edilmesi önemlidir. Grafik tasarım yaşam içerisinde iletişim kurmakta ilk sıralarda yer almaktadır.

3.2. GRAFİK TASARIM ÜRÜNLERİ

3.2.1. Tipografi

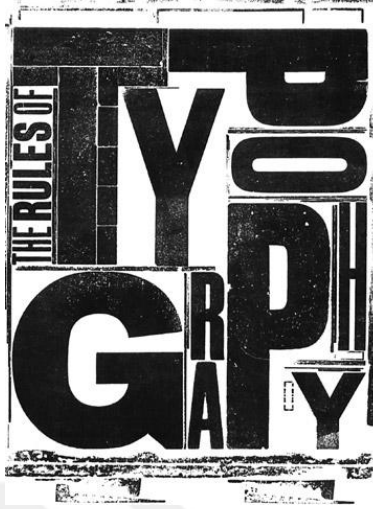
İletişimin gelişmiş hali insan dilidir. Konuşularak anlaşmanın devamında seslerin birleşerek biçimsel olarak yüzey üzerindeki oluşumu “yazı”dır. Yazıların toplu temel seslerin yer aldığı alan ise alfabe’dir. Grafik tasarımcı da yazının yalın halini ele alarak ona anlam ve görsel çözüm katarak bir grafik tasarım ürünü ortaya çıkarmaktadır. Bu sayede yalın halde olan bir yazı görsel iletişime ulaşmış tasarım olarak yansımaktadır. Yazıyı tasarlamak, biçimini oluşturmak, yazı ailesini tamamlamak bir süreç gerektirmektedir. Yazı mesaj ve bilgi aktarmakta, yazılı olan kaynaklarda yer almaktadır. Birde görsel, estetik bir biçim olarak kendisini göstermiştir. Tipografi, insanların düşünce, biçim, fikir ve dillerin görsel olarak ortaya çıkmasıdır. Tipografik bir çalışma yapılarak sade anlatım ile mesaj estetik olarak grafik tasarım ürününü yansıtmaktadır (Uçar, 2019: 174, 175).

İletişimde yazının kullanılması alfabenin bulunması ile ortaya çıkmıştır. Alfabenin eski dayanağı ise Girit dönemine kadar uzanmaktadır. Fenikelilerin, toplumlar arasında açık ticaret yapması ile yazıyı ve ilk alfabeyi bulmuşlardır. İ.Ö. 1500 yılında 22 harfli alfabeyi keşfetmişlerdir. Fenike alfabesinde eksik olan sesli harfleri de

Yunanlılar eklemişlerdir. Fenikelilerin yazıyı sağdan sola doğru okurken Yunanlılar ise soldan sağa doğru kullanmışlardır. Yazının bulunmasından sonra 1450 yılında Gutenberg’ in grafik tasarım ile baskı için bir buluş ortaya koymuştur. Tipografi tekniği ile kitap basılacak alet tasarlanılmıştır. Bu tekniği ile gerçekleştirdiği zaman Çin’ de ilk defa tahta kalıp üzerine yüksek rölyef oyarak “Xylon-typography” baskı tekniğinden ilham alınmıştır. Gutenberg’in bulmuş olduğu tipografik baskı tekniği diğerine göre daha kullanışlı olmuştur. Gutenberg bulduğu bu teknik sayesinde bir harf kalıbının yer değiştirebilen ve yüksek kabartma olarak oyulan her defasında da yeniden kullanılabilme özelliği taşıyan metal kalıplar oluşturmuştur. Gutenberg, çini mürekkebine karşı daha elverişli olan beziryağı ile lamba isinin karışımından yeni bir mürekkep geliştirmiştir. Tipografi ile Ağaç baskı birleşerek resimli kitaplar basılmaya başlanılmıştır. İlk ağaç baskı ile basılan kitap “Böhmeli Çiftçi” olmuştur. Ağaç baskının en önemli sanatçılarından birisi de Albrecht Dürer’dir (Becer, 2013: 92, 93).

Fenikelilerin yazıyı bulması ile artık bilgiler yazılı olarak kalmakta ve tarih bilgileri nesillere aktarılacak için kalıcı hale gelmektedir. Papirüs bitkisinden üretilen papirüs kâğıtlarının M.Ö. 200’ler de Mısırlılar, Bergamalılara yazı yazmaları için bu kâğıtları vermekten vazgeçmişlerdir. Bunun üzerine yazı yazmak için birçok ürünler denenmiştir. İbraniler deri, Persler bambu örgüsü ve Çinliler de ipek üstüne yazı yazmışlardır. Kâğıt üretiminin ilk girişimcileri olarak Çinliler görünmektedir. Ağaç mantarı ve ipekten hamur elde ederek kâğıt oluşturmuşlardır (Uçar, 2019: 184, 185). Tipografinin el ile dizilmesinin zorluğunu düşünerek “linotipi” geliştiren Mergenthaler, ilk makinesinden çıkan eserini “New York Tribune” gazetesinde yayınlamıştır. Bir sene sonra 1887’de Lonstan’da “Monotipi” geliştirmiştir (Becer, 2013: 98). Linotipi ve Monotipi’ nin gelişiminin ardından artık harfler el ile dizilmemekte daktilo sistemine benzer bir yapı sayesinde harfler yan yana gelerek basılmakta idi. (Görsel 3.3) Bu gelişmeler dijital harf tasarımları “foto-dizgi”yi getirmiştir. Işığa duyarlı kâğıtlar kullanılarak tipografik metinler oluşturulmakta ve bu sistem sayesinde basılmaktadır. Bilgisayarın bulunmasıyla birlikte artık bütün işlemler masa üzerinde yapılan uygulamalar ile devam etmiştir (Uçar, 2019: 184, 185).

Görsel 3.3: Alan Kitching Tarafından Yapılan “Tipografinin Kuralları, 2004” Adlı Eseri

Kaynak: <http://gmk.org.tr/uploads/file/38488d687ecaf2d81d7d0b68ca16a56b.jpg>, 2021.

Bilgi yazının bulunması ile artık korunaklı bir hal alarak düşüncelerin yazılı hale gelmesini sağlamıştır. Bu süreç içerisinde de el yazması eserler yer almaktadır. Fermanlar, duyurular ve benzeri ürünlerin artık iletişim kurma dışında bir sanatsal faaliyet olarak kullanılmaya başlanmıştır. Batı sanatında kaligrafi, Doğu (İslam) sanatında da hüsn-ü hat yani iki sanatta da güzel yazı yapılmıştır. Bu iki sanat eserlerinin üretiminde ise ürünler el ile yazılmakta o anın duygu, düşünce fikirlerinin ortaya çıkması ile oluşmaktadır. Bu eserler yapılırken herhangi bir metal ürünler veya bir araç gerekmeden yazıcı ustanın elinden çıkan biçim ile oluşmaktadır (Sarıkavak, 2018: 9).

Tipografi ilk olarak Gutenberg’in bulduğu baskı tekniği ile yazıların basılması olarak görülmüştür. Ancak şuanda tipografi bir tasarım şekli sanatsal bir alan olarak görünmektedir. Tipografi, alıcıların üzerindeki ilk etkisinin okunmak olması gerekir. Tipografi, görsel güzellik olarak ön planda gösterilmesinden ziyade bilginin doğru, açık ve anlaşılır şekilde aktarılmasıdır. Bu işlemler tamamlandıktan sonra güzellik gibi özellikler gelmektedir. Tipografik yazı karakterleri bir hayali çizgi üzerinde yer almaktadır. Tipografi de farklı yazı karakterlerinde bulunan “tırnaklı yazı” adını “serif” olarak kullanılmaktadır. Büyük harfler için “Kapital”, “Majiskül”, “Uppercase” terimleridir. Küçük harflerin terimleri ise “Miniskül” ile “Lowercase” dir. Yazı karakterlerinin et kalınlıklarına göre 5 başlığa ayrılmaktadır. Tam beyaz, beyaz, yarım

siyah, siyah ve tam siyah olarak. Genellikle bu başlıkların İngilizce olarak bilindiği üzere extralight, light, medium, bold, extrabold gibi. Tipografik yazı karakterlerinin uygulanış biçimine “font ailesi” adı verilmektedir. Bu yazı karakterleri de birçok alanda sınıflandırılmıştır. Geleneksel, geçiş dönemi, modern, kare serifli, serifsiz, gotik ve el yazıları olmak üzere 7 başlığa ayrılmıştır. 1737 senesinde Fransız yazı tasarımcısı Pierre Simon Fournier de Jeune, yazıların standart bir ölçüde olması için “Punto” ölçü birimini geliştirmiştir. Bu tipografik ölçü birimi olarak bilinmektedir. Punto tasarlanıldığı süreçte metal harf bloklarının yüksekliği ele alınarak yapılmıştır. Tipografik olarak tasarlanan bir ürün, sözel olarak ve görsel açıdan okuyucusuna mesajı iletmektedir. Bakılan tasarımda görsel olarak algılanıyor, sözel olarak mesaj okunuyor ve yorumlandığı esnada da işitilmektedir. Yapılan tasarımda okuyucunun çaba sarf etmeden algılayabilmesi önemlidir. Kontrast, yalınlık ve orantı’nın doğru bir biçimde kullanılması gerekmektedir (Becer, 2013: 176-185).

İnsanlar fikirlerini, düşüncelerini, algı ve beklentilerini konuşarak anlatmaktadır. İlk olarak bu düşüncelerini yazılı halde saklayabilme ve ifade etme şeklini başarmışlardır. Daha sonra bu ifadeleri, algıları bir sanatsal yol ile grafik tasarım sayesinde tipografik olarak tasarımsal sürece geçmiştir. Düşünce, kavram, algı ve fikirleri şekillendirerek biçimlendiren grafik tasarımcı, artık yazıyı da bu algılar doğrultusunda şekillendirmiştir. Tipografinin aslında asıl amacı yazı ile sanatı birleştirmektir. Her konuşmanın, sözün farklı bir tonu ve duruş şekli bulunmaktadır. Font yani yazı karakterleri de o tonu ve duruşu görsel olarak anlatmak istenilmektedir. Artık günler geçtikçe grafik tasarımın büyüdüğü ve geliştiği gibi tipografide gelişmekte ve eklenmektedir. Yazı tasarımı, font tasarımı, kaligrafi, tipo baskı gibi birçok dallara sahip olmuştur. İnsanların temel ihtiyacı olan iletişimde araç olarak “dil” ise bir grafik tasarımcının kullandığı ve temel ihtiyacı olan şeyde “tipografi” dir (Uçar, 2019: 186-193).

3.2.2. İllüstrasyon

İllüstrasyon kelimesi Latince’dir. Fransızca “illustration” olarak kullanılarak dilimize illüstrasyon olarak kalmıştır. İllüstrasyon çizen kişiye de illüstratör, Fransızca “illustrateur” olarak kullanılmaktadır (Gönüllü, 2017: 910). İllüstrasyon, düşünceleri, slogan ve metin gibi sözel olarak duyulan, algılanan unsurların görsel olarak yorumlanması ve betimlenmesidir. Genel olarak çizim ve boyama gibi işlemlerin

beraberinde fotoğraf, bilgisayar teknikleri ve kolajlar kullanılmaktadır (Becer, 2013: 210). İllüstrasyon, resimden farklıdır. Çünkü illüstrasyon daha çok mesaj vermeye yöneliktir. İllüstrasyon, duygu ve düşüncelerin özgür bir şekilde aktarılmasıdır. İllüstrasyon tasarımları daha çok insanlar üzerinde bilgi aktarmak onları şaşırtmak ve eğitecek, esinlendirecek fikirler ortaya koyarak görsel mesaj oluşturmaktadır. Örneğin grafik tasarım ürünü olan afiş tasarımlarında, kitap kapak ve içeriklerinde yer almaktadır. Konuları kolay bir şekilde öğrenilmesinde büyük katkı sunmaktadır. İllüstrasyon, sanayi devrimi ile ismini duyurmuştur. Reklam tasarımlarının ve ürün tanıtımlarının ortaya çıktığı bu zaman diliminde eselerin günümüze gelerek bizlere o tarihi canlandırmamıza yardımcı olmuştur. 80'li yıllarda artık illüstrasyon dersleri üniversitelerde işlenmeye başlamıştır. Özellikle o dönemde çeşitli yarışmalar düzenlenilerek çok fazla illüstrasyonlar yapılmıştır. Dergi, çocuk kitapları gibi birçok alanlarda illüstrasyonlar kullanılmaya başlanmıştır. İllüstrasyonlar o dönemlerde el ile çizildiği için zor aşamalardan geçmiştir. Ancak bilgisayarın icadı ile birlikte artık illüstrasyon çalışmalarını yapmak artık bir devrin gerçekleşmesi olmuştur (Atan, 2013: 25-28). İllüstrasyon, insanların ilgilerini çekebilecek farklı bir bakış açısı ile tasarlanan duygu ve hislerin birleşmesi ile yaratıcı fikirler ortaya konularak yapılmaktadır. Her yaş ve kişiliğe uygun farklı tasarımların oluşturulabileceği tasarım alanıdır. Bu teknik ile algılama yolunun daha hızlı olduğu eserler ortaya çıkmaktadır. İnsanların yaşamında önemli bir yere sahiptir.

3.2.2.1. İllüstrasyon Türleri

İllüstrasyon tasarımı farklı türlerde ve alanlarda değişiklik göstermektedir. Basılı yayınlar veya daha çok ayrıntı ve bilgi gerektirecek aşamalar gibi farklılıkları mevcuttur.

3.2.2.1.1. Yayın İllüstrasyonu

Bu grupta daha çok basılı kaynaklardan kitap, dergi, gazete, makale, haber, şiir, roman gibi ürünler yer almaktadır. Burada metin, tasarımcı tarafından duygu ve mesajı algılayarak görsele dönüşmektedir. En özgür kullanılan alan ise çocuk kitaplarıdır (Becer, 2013: 210, 211).

3.2.2.1.2. Reklam İllüstrasyonu

Bir ürünü veya yapılacak olan hizmeti halka tanıtmak amacı ile afişler, cd kapak tasarımları, etiketler bu alana dâhildir (Becer, 2013: 210).

3.2.2.1.3. Bilimsel ve Teknik İllüstrasyonlar

Tıp, mekanik, jeoloji, zooloji, botanik gibi uzmanlık alanlarının ayrıntılı illüstrasyonları anlatıcı olmaktadır. Gerçeklikten uzaklaşmadan görseli daha sade hale getirerek fotoğraftan daha iyisini yapmayı amaçlanılmaktadır (Becer, 2013: 210).

3.2.3. Logo Tasarımı

Logo; bir kişi, firma veya ürünler için kullanılan orayı temsil eden harflerin ve görsellerin bir arada veya tek olarak kullanılarak tasarlanması aynı zamanda simgeleşmesidir. Logonun amblem tasarımından farkı ise kullanılan kişi, firma veya ürünün isminin de yer almasıdır. Bazı tasarlanan logo tasarımlarında o firmaya veya kişiye özgü font tasarlanmaktadır. Tabii ki bilinen bir font da kullanılabilir. Amblem tasarımında daha çok firmanın veya kişinin görsel kimliğinin oluşturmakta ve dış kesime kendini tanıtmaktadır. Burada sözcükler yer almamaktadır. Daha çok nesnel veya öznel görseller kullanılmaktadır. Amblem tasarlanır iken firmayı veya kişiyi çok iyi analiz ederek tasarlanmalıdır. Görseli gördükleri anda o kurum hakkında bilgi alabilir olması ve de olumlu mesaj vererek kurumu tanıtmayı gerektirir. Logo bir yazıdan ve görselden oluşur ancak amblem sadece bir semboldür (MEB, 2012: 3-8). Logo tasarımı dikkat çeken, tüketici ile iletişime geçen, anlaşılır ve anımsatan şekilde olmalıdır. Rakip firmalar arasından kendi imajını oluşturarak ortaya çıkmalıdır (Mercin, 2010a, 335).

Logolar, ürünlerin ve markaların kimliğini ortaya koyarlar. İlk olarak logosu dikkat çeker ve bize o ürün hakkında kısa bilgi aktarmaktadır. Logo ürünlerin ve firmaların kendilerini tanıtmak için kullandıkları simgelerdir. İlk mesaj görsel olarak iletildiği için logo tasarımının vermiş olacağı mesaj da önem kazanmaktadır.

3.2.4. Ambalaj Tasarımı

Ambalaj, bir ürünün kıyafetidir. Çeşitli malzemelerden üretilen ürünü koruyan onu taşıyan kutu, bu küçük kutuları da taşıyan diğer bir kutu veya sandık olarak adlandırılabilir. Reklamı olmayan her kutunun, form veya paketlerde bir tasarım

ürünüdür. Ambalaj ürünü koruyarak ömrünü uzatmaktadır. Ambalaj üzerindeki grafik tasarım çalışmasının ardından piyasada diğer benzeri firmaların ambalajına göre daha dikkat çekici ve almaya yönelik bir tasarım olması gerekir. Koruması ve dikkat çekmesinden ziyade en önemlisi kendini tanıtabilen yaş, cinsiyet, kültür, eğitim vb. özelliklerin alıcıya göre aktarılmasıdır. Ürün taze kalacak ise en önemli görev ambalajın koruyuculuğunun iyi bir şekilde sağlanmasıdır. Korumanın ön planda olduğu ambalajın ilk çıkışlarında, şimdi de daha çok pazarlama kaynaklı daha farklı aşamalara gelerek alıcıya göze çarpan, akılda kalıcı farklı malzemeler ve tasarımların yapılmasına kadar ulaşmıştır. Benzer ürünlerin farklı firmalar arasındaki karışmayı önlemek ve satış için öne çıkarıcı tasarımlar yapılmaktadır. Grafik tasarım açısından yapılan ayırt edicilik biçimsel yeni yapısal olarak da farklı olmasını üstlenmektedir. Ambalaj tasarımı ise ürünün renk, biçim, doku, malzeme, tipografi gibi özelliklerin satışa elverişli alıcı ile kolay iletişime geçen bir tasarımıdır. Bunlara ek olarak ürünü koruyacak, taşıyacak ve dağıtma aşamasına kadar ürün hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Ambalaj tasarımında sadece ilgi çekici tasarım yapmak bir ürün için yeterli değildir. Çünkü bu ürünün pazarlanması için farklı problem çözme teknikleri ile strateji yapılmalıdır. Beyin fırtınası, ürün hakkında araştırma, düşünme ve deneysel çalışmalar ile fikirlerin, kavramların tasarıma dönüştürülmesidir. Ürünün ömrünü uzatacak malzeme kullanmak, dış görüntüde kirli imaj vermeyen diğer rekabetçi markaların ambalajına göre farklı ve kullanışlı bir ambalaj tasarımı pazarlaması yapılması gerekir. Alıcıya hitap eden daha sonra sürdürülebilir yani devamında kullanılmaya yönelik ambalaj tasarlamak da önemlidir (Becer, 2014: 12-22). Görsel 3.4’de yer alan ambalaj tasarımı da saksı görünümünde bir mendil kutusudur. Her mendil çektiğinizde yeni bir çiçek görünümü gelmektedir. Bu kutu içerisindeki ürün bittikten sonra da toprağa gömerek gerçek bir bitkiye dönüşmektedir. Sürdürülebilir bir ambalaj tasarımına örnek olarak gösterilebilir.

Görsel 3.4: Potiss Paper Tissue Box (Kutu Mendil Ambalaj Tasarımı) Tasarist Tarafından.

Kaynak: <https://www.tasarist.net/wp-content/uploads/2018/03/3600x3600-1100x1100.jpg>, 2021.

3.2.4.1. Ambalaj Tasarımı Tarihi ve Gelişimi

İnsanların, ürünlerini korumak amacıyla kullandıkları araçlar İ.Ö. 8.000’li yıllarda çıkmaktadır. Bu araçlar; çömlek, kil, cam, midye, kabuk ve yapraklardan çeşitli korunaklar oluşturmuşlardır. Hayvan derilerinden yapılmış olan keseler, içleri oyulan su testileri, yapraklar şimdiki kâğıt, plastik ve cam gibi malzemelerin öncüleri olarak görülmektedir. Sümerlilerin çivi yazısını bulmaları ardından Fenikelilerin alfabeyi ve harfleri tasarlamaları markalaşmayı oluşturmuştur. Aynı zamanda sözel ifadeleri yazıya dökmeyi başarmışlardır. Ambalajın önemli malzemesi de kâğıttır. T’sai Lun tarafından bulunan kâğıt; duvar kâğıdı, peçete, paketlenme işlemi ve ürünleri sarmak için kullanılmıştır. Yerleşik hayata geçme döneminde artık ekonomide doğmuştur. Kendi yaptıkları ürünleri satarak para kazanmaya başlayan uygarlıklar ise Çin ve Roma ile Ortadoğu uygarlıkları olmuştur. Bu satışların gerçekleşebilmesi için zorunlu hale gelen ürünleri korumak amaçlı malzemeler ve kaplar geliştirilmek istenmiştir. Bu alış-veriş artık bir yaşam tarzı haline gelmiş ve yazılı iletişimi de önemli hale gelmiştir. Gutenberg’in tipografik baskıyı bulması ile kitle iletişim araçlarının devri başlamıştır. Grafik tasarım da Rönesans döneminde doğmuştur. Ambalajın ilk örneği olarak kabul edilen eser ise 1500’de Andreas Bernhart’ın kâğıt üzerine yapmış olduğu süslemeli kâğıtlar çıkmıştır. Endüstrinin artması ile hijyenin ortaya çıkması sabun gibi ürünlerin satılmasına neden olmuştur. Bunların satışlarının yapılması için de ambalaj tasarımına gerek duyulmuştur. Ambalajlar ilk çıktığı süreçle üst seviyedeki insanlara yönelik

yapılmıştır. Ancak artan nüfus ile birlikte tahta kutu, torba, teneke, çuval, kese kâğıdı gibi yeni malzemeler kullanılmaya başlanılmıştır. Kâğıdı ilk makine halinde seri üretime geçen 1798’de Fransa doğumlu Robert olmuştur. Kâğıdın fiyatı düşmüş daha çok üretilmesi sağlamıştır. 1817’de karton kutu, 1850’de ise oluklu mukavva çıkmıştır. Marka kavram ise 1800’ler de üretici ile buluşmuştur. Litografi baskı tekniğinin 1796’da bulunması ile ambalaj tasarımı için de önemli bir gelişme olmuştur. Yapılan ambalajların üzerlerine etiket tasarımları litografi tekniği ile basılmıştır. 1895’de ise ürünlerin tazeliğini korunması için Eckstein, balmumu ile yapılan ambalajlar üretilmiştir. 1906’da ilk yasal düzenleme ile içeriği yansıtmayan hatalı bilgilerin etiket ve ambalaj üzerine basılması “Federal Gıda ve İlaç Yasası” ile yasaklanmıştır. Ambalajları üzerindeki bilgilerin doğru aktarılması ile birlikte satılan ürünler daha güvenilir hal almıştır. 1910’da ilk alüminyum fabrikası İsviçre’ de açılmıştır. Plastikte 1920’ler de ortaya çıkmıştır. İlk ambalaj tasarımcıların yerine ürün hakkında malzeme, yapı, pazarlama gibi özellikler yer alarak grafik tasarım, dekor tasarım, tipografi gibi alanlarında öğrenim görmüş kişiler yer almıştır. Market arabaları ise 1937’de kullanılmaya başlanmıştır. Kendi isteklerinin yanında yardımcı olmadan alıp koyabilecekleri bir imkân ortaya çıkmıştır. Tipografi sayesinde daha algılaması yüksek ambalaj tasarımları üretildi ve fotodizgi sayesinde artık tasarımlar harf aralarındaki boşlukları yaratıcı şekilde ayarlamışlardır. Grafik tasarım, ambalaj tasarımı, tipografi, reklamcılık artık önemli etken olarak 20. y.y. da sanat alanlarının gözdesi olmuştur. Artık süpermarketlerin kurulması ile ürün çeşitliliğinin artması ambalaj tasarımlarının artarak daha dikkat çekici yönelikte olma gerekliliğini çıkarmıştır. Ambalajlardaki tasarım markalar arasındaki rekabeti de hızlandırmıştır. Ambalaj tasarımı, grafik tasarımı ile endüstri tasarımcıları ile beraber olarak görüldüğü için 1978’de GMK (Grafikerler Meslek Kuruluşu) açılmıştır. 1992’de ASD (Ambalaj Sanayicileri Derneği) kurulmuştur. Ambalaj tasarım tarihi insanların ihtiyaçları doğrultusunda gelişim göstermiştir. Zaman geçtikçe estetik, beğeni gibi özellikleri ön plana koymuşlardır. Şimdiki zamanda ambalajlar ise yalınlık ve sadeliğe özen göstermektedir (Becer, 2014: 27-40).

3.2.4.2. Ambalaj Tasarımının Amacı ve Önemi

Ambalaj, ürünlerin içerisindeki malzemeleri koruyarak bir kalkan görevi görmektedir. Ambalaj tasarımı ürünler hakkında bilgi sunmak içeride yer alan ürünün

görselini yansıtmak gibi mesajları alıcıya aktarmaktadır. Ürünlerin satış noktasına sağlam gitmesi müşterinin de ürünü alınca memnun kalması göz önüne alınarak ürün için ambalaj tasarlanmaktadır. Bu yüzden ambalaj tasarımı ürünler ve alıcı için büyük önemi vardır. Ambalaj ürün içeriklerini dahi alıcıya aktarmaktadır. Ürünler daha ömrünün uzun olması için çeşitli malzemeler de kullanılarak ambalajlar oluşturulmaktadır. Ambalajın ana görevi de ürünü korumak ve dış duruşu sayesinde satışı artırmak için alıcıyı daha kolay ve etkileyici tasarımlar ortaya koymaktadır. Renkler ve kullanılan malzeme ile alıcının eline alması ve görmesiyle birlikte iletişim meydana gelmektedir. Ambalaj tasarımı, ürünü tanıtmak, bilgi sunmak, içeriğini ambalaj bozulmadan dış tasarımı sayesinde müşteriye aktarmaktır. Ambalaj ve dış görünümü olmasa ürünlerin korunakları ortadan kalkacak ve ürün hakkında da bilgi sahibi olunamayacaktır. İnsanların ilk ambalajı bulması da ürünlerinin daha korunaklı olmasını istemelerinde dolayı ihtiyaçlarını karşılama isteği doğrultusunda bulunmuştur.

3.2.4.3. Ambalaj Tasarımında Etiket

Etiket, ürünlerin üzerlerinde yer alan alıcıya bilgileri veren içeriktir. Etiket ambalajların üzerlerinde daha çok kullanılmaktadır. Ürün ve marka hakkında bilgi aktarmaktadır. Ürünün alıcıya hitap etmesi için farklı tasarımlar yapılmaktadır. Satışını yükseltmek için birçok malzeme kullanılarak etiket tasarlanabilmektedir. Etiket ölçüsü çoğunlukla daha küçük boyutlarda ürün üzerinde yer aldığı için bilgilerinde de daha kolay algılanabilir olarak tasarlanması gerekir. Üretici ile tüketici arasındaki bir iletişim aracıdır. Etiket üzerinde genellikle; marka, ürün adı, ürün içerikleri, üretim yeri ve paketleme-son tüketim tarihi, ağırlık, kullanım şekli gibi bilgiler yer almaktadır (Delibaş, 2010: 64).

3.2.4.4. Ambalaj Tasarımı Malzemeleri

Ambalaj tasarımı yapılır iken birçok malzemelerden yararlanılmaktadır. Cam, kâğıt ve karton, metal ve plastik gibi malzemeler kullanılmaktadır. Bu malzemeler hakkında bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.2.4.4.1. Cam

“Kum, sodyum karbonat, kireç taşı” dan cam meydana gelmektedir. Volkanik lavlardan oluşan “obsidion” taşı da bir türüdür. Bu taş yüksek ısı ile şekillenmektedir.

Camın içerisinde yer alan kum “silis” kumudur. İlk olarak cam bir süs eşyası olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Ancak ticari olarak İ.Ö. 1500’de cam üretimi Eski Mısırlılar tarafından koku veya tatlarında herhangi bir değişim olmadığı için daha sağlıklı bulunduğundan dolayı ürünleri burada muhafaza etmişlerdir. Artık üretilen ürünler uzak ülkelere ticaretle birlikte daha muhafazalı bir biçimde gitmiştir. Cam süs eşyaları saydam cam ise Murano’da üretilmiştir. 1800’ler de cam fazla çeşitlere sahip birçok farklı form, renk, boyut ve tasarımlar ile birlikte ürünler için değişik şekillerde ambalajlar üretilmektedir. Gıda, parfüm, ilaç, kozmetik ürünlerde genellikle cam malzeme kullanılmaktadır. Kokusunu, tadını ve görüntüde de elverişliliği kırılğan yapısının önüne geçememektedir. Ancak bazı ürünlerde mecburi olarak cam malzeme içerisinde yer alması gerekir. Çünkü herhangi bir tat bozukluğu ve koku oluşmasını önlemektedir. İlaç gibi ürünlerin sıcaktan ve nemden etkilenmemesini sağlamaktadır (Becer, 2014: 41-44)

3.2.4.4.2. Kâğıt ve Karton

Karton ambalajlar; ağaç liflerinden veya geri dönüşüm kâğıtlarından tabaka halinde oluşturulmaktadır. Maliyeti düşük olduğu için kullanım yönünden hafif ve kullanışlılığından dolayı en yaygın kullanım türüdür. 40-120 gr arası kâğıt, 120-400 gr arası ise karton olarak adlandırılmaktadır. Ürünün özelliği yani ağırlığı, boyutu, sıvı veya katı olması kartonun kalınlığını belirlemektedir. Karton ambalajının kullanılabilmesi için boyut, dayanıklılık, biçim ve pazarlama maddeleri önemlidir. Özellikle kuru ürünlerin korunaklılığı açısından karton daha elverişlidir. Ancak kozmetik ve dondurulmuş gıdaların korunaklılığı ve dayanması açısından daha farklı malzemeler kullanılabilir. Karton, bu tip ürünlerin dış ambalajı olarak görev almaktadır. İçerisinde cam veya plastik malzeme de ürün yer almaktadır. Pazarlama açısından boyut ve biçim de önem kazanmaktadır. Beyaz, gri veya geri dönüştürülmüş karton ambalajlar da kullanılmaktadır. Bu kartonların üzerlerine ürün kalitesine göre veya dayanıklılığına göre farklı baskılar ve dış etiketler kullanılmaktadır. Kartonların dış görünümünü değiştirmek ve farklı göstermek için vernikleme, laklama, sefon kaplama gibi birçok çeşit ile kaplanmaktadır. Mat, parlak ve pürüzsüz bir yüzey oluşturulmaktadır. Bu şekilde pazarlama aşamasında da ürünün kalitesi artarak diğer rakiplerin önüne geçmektedir (Becer, 2014: 44-45).

3.2.4.4.3. Metal

Metaller; alüminyum, sac ve çelikten üretilmektedir. Metal ambalajı daha çok asitli içecekler, spreiler, boyalar, otomotiv ürünleri ve kimyasal ürünlerde kullanılmaktadır. Alüminyum malzeme yapısı olarak daha çok asitli içecekler, kozmetik ürünler ve işlenmiş gıdalarda kullanılmaktadır (Becer, 2014: 45-46).

3.2.4.4.4. Plastik

20.yy. sonlarında ortaya çıkan plastik, endüstride de kullanılmıştır. Kozmetik ürünler, kuru gıdalar, süt ve yağ gibi birçok ürün için kullanılmaktadır. Farklı renk ve biçimlerde üretilmektedir. Ürünün opak veya saydam olarak görünebilirliği ayarlanmaktadır. Sert plastikler kalıba dökülerek oluşmasından kaynaklı biçiminde herhangi bir bozulma oluşmamaktadır. Plastik birçok farklı kimyasal maddelerden meydana gelmektedir. Plastikler iki gruba ayrılmaktadır. 1) Isı ile yumuşayan termoplastikler, 2) Isı ile sertleşen termosetler. Her ürün için farklı türden plastik düşünülmektedir. Dayanıklı, sert, yumuşak, opak, şeffaf gibi seçenekler bulunmaktadır. Diğer ambalaj malzemelerinin üretimine göre daha sonra ortaya çıkmıştır. Naylon da 1930'lar da bulunmuş 1938'de ise ilk kez kullanılmıştır. Plastikler genellikle kalıp ile üretilmektedir. Enjeksiyon kalıp ile üflemleri kalıp olmak üzere iki farklı türde kalıp bulunmaktadır. Ambalaj tasarımlarında ürün özelliğini yansıtan ve maliyette göz önüne alınarak birçok testlerden geçirilerek aylar süren testlerin ve çalışmaların ardından karar alınmaktadır. İlk olarak ambalajda fiziksel olarak incelenmektedir. Ancak taşıma, kullanım ve dolum işlemlerini de gözde alarak estetik tasarımlar elde edilmektedir. Plastik ambalajlar sert köşeli olarak tasarlanmamaktadır. Çünkü kalıpta incelmekte veya kalıptan çıkmakta güçlük çıkarmaktadır. Plastik ambalaj üzerine farklı grafik tasarımlar yapılmaktadır. Etiket, serigrafî, sıcak baskı teknikleri gibi birçok çeşit yer almaktadır. Bunun yanında renk, doku, biçim gibi özelliklerde bulunmaktadır. Direkt olarak plastik yüzeyine de kabartmalar uygulanmaktadır. Bu unsurlar ürünün görsel kimliğini oluşturmaktadır (Becer, 2014: 46-54).

3.2.5. Kitap Tasarımı

İlk olarak kitap oluşmadan önce tasarımcının kafasında düşünceler canlanmaktadır. Tek bir kitap olarak mı yoksa seri halinde mi olacağına karar verilmektedir. Kitabı tasarlayacak olan kişi yani kitap tasarımcısı yazar, yayınevi ile

okuyucu arasında bağlantı noktasıdır. Asıl amacı benzersiz şekilde diğerlerinden ayrı kılmaktır. Tasarımcı yaptığı illüstrasyonlar ile yazılar arasındaki metin, planlama ve görsel açıdan her şeyin okuyucuya tam olarak iletilmesi gerekmektedir. 4 temel amaç doğrultusunda kitaplar tasarlanılmaktadır. Bunlar; okumak ve izlemek, satılması, açılması ve taşınması, saklanması için yapılmaktadır. Öncelikle yapılacak olan kitabın hedef kitlesi belirlenmelidir. Ardından da fiyatı ortaya konulmalıdır. Buna karar verilmeden önce piyasada yer alan diğer rakip firmaların incelemeleri yapılmaktadır. En sonda ise grafik tasarım açısından hangi türler kullanılacak örneğin; fotoğraf, illüstrasyon, tipografi gibi özellikler belirlenmeli, baskı maliyeti oluşturulmalıdır. Yapılan illüstrasyonların amacı kusursuz bir çalışma ortaya koyma isteğidir (Görsel 3.5). İllüstrasyondan ziyade tipografik çalışmalarda önemlidir. Özellikle hangi tür kitap ise o kitleye uygun yazı karakteri kullanılması veya tasarlanması gerekir. İyi bir kitap tasarımı; uyum, estetik, ritim ve dengenin olduğu kitaptır. Hem kültür, bilgi sahibi olmalı hem de iyi bir tasarım bakış açısı olmalıdır (Becer, 2013: 239-242).

Görsel 3.5: Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf Adlı Kitap Kapağı Tasarımı

Kaynak: <https://ethemonur.com/sabahattin-ali-book-covers>, 2021.

3.2.6. Afiş Tasarımı

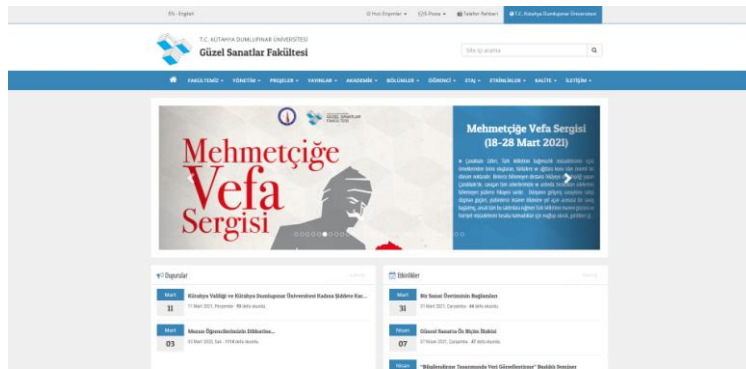
Afişlerin ilk tasarlanma amacı, sosyal durumu halka iletmektir. Halkın ürün, siyaset, sosyal faaliyetleri görsel yol ile aktarılmasıdır (Alakuş, A. Mercin, L. 2011: 192). Tasarımın ve sanatın aracılığı ile insanlara aktarılan bir mesajdır. Birçok akımdan da etkilenecek yapılan sanatsal çalışmalar mevcuttur. 1798’de taş baskının bulunması ve renkli baskının da geliştirilmesi ile afiş tasarımlarının önü açılmıştır. Afiş tasarımının

ilk temsilcileri arasında Jules Chéret ile Henri de Toulouse-Lautrec'dir. Afişler genellikle dış mekânlarda duvar veya ilan panolarında asılmaktadır. İç mekân için tasarlanan afiş tasarımları ise salon, koridor, kapı gibi yüzeylerde sergilenmektedir. Afişler; reklam afişi, kültürel afişler ve sosyal afişlerdir. Moda, gıda, turizm gibi ürünleri tanıtan afişlerdir. Kültürel afişler daha çok sempozyum, panel, festival, konser, sergi vb. faaliyetleri tanıtmaktadır. Sosyal afişlerde de trafik, çevre, sağlık, ulaşım gibi eğitici ve dikkat çekici afişlerdir. Afişleri tasarlar iken mesajın hedef kitleye ulaşması gerekir. Verilecek olan mesaj ile görselin uyumlu ve anlaşılır olmalıdır. Tasarım dikkat çekici, insanların ilgisini çekecek biçimde olmalıdır. Afişler ilk süreçte süslenmiş duyuru olarak yapılmıştır. Görsel mesajın sözele göre daha hızlı algılanması afişin gelişimini sağlamıştır (Becer, 2013: 201-203). Afiş, hedef kitleye iletilmek istenilen mesajın basılı ve çoğaltılarak aktırılmış halidir. Afişler her ortamda bulunabildikleri için halk ile içi içe olarak aktarılacak istenilen mesaj her yerde iletebilmektedir (Mercin, 2010b: 2). Afiş mesajı daha sade ve anlaşılır şekilde hedef kitleye aktardığı için diğer reklam araçlarına oranla en önemlisidir. Afişler anında algılanabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Durup bakma süresini en aza indirmelidir. Algılama açısından sade ve net iletilen afişler yapılmalıdır. Hareket halindeki alıcı afişin yanından geçerken beklememeli fazla yazı olmamalı ve anında hedef kitleye ulaşmalıdır (Teker, 2009: 139-141).

3.2.7. Web Tasarımı

Web tasarımı, toplum ile bağ kurmadan önceki ara yüzdür. Tasarımcı web sitesinde alıcı ile arasındaki bağ oluşturur iken firmanın müşteri için ne amaçladığı bilgisini alması gerekmektedir. Önemli olan nokta web sayfasına girişteki alıcıya vereceği mesajdır. Bu aşama kodlama yapılmadan önceki yalın halidir. Web tasarımında interaktif görüntüler yer almamaktadır. İnteraktif görüntüler kodlama sayesinde elde edilmektedir. Alıcıya daha etkin ve aktif web sunmak için bu hareketlilikler kullanılmaktadır. Web sayfası, firma ve kişiler için daha çok kitleye hitap ederek, kendisini tanıtmaları açısından önemli bir iletişim türüdür. Web sayfası, kurum ve kişinin bilgilerinin yer aldığı, çalıştığı durum hakkında bilgilendirici yazılar bulunmaktadır. Kurumu ve kişiyi yansıtan renk, yazı stili gibi birçok özelliklerle tanıtılmaktadır. İlk girişte yer alan homepage sayfası alıcı ile iletişime geçen ilk aşamadır. Burada alıcıya ile mesajı vermek web sayfasını incelemesi açısından değer katmaktadır.

Görsel 3.6: Web Sayfa Tasarımı

Kaynak: <https://gsf.dpu.edu.tr/> , 2021.

3.2.8. Kurumsal Kimlik Tasarımı

Kurumsal kimlik tasarımı, kurum hakkındaki bilgileri toplum ile direkt olarak paylaşılan ve iletişimin kurulduğu imajdır (Mercin, 2010a: 334).

Kurumsal kimlik, bir firmanın veya kurumun görsel mesajının yansımasıdır. Kurumsal kimlik de renk, slogan, iletişimde daha net algılanması açısından logo tasarımı ve düzenleme etkilidir. Kurumsal kimlik firmanın veya kurumun imajını belirlemektedir. O renkleri ve logoyu gördüğün takdirde akla gelebiliyorsa o kurum imajını ve kimliği oluşturabilmiş demektir. Kurumsal kimlikte yer alan öğeler de insanlar ile iletişimde en etkin faktörler arasında yer almaktadır. Kurumsal kimlikte yer alan en önemli unsurlardan birisi olan logo tasarımı da kurumsal kimliğin eskilere dayanmış olduğunun simgesidir. İlk olarak iletişim sağlandığı mağara duvarlarına yapılan kazınmış desenler ile birlikte simgeler ortaya çıkmıştır. Kurumlar da buralarda ki oluşan simgeler ile birlikte kendi kurum kimliklerini oluşturmuşlardır. Kurumsal kimlik tasarımı firmayı yansıtan renklerle birlikte algılayıcı etkide bulunmaktadır. Yapılan tasarımlar ve kurum kimliği firmanın pazarlamada ki etkilemektedir. Ancak kurumsal kimlikte alıcı ile iletişimin etkisiz olması durumunda kurumsal kimliğin yeniden tasarlanması eksik ve iyi yönlerinin ayrıştırılarak yeni bir imaj ve kimlik oluşturulması gerekmektedir. Bu yüzden kurumsal kimlik kurum ve firma açısından önemli bir yere sahiptir (Yıldız, 1996: 3-20).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma, genel tarama yöntemlerinden literatür taraması ve sanatsal üretme süreçlerinden grafik tasarım görünürlükleri oluşturma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda Türk Milletinin Milli Gün ve Bayramlarından biri olan “30 Ağustos Zafer Bayramı” ile ilgili grafik tasarım ürünleri oluşturulmuştur.

4.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, Türk Milletinin Milli Gün ve Bayramları, örneklemini 30 Ağustos Zafer Bayramı oluşturmıştır. Bu kapsamda grafik tasarım ürünlerinden kurumsal kimlik ve araştırmada Milli Gün ve Bayramlar, grafik tasarım ürünleri yapılmıştır. Bu uygulamalar dijital çizim tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Devamında takvim, pul, mektup, kitap ayracı, hediyelik hatıra tabak, fincan, ambalaj tasarımları [hoşaf, kumanya, leblebi], şapka, rozet, fular, bandana, t-shirt, roll up banner, personel kartı, telefon kılıfı, çanta, ajanda, bardak ve anahtarlık ürünleri hazırlanmıştır.

4.3. VERİ TOPLAMA ARAÇ VE TEKNİKLERİ

Araştırma kapsamında veri toplama tekniklerinden belgesel tarama kullanılmıştır. Belgesel tarama yönteminden, kütüphaneler, arşivler, tez, makale ve internet sitelerinden yararlanılmıştır.

4.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırma kapsamında Milli Gün ve Bayramlar, 30 Ağustos Zafer Bayramı ve grafik tasarım ürünleri ile ilgili konu başlıkları taranmış, elde edilen veriler yorumlanmıştır.

4.5. GRAFİK TASARIM UYGULAMASI

Araştırma kapsamında Milli Gün ve Bayramlar, 30 Ağustos Zafer Bayramı ile ilgili veriler analiz edildikten sonra görünürlük tasarımları, araştırmacının özgün tarzı dikkate alınarak betimlenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
BULGULAR VE YORUM

5.1. 30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI İLE İLGİLİ UYGULAMA ÇALIŞMASININ TASARIM SÜRECİ

5.1.1. Yaratma Süreci

Araştırmanın asıl amacı farkındalık oluşturmaktır ve bu farkındalık da Milli Gün ve Bayramları grafik tasarım ürünleriyle gelecek olan nesillere aktarmak, her daim yanımızda hissetmektir. Bu amaç göze alınarak edinilen literatür taramalarındaki bilgiler doğrultusunda uygulama çalışmaları için grafik tasarım ürünleri incelenmiştir. İlk olarak hangi ürünler üzerinde kullanılması gerektiği düşünülerek bu ürünler ortaya çıkmıştır: Etiket, takvim, kitap ayracı, posta pulu, mektup, kumanya ambalajı, hoşaf ambalajı, leblebi ambalajı, bandana ve flor, çanta, rozet, kupa bardak, şapka, t-shirt, anahtarlık, ajanda, tabak ve fincan. Büyük taarruz da görev alan ve zafere ortak olan başta Başkumandan Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere komutanların portreleri çizilerek takvim ve kitap ayraç tasarımında kullanılmaktadır. Bu zaferler de en büyük destekçilerden olan kadın kahramanlarımızın bazılarının da portreleri çizilerek takvim ve pul tasarımların da yer verilmiştir. Etiket ve logo tasarımı yapılarak; kumanya ambalajı, hoşaf ambalajı, leblebi ambalajı, bandana ve flor, çanta, rozet, kupa bardak, şapka, t-shirt, anahtarlık, ajanda, tabak ve fincan ürünlerinin üzerlerinde kullanılması planlanmıştır.

5.1.2. Uygulama Tekniği

Araştırmada Milli Gün ve Bayramların gelecek olan nesillere aktarılması için grafik tasarım ürünleri üzerine o zamanı yaşatacak ve anımsatacak şekilde ürünler düşünülmüştür. Bu ürünler kullanılarak her zaman yanımızda hissettirecek ve farkındalık oluşturacaktır. Uygulamalar, illüstrasyon tekniği kullanılarak yapılmıştır. Çizim programlarından photoshop programı kullanılmıştır. Çalışmalar grafik tablet ile dijital çizim tekniği uygulanarak tasarlanılmıştır. Daha çok gerçekliği ve zamanı yaşatması adına siyah-beyaz çizimler yapılmıştır. Uygulama kapsamında portreler, logo ve etiket tasarımları için illüstrasyonlar çizilmiştir.

5.2. 30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI İLE İLGİLİ UYGULAMA ÇALIŞMASININ TASARIMA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

5.2.1. İllüstrasyon Tasarımı

Görsel 5.1: Mustafa Kemal ATATÜRK - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.2: Fevzi ÇAKMAK - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.3: İsmet İNÖNÜ - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.4: Asım GÜNDÜZ - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.5: Nurettin İbrahim KONYAR - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.6: Fahri BELEN - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.7: Kazım ORBAY - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.8: Şükrü Naili GÖKBERK - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

5.2.2. Kadın Kahramanlar

Görsel 5.9: Fatma Seher ERDEN - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.10: Binbaşı Ayşe - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.11: Halide Edip ADIVAR - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.12: Çete Emir Ayşe - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.13: Fatma Seher ERDEN - İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği, Pul Tasarımı

5.2.3. Ambalaj Tasarımı İllüstrasyonları

Görsel 5.14: Leblebi Ambalajı – İllüstrasyon, Dijital Çizim Tekniği

Görsel 5.15: Üzüm Hoşafı Ambalajı – İllüstrasyon, Dijital Çizim

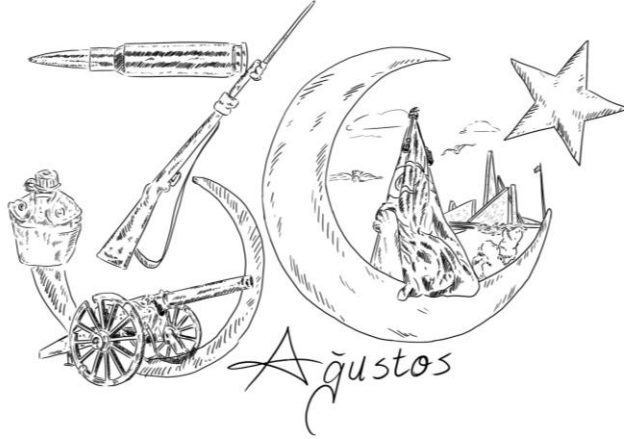

Görsel 5.16: Ambalajlar Üzerinde Kullanılan Lale Deseni – İllüstrasyon, Dijital Çizim

5.2.4. Ürünler için Logo-Etiket Tasarımları

Görsel 5.17: 30 Ağustos Zafer Bayramı Adına Tasarlanan ve 100. Yılı'nı Temsil Eden Logo Tasarımı

Görsel 5.18: 30 Ağustos Zafer Bayramı Adına Tasarlanan ve Çizilen Logo Tasarımı, Renkli Versiyonları

Etiket tasarımı üç farklı şekilde tasarlanılmıştır. İlk olarak nesnelerden oluşturulan '30' yazılı tasarım olmuştur. Bu tasarımın oluşturulması o zamana ait olan kullanılan *Sancaktar*, *Zafer Anıtı*, *kurşun*, *tüfek*, *top arabası*, *su matarası* ve *Al Bayrağımızda* yer alan *Ay Yıldızımız* bulunmaktadır. Ay yıldızın iç kısmında sancaktar ve Zafer Anıtı yer almaktadır. Bunun yanı sıra kuşlar özgürlüğü ve zaferi temsil etmek için orada kullanılmıştır. '3' rakamını oluşturmada ise *tüfek*, *kurşun*, *top arabası* ve *su matarası* kullanılmıştır. Tarihi dokuyu vermesi adına siyah beyaz olarak çizilmiştir. Alt kısmında da *Ağustos* yazısı yer almaktadır. Bu tasarım çoğunluk olarak ambalaj tasarımları, hediyelik ürünler ve etiket gibi yerlerde kullanılmıştır. Bu tasarımın iki farklı renk olarak tasarlanılmıştır. İlki tarihi anımsatan kahverengi diğeri ise açık gri olarak tasarlanılmıştır.

Görsel 5.19: 30 Ağustos Zafer Bayramı Adına Tasarlanan ve 100. Yılıni Temsil Eden Logo Tasarımı, 1922-2022

Diğer bir tasarım ise takvim tasarımında kullanılmak için tasarlanılmıştır. Arka planda yer alan 1922 yazısı kahverengi olarak kullanılmıştır. Tarihi vurgulamak adına bu renk tercih edilmiştir. Ön kısımda 2022 yazısı ön planda dikkat çekmesi için siyah renk kullanılmıştır. Bu süre içerisinde 100 yılın geçtiği vurgulanmak istenerek bu tasarım elde edilmiştir. Orta kısımda yer alan kırmızı çizgi ile ayrılması da hem tipografik açıdan hem de 100 yılı vurgulamak adına kullanılmıştır. Birçok çabalar sarf edildiği ve şehitler verildiği kırmızı renk ile anlatılmak istenilmiştir. Takvimi yaprağını da anımsatan bir tasarım olarak düşünülmüştür.

Görsel 5.20: 30 Ağustos Zafer Bayramı Adına Tasarlanan ve 100. Yılıni Temsil Eden Logo Tasarımı

Bu tasarım 100. Yılı vurgulamak için tasarlanılmıştır. Arka planda yer alan kısımda 1 ve devamında sonsuzluğu da simgeleyen ve sıfır rakamını kullanarak bu tasarım elde edilmiştir. Son kısmında aynı renkten 'yıl' yazısı yer almaktadır. 30 yazısı sonsuzluk içerisine girmiş ve zafer' i temsil ederek büyük bir şekilde ortadan çıkmaktadır. Alt kısmında da 30 yazısı ile aynı kırmızı renk olan ağustos yazısı ile 30 u desteklemektedir ve bütünlüğü oluşturmaktadır. 30 Ağustos yazısının kırmızı

kullanılmasındaki amacı ise dikkat çekmek ve ön plana çıkmasını sağlamaktır. Bu çalışma çoğunlukla takvimin alt kısmında, etiket, şapka, kupa, anahtarlık, bandana, çanta gibi ürünler üzerinde kullanılmıştır.

5.3. UYGULAMANIN GENEL GÖRÜNTÜSÜ

Görsel 5.21: Etiket Tasarımlarının Ürün Üzerinde Görünümü

5.3.1. Kitap Ayraç Tasarımı

Görsel 5.22: Fahri Belen, Fevzi Çakmak Kitap Ayraç Tasarımının Mock Up Üzerinde Görünümü

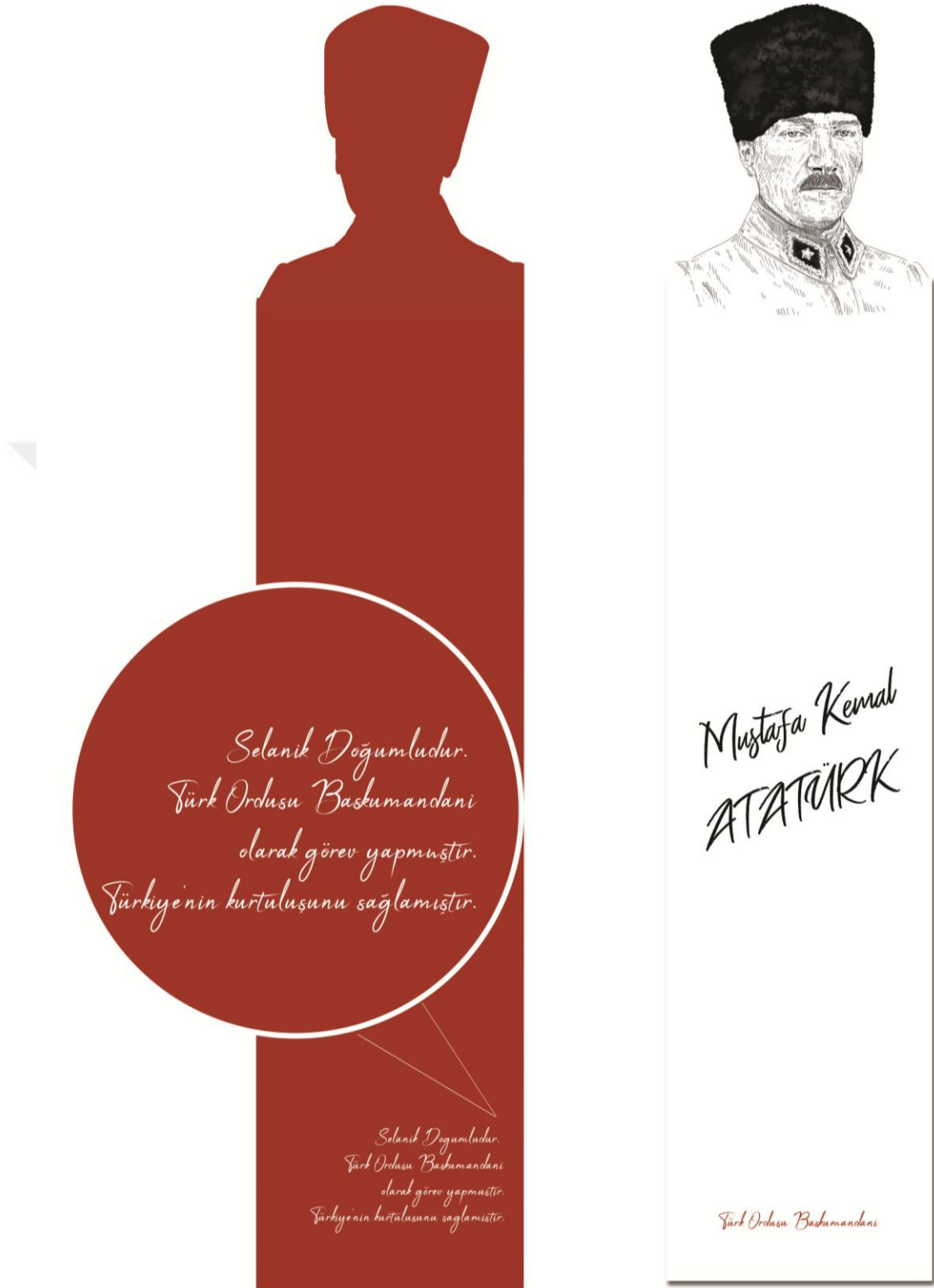

Fahri Belen Kitap Ayraç Tasarımının Mock Up Üzerinde Görünümü

Fevzi Çakmak Kitap Ayraç Tasarımının Mock Up Üzerinde Görünümü

Görsel 5.23: Kitap Ayraç Tasarımının Yakından Görünümü

Bu tasarım Büyük Taarruz'da savaşı ve Büyük Zafer ile ayrılan komutanların unutulmaması ve her zaman hatırlanması adına yapılmıştır. Kitap okur iken her seferinde görerek aklımızda durması ve ne zorluklar sonucu bu vatanın kazanıldığı bu çalışma ile vurgulanmıştır. Çalışma özel kesim olarak tasarlanılmıştır. Kitap ayracının ön yüzünde üst kısmında komutanların portresi orta kısımda isimler ve alt kısımda da Büyük Taarruz' da görev aldıkları alan yazmaktadır. Çalışmanın renkleri kırmızı beyaz olarak tasarlanılmıştır. Arka yüzünde de kırmızı renk kullanılmıştır. Arka yüzün alt kısmında komutanlar hakkında kısa bilgi verilmektedir. Nerede doğdu? Görevi Nedir? Rütbesi Nedir? gibi sorulara cevaplar verilmiştir. Bu çalışma bazı komutanlar ile sınırlandırılmıştır. Bu komutanlar ise başta Başkomutan Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere; İsmet İNÖNÜ, Fevzi ÇAKMAK, Fahri BELEN, Asım GÜNDÜZ, Nurettin İbrahim KONYAR, Kazım ORBAY, Şükrü Naili GÖKBERK' dir. Bu komutanlar ile sınırlandırılması ise Batı cephesinde bulunan; Batı cephesi komutanı, Genel Kurmay Başkanı, 1. Ordu Komutanı, Batı Cephesi Kurmay Başkanı, önemli zaferleri olan 23. Tümen Kurmay Başkanı, 1. Ordu 2. Kolorduda bulunan 3. Kafkas Komutanı ve 2. Ordu' da bulunan 3. Kolordu komutanlarıdır.

Görsel 5.24: Kitap Ayraç Tasarımları

Kitap Ayraç Tasarımları, Komutanlar; Mustafa Kemal ATATÜRK, İsmet İnönü, Fahri Belen, Asım Gündüz, Nurettin İbrahim Konyar, Şükrü Naili Gökberk, Kazım Orbay, Fevzi Çakmak

5.3.2. Takvim Tasarımı

Görsel 5.25: Takvim Tasarımının Mock Up Görüntüsü

Takvim Tasarımının Mock Up Görüntüsü

Takvim Tasarımı Mock Up yakından Görüntüsü

Görsel 5.26: Takvim Tasarımının Kapak Ön ve Arka Yüzü

*Takvim Tasarımının Kapak Ön Yüzü, 23cm*15cm*

*Takvim Tasarımının Kapak Arka Yüzü, 23cm*15cm*

Görsel 5.27: Ocak Ayı Takvim Tasarımı, Mustafa Kemal ATATÜRK

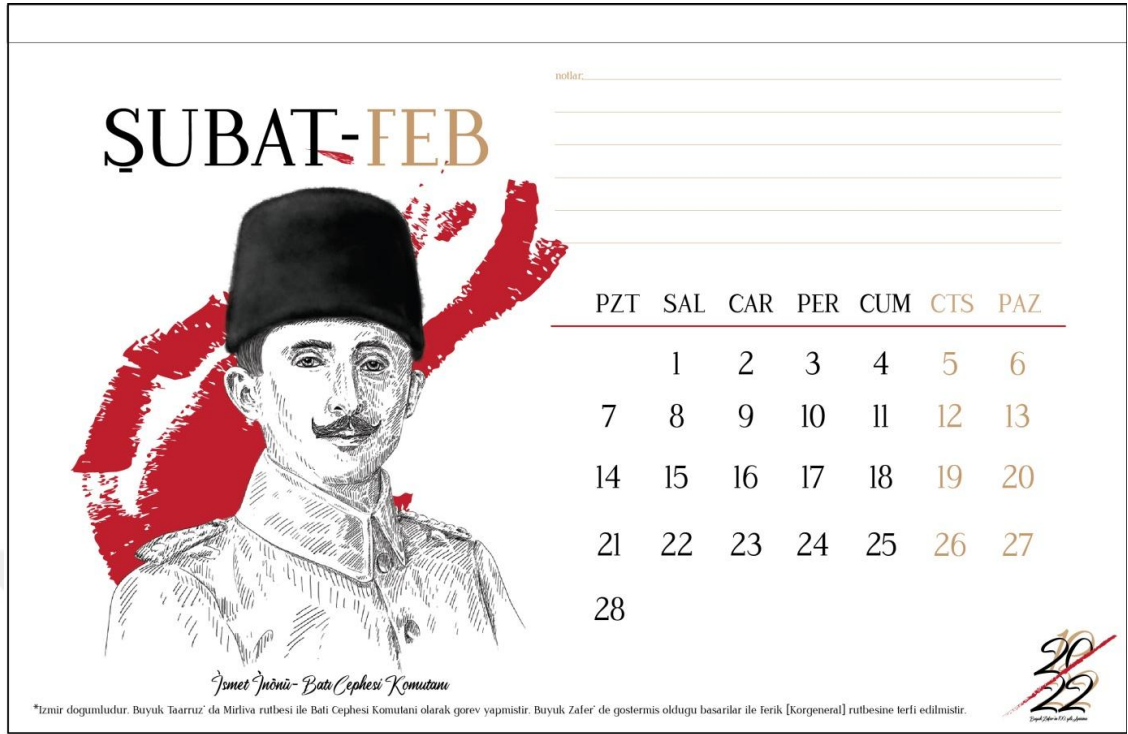

*Ocak Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Mustafa Kemal ATATÜRK, 23cm*15cm*

*Ocak Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Mustafa Kemal ATATÜRK, 23cm*15cm*

Görsel 5.28: Şubat Ayı Takvim Tasarımı, İsmet İnönü

Şubat Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, İsmet İnönü, 23cm*15cm

Şubat Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, İsmet İnönü, 23cm*15cm

Görsel 5.29: Mart Ayı Takvim Tasarımı, Fevzi Çakmak

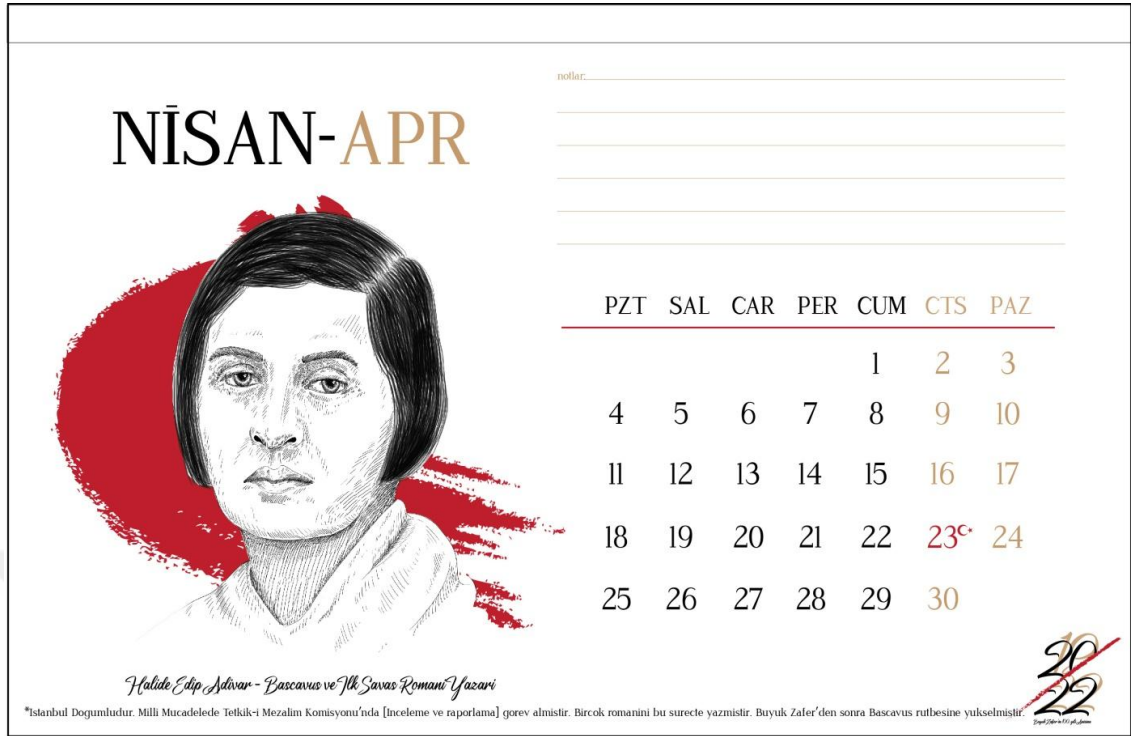

Mart Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Fevzi Çakmak, 23cm*15cm

Mart Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Fevzi Çakmak, 23cm*15cm

Görsel 5.30: Nisan Ayı Takvim Tasarımı, Halide Edip Adıvar

Nisan Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Halide Edip Adıvar, 23cm*15cm

Nisan Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Halide Edip Adıvar, 23cm*15cm

Görsel 5.31: Mayıs Ayı Takvim Tasarımı, Asım Gündüz

Mayıs Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Asım Gündüz, 23cm*15cm

Mayıs Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Asım Gündüz, 23cm*15cm

Görsel 5.32: Haziran Ayı Takvim Tasarımı, Fatma Seher Erden

Haziran Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Fatma Seher Erden, 23cm*15cm

Haziran Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Fatma Seher Erden, 23cm*15cm

Görsel 5.33: Temmuz Ayı Takvim Tasarımı, Nurettin İbrahim Konyar

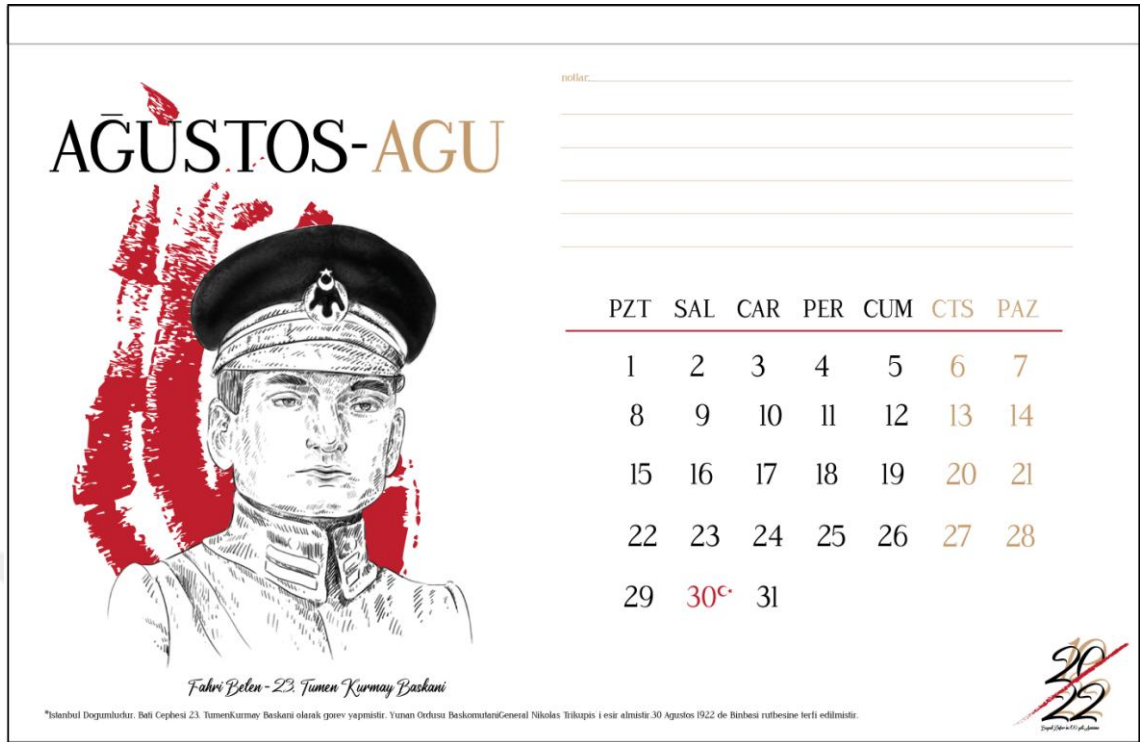

Temmuz Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Nurettin İbrahim Konyar, 23cm*15cm

Temmuz Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Nurettin İbrahim Konyar, 23cm*15cm

Görsel 5.34: Ağustos Ayı Takvim Tasarımı, Fahri Belen

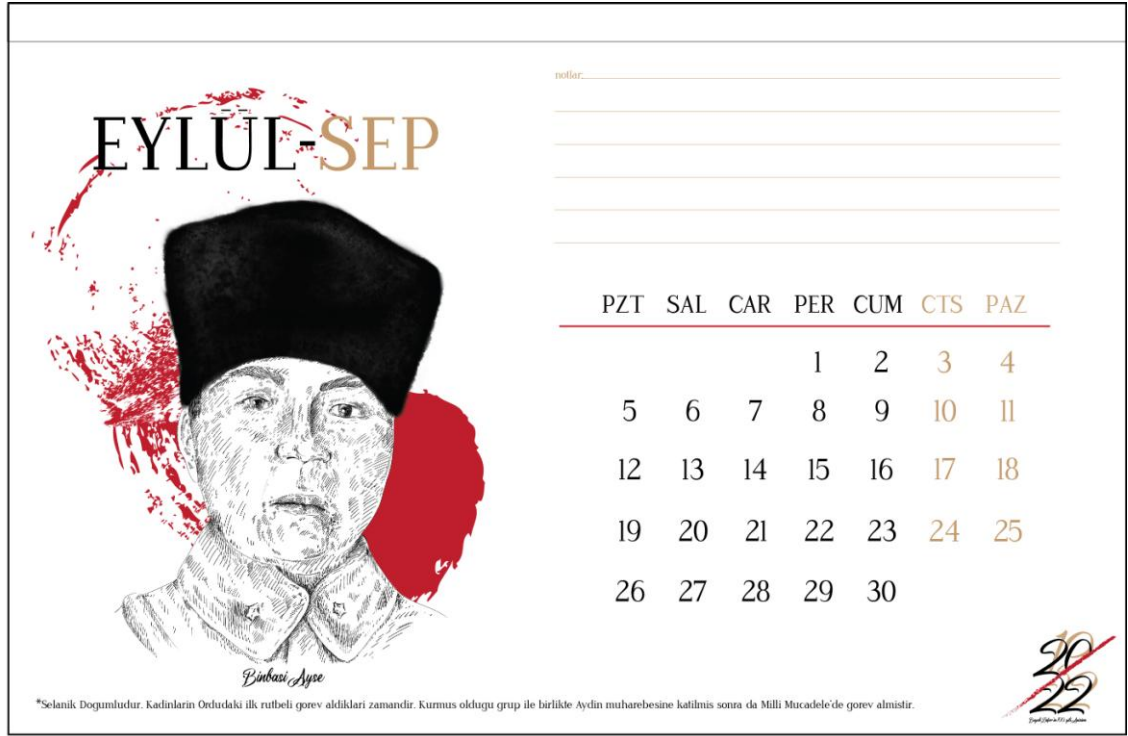

Ağustos Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Fahri Belen, 23cm*15cm

Ağustos Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Fahri Belen, 23cm*15cm

Görsel 5.35: Eylül Ayı Takvim Tasarımı, Binbaşı Ayşe

Eylül Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Binbaşı Ayşe, 23cm*15cm

Eylül Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Binbaşı Ayşe, 23cm*15cm

Görsel 5.36: Ekim Ayı Takvim Tasarımı, Kazım Orbay

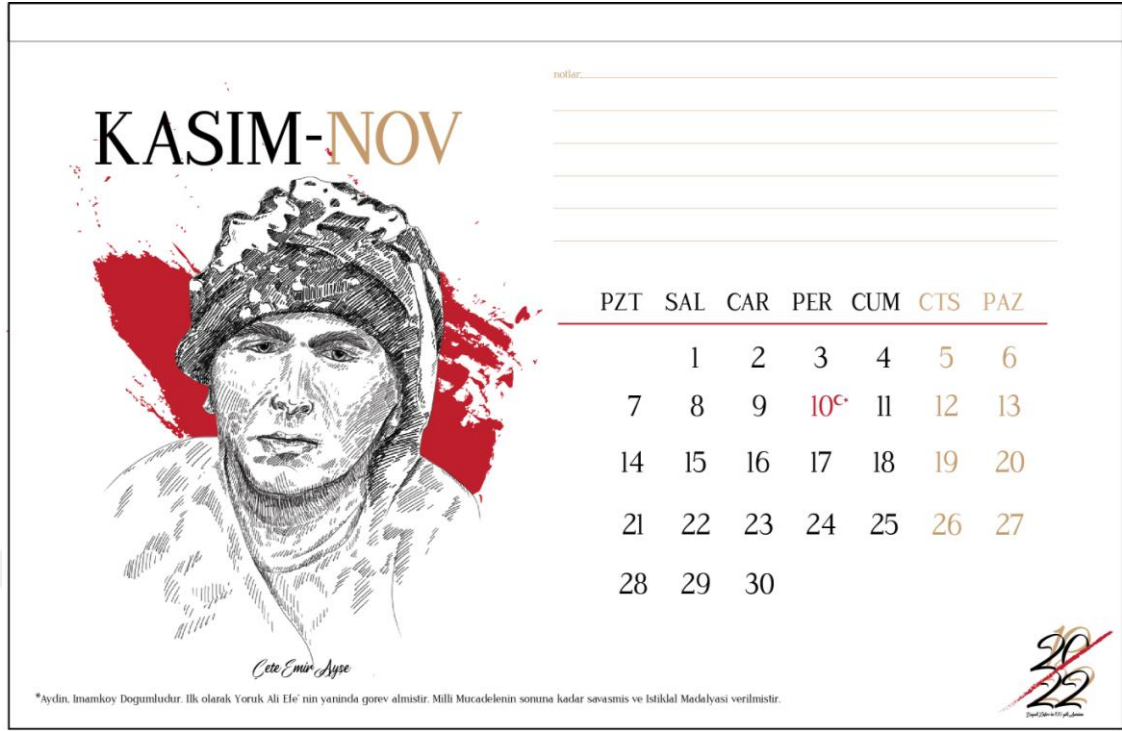

Ekim Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Kazım Orbay, 23cm*15cm

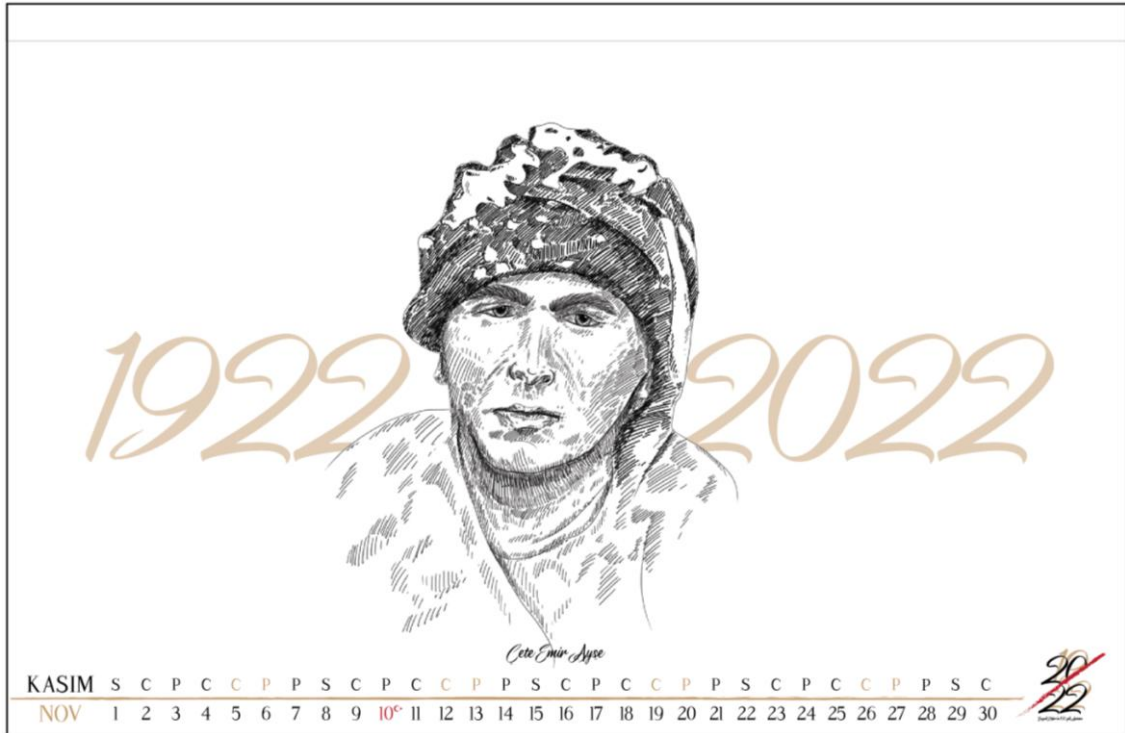

Ekim Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Kazım Orbay, 23cm*15cm

Görsel 5.37: Kasım Ayı Takvim Tasarımı, Çete Emir Ayşe

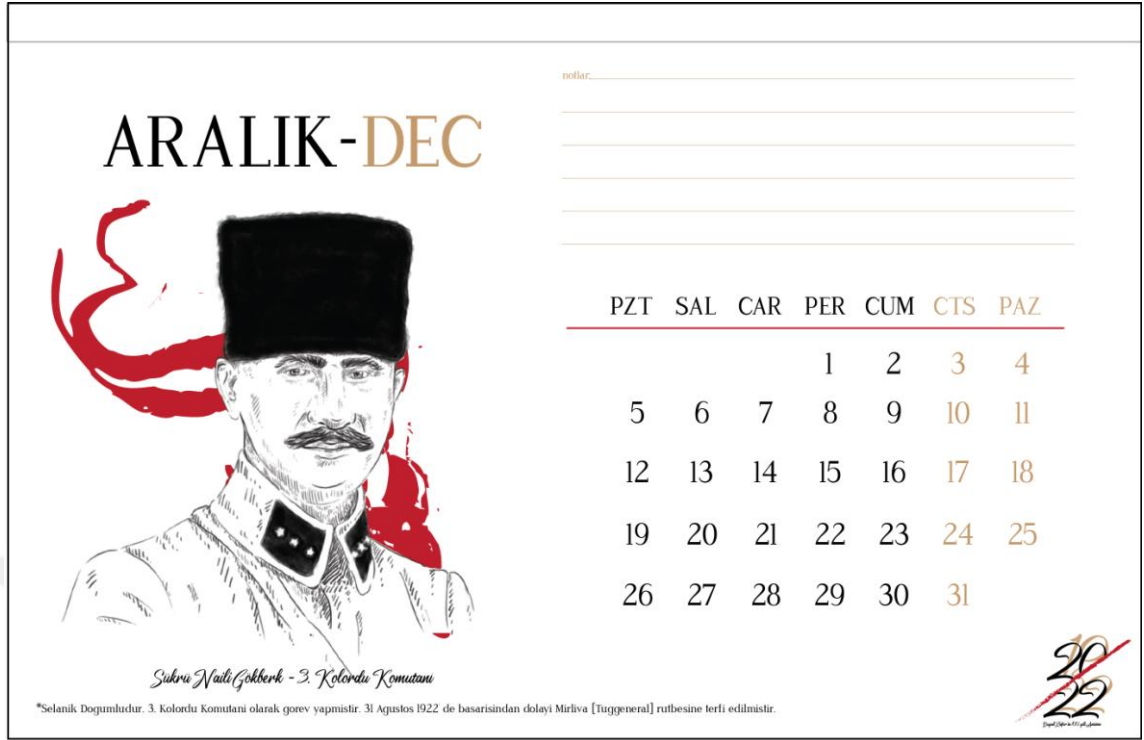

Kasım Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Çete Emir Ayşe, 23cm*15cm

Kasım Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Çete Emir Ayşe, 23cm*15cm

Görsel 5.38: Aralık Ayı Takvim Tasarımı, Şükrü Naili Gökberk

Aralık Ayı Takvim Tasarımının Ön Yüzü, Şükrü Naili Gökberk, 23cm*15cm

Aralık Ayı Takvim Tasarımının Arka Yüzü, Şükrü Naili Gökberk, 23cm*15cm

Takvim tasarımı 23*15 cm olarak tasarlanılmıştır. Takvim tasarımında hem komutanların hem de kadın kahramanların portreleri yer almaktadır. Ön sayfa tasarımında sol üst kısımda ay[ocak, şubat vb.] yazmaktadır. Sağ üst de notlar bölümü tasarlanmıştır. Bu kısım o ay içerisinde olan programları not alınabilmesi için düşünülmüştür. Sol tarafta portre çizimleri yer almaktadır. Portre çizimlerinin arkasında ise kırmızı renkte fırça darbeleri kullanılmıştır. Sağ kısımda takvim yer almaktadır. Rakamların hafta içi siyah hafta sonu ise kahverengi olarak tasarlanmıştır. Önemli günler kırmızı renk ile belirtilmiştir. Milli günlerin ve bayramların sağ üst köşesinde ay yıldız bulunmaktadır. Portre çizimlerinin altında isimleri ve onun altında da nereli olduğu ve ne görev yaptığı yazılmıştır. Sağ alt köşede de takvim için tasarlanan logo bulunmaktadır. Takvimin arka yüzünde orta kısımda portre çizimleri yer almaktadır. Hemen altında isimleri bulunmaktadır. Portre çizimlerinin arkasında ise 1922 ve 2022 yazıları kahverengi olarak kullanılmıştır. Alt kısmında sol tarafta ay[ocak, şubat vb.] yazılmıştır. Alt kısmında ise şerit şeklinde takvim yer almaktadır. Ön yüzde de olduğu gibi arka yüzde de önemli milli gün ve bayramlar kırmızı renkte ve sağ üstlerinde ay yıldız yer almıştır. Sağ alt köşede ise takvim için tasarlanan logo kullanılmıştır. Takvim tasarımında ilk olarak Başkomutan Mustafa Kemal ATATÜRK, İsmet İNÖNÜ, Fevzi ÇAKMAK, Halide Edip ADIVAR, Asım GÜNDÜZ, Fatma Seher ERDEN, Nurettin İbrahim KONYAR, Fahri BELEN, Binbaşı Ayşe, Kazım ORBAY, Çete Emir Ayşe, Şükrü Naili GÖKBERK olarak sıralanmıştır. Takvim tasarımının ön ve arka kapağı kırmızı renk olarak tasarlanmıştır. Ön kapakta takvim tasarımı için tasarlanan logo tasarımı bulunmakta ve alt kısmında '*Büyük Zafer'in 100. Yılı anısına*' yazmaktadır. Arka kapakta orta kısımda Mustafa Kemal ATATÜRK'ÜN 31 Ağustos 1922 günü söylemiş olduğu "Ordular! İlk Hedefiniz Akdeniz' dir, İleri." sözü yer almaktadır. O sözün altında da logo yer almaktadır.

5.3.3. Pul Tasarımları

Görsel 5.39: Büyük Zafer Anısına Pul Tasarımları

Büyük Zafer Anısına Pul Tasarımı, Başkomutan, Mustafa Kemal ATATÜRK

Pul tasarımları başta Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere Büyük Taarruz da savaşan kadın kahramanlar yer almaktadır. İlk olarak pul tasarımında ortada portre çizimi yer almaktadır. Üst kısımda *Türkiye Cumhuriyeti* yazısı yer almakta ve bu yazının devamı da alt kısımda *Postaları* bulunmaktadır. Çalışmanın orta sol kısımda adı ve soyadı yer almaktadır. Sol orta üst ve sağ tarafta devam eden *Büyük Zafer Anısına* yazısı bulunmaktadır. Bu yazı mühür gibi baskı olması adına font kullanılmıştır. Sol alt köşede ise 500 kuruş [bu kısım her pul tasarımında farklılık göstermektedir] yazısı yer almaktadır. Sağ alt köşede de mühür benzer bir tasarım yapılmıştır. Bu tasarımda *Türkiye' nin Kurtuluşu 1922-2022* yazısı bulunmaktadır. Her tasarım için farklı renkler kullanılmıştır. Farklı renk kullanım amacı ise pul tasarımında gerçeği yansıtmaktır. Her çalışmanın arka renk tasarımı da pul rengine özel olarak yapılmıştır. Pul tasarımında kullanılan portreler; Mustafa Kemal ATATÜRK, Fatma Seher ERDEN, Halide Edip ADIVAR, Binbaşı Ayşe ve Çete Emir Ayşe' dir.

Büyük Zafer Anısına Pul Tasarımı, Kadın Kahramanlar, Fatma Seher Erden

Büyük Zafer Anısına Pul Tasarımı, Kadın Kahramanlar, Halide Edip Adıvar

Büyük Zafer Anısına Pul Tasarımı, Kadın Kahramanlar, Binbaşı Ayşe

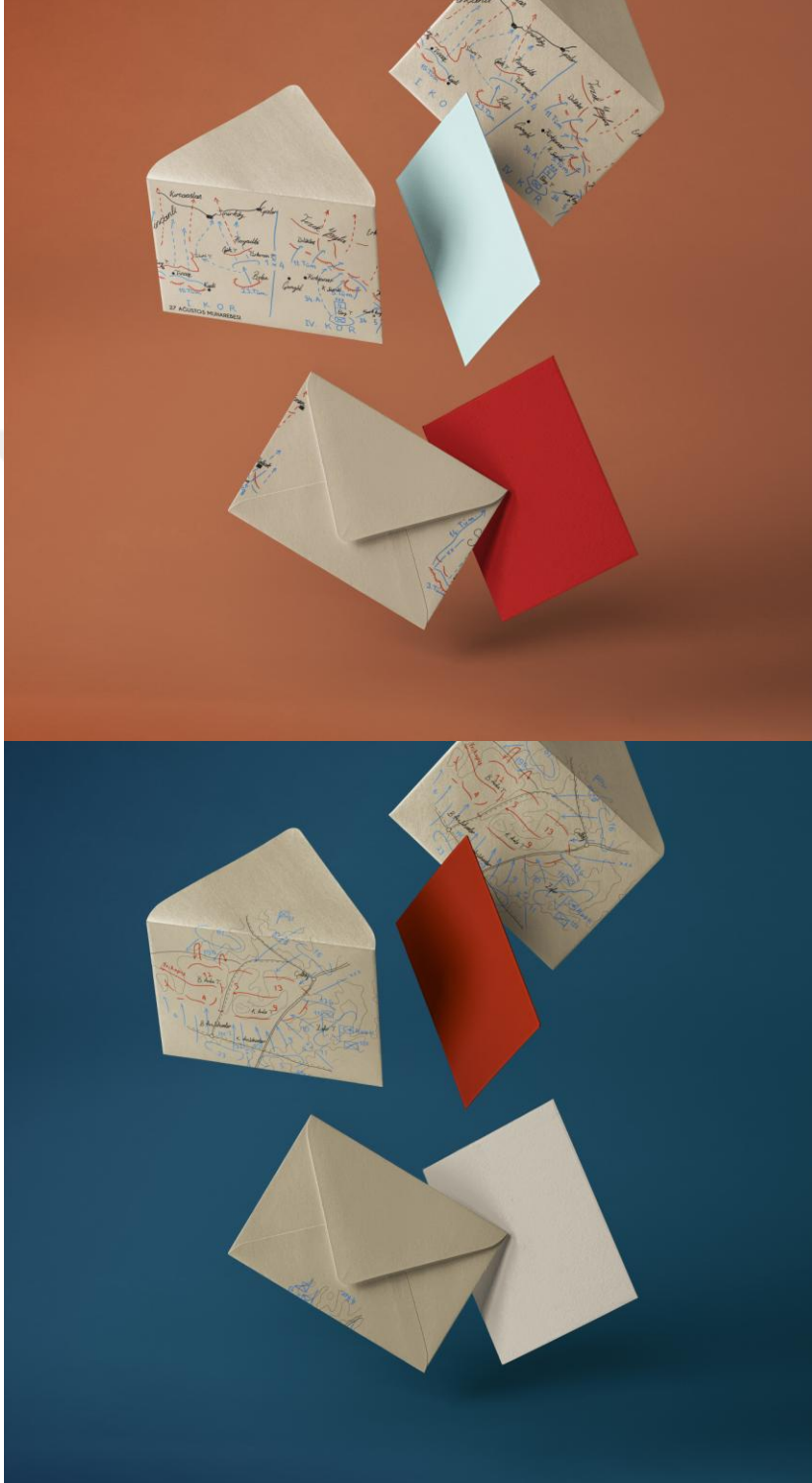
Büyük Zafer Anısına Pul Tasarımı, Kadın Kahramanlar, Çete Emir Ayşe

5.3.4. Mektup Tasarımları

Görsel 5.40: 30 Ağustos 1922 Yılında Yapılan Savaş Krokisinin Çizim Halinin Mektup Üzerine Yansıması

Yapılan bu tasarımda 26-30 Ağustos 1922 yıllarında yapılan savunma atlaslarının tasarım olarak çizilerek mavi renk Yunan Ordusuna, kırmızı renk ise Türk Ordusuna aittir. Bu tasarımın yapılma amacı ise o zamanlara ait olan savaş sırasındaki hislerin aktarılmasıdır. Mektup arkasında kullanılma amacı da o zamanları yaşayarak sanki Büyük Zafer'in kazanıldığı zamanlardan bize mektup gelmiş ve nasıl bir yol izlediklerini bizlere mektup üzerinde gösterdikleri tasarım üzerinde yansıtılarak kullanılmıştır.

30 Ağustos 1922 yılında yapılan savaş krokisinin çizim halinin mektup üzerine yansıması

5.3.5. Ambalaj Tasarımları

Görsel 5.41: Büyük Zafer Anısına Leblebi Ambalaj Tasarımı

Leblebi ambalaj tasarımında ilk olarak doğal durması için çuval içerisinde yer alan leblebiler çizilmiştir. Bu leblebilerin hangi yöreye ait olduğunu vurgulamak adına da Kütahya Tavşanlı leblebisi olduğunu belirtmek için arka tarafından sağ ve solda olmak üzere karanfil ve lale motifleri kullanılmıştır. Üst kısımda ise 30 Ağustos için tasarlanan olan logo kullanılmıştır. En alt kısımda da *Büyük Zafer'in 100. Yılı Anısına* yazısı yer almaktadır. Yan kısımlarında da yakından leblebi çizimleri ve lale-karanfil motifleri bulunmaktadır. Ambalajın renkleri ilk olarak doğal kâğıdın dokusu kullanılmıştır. Diğer renkler ise turkuaz ve kırmızı renklerdir. Bu tasarım 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamalarına özel olarak tasarlandı ve insanların her alışveriş yaptıklarında akıllarına gelecek ve milli bayramlarımız adına farkındalık oluşturulmuş olunacaktır.

Büyük Zafer Anısına Leblebi Ambalajı Renkli Versiyonları, Kraft, Turkuaz, Kırmızı

Görsel 5.42: Büyük Zafer Anısına Üzüm Hoşafı Ambalaj Tasarımı

Üzüm hoşafı ambalajı tasarımı; renkleri doğallığı ve tarihi hissettirmesi için açık kahverengi kullanılmıştır. Orta kısımda bulunan etikette *Büyük Zafer'in 100. Yılı Anısına* yazısı bulunmaktadır. Yazının rengi bordo dur. Alt etiketinde ise 30 Ağustos logosu yer almaktadır. Sağ ve sol tarafta üzüm hoşafı olduğunu belli etmek amacı ile üzüm görseli bulunmaktadır. Logo ve üzümlerin arasında ise lale ve karanfil desenleri yer almaktadır. En alt kısımda da üzüm hoşafı yazısı bulunmaktadır. Bu ambalaj tasarımının yapılma sebebi ise askerlerimizin savaş sırasında bulunabilen üzüm hoşafı ve kuru ekmek ile savaştıklarını vurgulamaktır. Bu vatan ne zorluklar ve şehitlerimiz ile kazanıldığını hatırlatmak için tasarlanmıştır. Her hatırlanıldığında bu toprakların değeri anlatılmak istenmiştir.

5.3.6. Kurumsal Kimlik Tasarımı

Görsel 5.43: 100. Yıl ve 30 Ağustos Logosunun Kurumsal Kimlik Tasarımı Üzerinde Görünümü

100. Yıl Logosunun Kurumsal Kimlik Tasarımı Üzerinde Görünümü

Kurumsal kimlik tasarımı iki farklı logo ile tasarlanmıştır. Antetli kağıtta orta kısımda 100. Yıl yazılı logo yer almakta ve opaklığı düşük olarak yerleştirilmiştir. Üst sağ köşede logo yer almaktadır. Hemen karşı sol üst köşede ise *30 Ağustos Zafer Bayramı Büyük Zafer'in 100. Yılı* yazmaktadır. En altta ise 1922-2022 logosu bulunmaktadır. Cd, kartvizit ve zarf da uyumlu olarak tasarlanmıştır.

30 Ağustos Logosunun Kurumsal Kimlik Üzerinde Görünümü

Bu tasarımda ise 30 Ağustos logosu ile kurumsal kimlik tasarımı yapılmıştır. Bu kurumsal kimlik tasarımında renkler kırmızı ve kahverengi olarak kullanılmıştır. Antetli kağıtta orta kısımda logo kullanılmıştır ve opaklığı düşük olarak yer almaktadır. En üst orta kısımda logo bulunmaktadır. Sol tarafta *30 Ağustos Zafer Bayramı* ve sol tarafta da *Büyük Zafer'in 100. Yılı* yazılmıştır. Alt kısımda 1922-2022 logosu bulunmaktadır. Bu kurumsal kimlik tasarımında alt kısımlarda kırmızı çizgi kullanılmıştır. Çünkü her bir üründe farklılık gösteren renklerin bağlantılı olması adına yer almıştır.

5.3.7. Kumanya Ambalaj Tasarımları

Görsel 5.44: Büyük Zafer Anısına Kumanya Kolisi ve Ambalaj Tasarımı

Büyük Zafer Anısına Kumanya Kolisi Tasarımı

Büyük Zafer Anısına Kumanya Kolisi Tasarımı

Sıcak Yemek için Kullanılan Kumanya Ambalaj Tasarımı

İki Farklı Logo Tasarımının Kumanya Üzerinde Görünümü

İki Farklı Logo Tasarımının Çorba Kumanyası Üzerinde Kullanımı

Görsel 5.45: İki Ve Üç Farklı Logo Tasarımının Karton ve Kupa Bardak Üzerinde Kullanımı

5.3.8. Tabak ve Fincan Tasarımı

Görsel 5.46: 30 Ağustos Logosu ile Tabak ve Fincan Tasarımı

30 Ağustos Logosu ile Tabak Tasarımı

30 Ağustos Logosu ile Fincan Tasarımı

İki üründe takım olması planlanarak tasarım yapılmıştır. Tabak ve fincan tasarımlarında ilk olarak orta kısımda 30 ağustos logosu kullanılmıştır. Üst kısımda ise Büyük Zafer yazısı yer almaktadır. Hemen altında da çerçevesinde yer alan desenin küçük birimi kullanılmıştır. Logonun alt kısmında ise küçük desen bulunmakta ve 100. Yıl yazısı yer almaktadır. Desen seçiminde ise sade ve logoyu ön plana çıkaran özellikte tasarlanmıştır.

5.3.9. İki Farklı Logo Tasarımının Çantalar Üzerinde Kullanımı

Görsel 5.47: İki Farklı Logo Tasarımının Çantalar Üzerinde Kullanımı

Sırt çantası üzerinde kullanımı

Canvas çanta üzerinde kullanımı

5.3.10. Şapka Tasarımı

Görsel 5.48: 100. Yıl Logosunun Şapka Üzerinde Görünümü

Şapka tasarımında 100. Yıl logosu kullanılmıştır. Tasarımın renkleri gri ve kırmızı olarak kullanılmıştır. Logonun ön planda olması adına arka planda gri renk kullanılmıştır. Kırmızı ön kısmı ile logo desteklenmek istenmiştir. Arka kısımda da 100. Yıl logosu bulunmaktadır.

5.3.11. Ajanda Tasarımı

Görsel 5.49: Logo Tasarımlarının Ajanda Üzerinde Kullanımı

5.3.12. Personel Kartı

Görsel 5.50: İki Farklı Logo Tasarımının Görevli Kartı Tasarımı Üzerindeki Görünümü

Bu tasarımda ilk olarak takvim tasarımında da olduğu üzere kırmızı ve kahverengi renkler hakimdir. Bu renkler takvim tasarımına ve kurumsal tasarıma uyması adına orta kısımda yer alan fotoğrafın arkasına fırça uygulamaları ile uyumlu bir tasarım oluşturulmuştur. Alt kısımda da bu tasarıma destek olarak kırmızı renk fırça uygulaması ve üzerinde de Büyük Zafer'in 100. Yılı yazısı bulunmaktadır. En üst kısımda da sol tarafta 30 yazılı tasarlanan logo ve sağ tarafta da 1922-2022 yazılı takvimde bulunan logo tasarımları yer almaktadır. Her ikisinin de kullanma amacı da sol taraftaki logo daha çok 30 Ağustos olduğuna ve diğer sağ taraftaki logo ise 100 yılı geçtiğini vurgulamak için kullanılmaktadır.

5.3.13. T-Shirt Tasarımları

Görsel 5.51: T-Shirt Tasarımları

30 Ağustos Logolu T-shirt Tasarımı Ön Yüzü, Beyaz Renk

100. Yıl Logolu ve 'Büyük Zafer'in 100. Yılı' Yazılı T-shirt Tasarımı Arka Yüzü, Beyaz Renk

30 Ağustos Logolu T-shirt Tasarımı Ön Yüzü, Kırmızı Renk

100. Yıl Logolu ve 'Büyük Zafer'in 100. Yılı' Yazılı T-shirt Tasarımı Arka Yüzü, Kırmızı Renk

30 Ağustos 100. Yıl Logolu T-shirt Tasarımı Ön Yüzü, Beyaz Renk

'Büyük Zafer'in 100. Yılı' Yazılı T-Shirt Tasarımı Arka Yüzü, Beyaz Renk

5.3.14. Telefon Kılıfı Tasarımı

Görsel 5.52: İki Farklı Logo Tasarımının Telefon Kılıfı Tasarımı Üzerinde Görünümü

5.3.15. Rozet ve Anahtarlık Tasarımı

Görsel 5.53: 30 Ağustos Logo Tasarımının Rozet Üzerinde Görünümü, 100. Yıl Logosunun Anahtarlık Üzerinde Görünümü

5.3.16. Bandana ve Fular Tasarımı

Görsel 5.54: Bandana ve Fular Üzerinde Görünümü

5.3.17. Roll up Banner Üzerinde Tasarımı

Görsel 5.55: 30 Ağustos Logosunun Rol lup Banner Üzerinde Görünümü

Orta kısımda 30 Ağustos logosu yer almaktadır. Logonun altında kırmızı renkte Büyük Zafer'in 100. Yılı yazısı yer almaktadır. Kırmızı olmasının nedeni ise karşıdan dikkat çekmesi için kullanılmıştır. Alt kısımda da program [Program görsel üzerinde kullanılmak için yazılmıştır. Gerçek değildir.] yer almaktadır. Üst ve orta kısımda olan kırmızı çizgilerde üst kısım ve alt kısmı ayırmak için kullanılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Milli Gün ve Bayramlar, vatan ve bayrak sevgisinin çoğaldığı aynı zamanda büyük bir coşku ile kutlandığı alanlardır. Bu önemli değerlerimizi en etkili şekilde aktararak toplumda farkındalık oluşturulması bu araştırmanın amacını oluşturmuştur. Kullanılacak olan her ürün üzerinde Büyük Zafer'in kazanılmış olduğu o zamanda ki coşku, heyecan, mutluluk gibi hislerin yaşanarak her daim unutulmayarak yanımızda olması bu çalışma için önem kazanmaktadır. Milli Günlerimizin ve Bayramlarımızın unutulmayarak her zaman anılması bu toprakların kolay bir şekilde kazanılmadığı ve her toprağa basarken bu vatanın zorluklar ile kazanılarak bizlere bu bayramlar ile hediye edilmiş olması bizim için en önemli değerdir. Bu değeri ise en güzel şekilde taşımak ve farkındalık oluşturarak aktarmakta bizlerin görevi olmuştur.

Uygulama çalışmalarında başta Başkomutan Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere komutanlar ve kadın kahramanlarımızın portreleri çizilerek uygulama içerisinde ürünler üzerinde kullanılarak hangi görev ve rütbelere ile görev aldıkları bilgilendirici şekilde çalışmalar üzerinde yer almıştır. Örneğin takvim tasarımı tasarlar iken portre çizimler yer almıştır. Portrelerin alt kısmında ise görevi ve rütbesi yazılarak kullanacak olan kişiye o bilgi aktarılmakta ve her takvime baktığında o portre ile karşılaşarak her zaman, gün ve saatte anılarak hatırlanmış olacaktır. Bu sayede de hangi komutanlar Büyük Taarruz'da savaşmış ve bu Zafer'i kazandığı bilgisi de aktarılmış olacaktır. Kitap ayraç tasarımları da aynı şekilde her kitabı eline aldığı o portre ve yazı ile karşılaşacak ve bilgi ile birlikte Zafer Bayramı aktarılacaktır. Grafik tasarım ürünleri sayesinde her an yanımızda olacak ve bu milli değerlerimiz unutulmayarak anılacaktır.

Yapılan araştırmanın sonucunda araştırma verilerine uygun şekilde analiz edilerek uygulama çalışmaları yapılmıştır. Bu uygulama çalışmaları her kullanıldığında Milli Bayramımız unutulmayarak her zaman hatırlanacaktır. Uygulamalar çalışmaları tasarlanır iken de bu duyguların nasıl aktarılacağı sorusu sorularak çalışılmıştır. Uygulama çalışmaları sayesinde 30 Ağustos Zafer Bayramımız unutulmayarak her daim grafik tasarım ürünleri ile kullanılacak ve gelecek olan nesillere aktarılacaktır. Bu grafik tasarım ürünlerinin tasarımları ile toplum içerisinde farkındalık oluşturularak Milli bayramlarımız hatırlatılarak bir gün değil her gün anılmış olunacaktır.

Öneriler

Yapılan bu araştırma sonucunda Milli Günler ve diğer milli bayramlarımızdan grafik tasarım ürünleri gibi farkındalık oluşturacak toplum içerisinde ilgi duyulacak şekilde sanatsal çalışmalar yapılabilir. Aynı zamanda bu çalışmalar gibi logo ve ambalaj tasarımları da yapılarak bu ürünün toplum içerisinde kazandırılarak farkındalık oluşturulmuş olacaktır ve bu sayede her ürün alanda bu değeri hissedecektir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, D. A. (1995). Samsun'un "Gazi Günü" ya da 19 Mayıs Bayramı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XI (33), 771-779.
- Alakuş, A. O. ve Mercin, L. (Ed.). (2011). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Altıntaş Kaymakamlığı. (2008). *Altıntaş*. Kütahya: Çağrı Ofset. (Altıntaş Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayınları).
- Aslan, D. A. (2011). *Cumhuriyet'in törensel meşruiyeti: Ulus-Devlet inşa sürecinde Milli Bayramlar (1923-1938)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, D. A. (2018). "Gürbüz Türk Milleti için gürbüz Türk çocuğu": 23 Nisan Çocuk Bayramı. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 16(63), 87-114.
- Atan, U. (2013). Grafik illüstrasyon olarak minyatür. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6(11), 23-33.
- Atatürk, M. K. (2005). *Nutuk 1919-1927*. Haz. Kemal Bek. İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınlar.
- Başkaya, M., & Yılmaz, M. (2018). Cumhuriyetin ilk yıllarında Trabzon'da Milli Bayram kutlamaları (1923-1950). *Journal Of Social And Humanities Sciences Reserch (JSHSR)*, 5(27), 3201-3215.
- Becer, E. (2013). *İletişim ve grafik tasarım*. Haz. Ferhat Babacan. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Becer, E. (2014). *Ambalaj tasarımı*. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Belen, F. (2020). *Türk Kurtuluş Savaşı*. Haz. Prof. Dr. Enis Şahin. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Çağlayan, İ. (2012). Atatürk' ün çocukları. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 101-116.

- Çakmak, F. (2010). Bursa’da On beşinci yıl Cumhuriyet Bayramı kutlamaları. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(18), 87-109.
- Çapa, M. (2015). Çanakkale’yi anmak: Yıldönümlerinde 18 Mart Zafer kutlamaları (1950-1960). *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*. 14(27-28), 185-209.
- Çelepi, M. S. (2020). Toplumsal anımsamanın millî bayramlar ile gerçekleşmesi: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(TBMM’nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı), 30-43.
- Delibaş, D. (2010). *Tüketimde ambalajın önemi, ambalaj tercihinde tüketicinin tutumu ve çevre bilincinin satın almadaki etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarım Anasanat Dalı Grafik Tasarım, İstanbul.
- Eroğlu, H. (2003). Türkiye Cumhuriyeti’nin ilanı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 19(56) (Türkiye Cumhuriyeti’nin 80. Yıldönümü Özel Sayısı), 435-456.
- Giritli, İ. (2003). Atatürk ve Cumhuriyet. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 19(56) (Türkiye Cumhuriyeti’ nin 80. Yıldönümüne Özel Sayısı), 457-466.
- Gönüllü, A. B. (2017). İllüstrasyon (resimleme) sanatını tanımlamak. [Sözlü ve Yazılı Bildiri]. II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu , 909-919.
- İlhan, S. (1987). Atatürk’ün Cephelerde Verdiği Dört Emir. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 3(9), 479-486.
- Kocatürk, U. (2003). Cumhuriyet’ in anlamı, önemi ve milletimize kazandırdıkları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 19(56)(Türkiye Cumhuriyeti’ nin 80. Yıldönümüne Özel Sayısı), 467-469.
- Kolay, A. (2020). *Milli Birlik Ve Bütünlüğümüzün Tesisi Açısından Geçmişten Günümüze Darbelerin Değerlendirilmesi*. [Sözlü ve Yazılı Bildiri] İhanet ve Diriliş 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Paneli. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınları: 2, 9-24. Kütahya. Baskı: Girişim Ajans Matbaa Ltd. Şti. Ankara.
- Kollu, A. (1992). Büyük Zafer (Öncesi ve sonrası ile). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 8(24), 481-560.

- Kütahya Valiliği. (2015). Haz. Zülkarni Yeldemez. *Kurtuluşun Diyarı Şehitlik Ve Anıtlarıyla Kütahya*. Kütahya.
- Mezkit Saban, G. (2019). *Milli kimliğin oluşturulması bağlamında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı, Ankara.
- Mercin, L. (2010a). Kış olimpiyat oyunları logolarının analizi. *E- Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 333-346.
- Mercin, L. (2010b). 1992’ den günümüze yaz olimpiyat oyunları afişlerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi (DÜSBED)*, (4), 1-15.
- Mercin, L. (2013). Çevre ve kent estetiği açısından grafik tasarımın önemi. *Ulakbilge*, 1 (1), 4.
- Mercin, L. (2018). STEAM eğitiminde sanatın yeri. *İnönü Üniversitesi Journal Of Art and Design*, 9(19), 28-41.
- Mercin, L. (2021). Sanat ve grafik tasarım. F. Geçen. A. Aytaç. (Ed.), *Sanat alanları ile A’ dan Z’ ye sanat içinde* (ss. 327-339.) Ankara: Gece Kitaplığı.
- Özakman, T. (2020). *Şu çılgın Türkler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özselçuk, N. (1987). 30 Ağustos Zaferi’nin 65. Yıldönümü münasebetiyle 30 Ağustos Zaferi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, III(9), 670.
- Sarikavak, N. (2018). Gutenberg tipografisinden çağdaş iletişim tasarımına. *Konya Sanat Dergisi*, 1(1), 8-27.
- Selek, S. *Milli Mücadele Ulusal Kurtuluş Savaşı*. Haz. Hülya Balcı. (2020). İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A. Ş. (Doğan Kitap’ta 1. Baskı).
- Şeneken, S. (2009). *1930’lu yıllarda İzmir’de Cumhuriyet Bayramı kutlamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Tanfer, M. V. (1990). Atatürk ve Türk Gençliği. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, VI(18) (Konferans Konuşması Yazısı), 697-705.

- Tanfer, M. V. (1997). Atatürk' ün Türk Milletine armağan ettiği Milli Bayramlar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XIII(39), 1039-1052.
- Teker, U. (2009). *Grafik tasarım ve reklam*. İstanbul: Yorum Sanat Yayınevi.
- Toker, M. (1987). Atatürk ve barış. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, III(9), 539-540.
- Tuncoku, A. M. (2010). Çanakkale 1915'e sahip çıkabilmek. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 8(8-9)(95 nci Yıl Özel Sayısı), 3-8.
- Uçar, T. F. (2019). *Görsel iletişim tasarımı ve grafik tasarım*. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayın.
- Uysal, K. (2020). Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) darbe teşebbüsü. [Sözlü ve Yazılı Bildiri]. İhanet ve Diriliş 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Paneli. *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınları* (2), 1-7. Kütahya. Baskı: Girişim Ajans Matbaa Ltd. Şti. Ankara.
- Weill, A. (2021). (O. Türkay, Çev.). *Grafik tasarım*. Özgün adı: Le Design Graphique. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Yaşar, S. (2008). Büyük Taarruz'da Türk Havacıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 77-85.
- Yıldız, C. (1996). *Kurumsal kimlik tasarımının gerekleri, süreçleri ve kuruma kazandırdıkları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Eskişehir.
- Yüksel, M. (2018). *İlk kurşundan Cumhuriyete Milli Mücadele*. (Ed.) Murat Dinçer. İstanbul: Eftalya Yayınları.
- 1915'de Çanakkale'de Türk*. (1957). Genelkurmay Ataşe Başkanlığı Kütüphanesi (22-76-0-1-1) T. C. Millî Müdafaa Vekâleti Erkânıharbiyei Umumiye Riyaseti Harb Tarihi Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmıştır. Ankara.
- Kurtuluşun Diyarı Şehitlik ve Anıtlarıyla Kütahya*. 30 Ağustos 1922' de Kütahya'nın işgalinden kurtuluşu anısına hazırlanan "Kütahya Hatırası" kartpostalı (Kütahya Valiliği). Kütahya Valiliği 2015.

Elektronik Kaynakça

Alan Kitching tarafından yapılan “Tipografinin Kuralları, 2004” adlı eseri. (2021, 6 Mart). Erişim adresi:

<http://gmk.org.tr/uploads/file/38488d687ecaf2d81d7d0b68ca16a56b.jpg>
adresinden edinilmiştir.

Atatürk’ün Nurettin Paşa ve Ordu ile birlikte I. Ordu Sancağı ile çekilen fotoğrafı. (2021, 3 Ocak). Erişim adresi:

https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/PhotoGallery/2018/08/29/thumbs_b2_1bcd22d30f2a2c66a6db0e4b16f905c0.jpg adresinden edinilmiştir.

Baba-Oğul Anıtı. (2021, 30 Ocak). Erişim adresi:

https://www.kulturportali.gov.tr/contents/images/20022013_08863ef8-aa26-4912-b682-5bd6a49d2955.jpg adresinden edinilmiştir.

Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Taarruz sabahı Afyon Kocatepe’de. (2021, 10 Ocak). Erişim adresi:

https://isteaturk.com/gorseller/thumb/1513190926_ataturk.jpg adresinden edinilmiştir.

Başkomutan Müşîr Mustafa Kemal Paşa, Yanında Müşîr Fevzi Paşa Ve Yaveri Binbaşı Salih Bey ile Birlikte İzmir'e Geliyor. (10 Eylül 1922). (2021, 26 Ocak). Erişim

adres:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3c/Atat%C3%BCrk_ve_kurmaylar%C4%B1.jpg/800px-Atat%C3%BCrk_ve_kurmaylar%C4%B1.jpg adresinden edinilmiştir.

Bir sahra bataryasının mevziye giderken ki görüntüsü. (2021, 10 Ocak). Erişim adresi:

<https://www.cumhuriyet.com.tr/Archive/2020/8/29/172421472-bt4.jpg>
adresinden edinilmiştir.

Bir Süvari Birliğinin safta ki duruşu. (2021, 3 Ocak). Erişim adresi:

https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/PhotoGallery/2018/08/29/thumbs_b2_8e48711e6426b8f03a19760466635f22.jpg adresinden edinilmiştir.

Dumlupınar Şehitliği. (2021, 30 Ocak). Erişim adresi:

https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/PhotoGallery/2018/04/04/thumbs_b2_832d619d4444e95199ab9ffe80e265ee.jpg adresinden edinilmiştir.

Dumlupınar Zafer Anıtı. (2021, 30 Ocak). Erişim adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/repoKulturPortali/large/20022013/dfa5eb5d-f31e-4d94-bf33-e14853e489dc.jpg?format=jpg&quality=50>

İletişim Başkanlığı. (2020, 6 Aralık). Erişim adresi: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/iletisim-baskanligi-15-temmuz-icin-iletisim-seferberligi-baslatti> adresinden edinilmiştir.

İletişim Başkanlığı. İha Işıklı Gösteri. (2021, 31 Ocak). Erişim adresi: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/pozitif_iletisim_kampanyalari/detaylar/30-agustos-zafer-bayrami adresinden edinilmiştir.

İzmir'e ilk giren 5. Süvari Kolordusu Komutanı Mirliva Fahrettin Paşa Ve Kurmay Heyeti İzmir'de. (2021, 26 Ocak). Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir%27in_Kurtulu%C5%9Fu#/media/Dosya:Turkish_V_Cavalry_Corps.jpg adresinden edinilmiştir.

Kırık Kağrı Ve Üç Komutan Anıtı. (2021, 31 Ocak). Erişim adresi: <https://kutahya.ktb.gov.tr/Resim/233211,082-kirik-kagni-ve-uc-komutan-aniti.jpg.png?0> adresinden edinilmiştir.

Kırık Kağrı ve Üç Komutan Anıtı. Altıntaş Kaymakamlığı. (2021, 31 Ocak). Erişim adresi: <http://www.altintas.gov.tr/zafertepecalkoy-kirik-kagni-ve-uc-komutan-aniti> adresinden edinilmiştir.

Kocatepe Anıtı. (2021, 31 Ocak). Erişim adresi: https://www.kulturportali.gov.tr/repoKulturPortali/large/SehirRehberi//GezilecekYer/20200205114817978_DJI_0187.JPG?format=jpg&quality=50 adresinden edinilmiştir.

Kocatepe Atatürk Anıtı ve Kitabesi- Afyonkarahisar. (2021, 31 Ocak). Erişim adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/afyonkarahisar/gezilecekyer/kocatepe-ataturk-aniti-ve-kitabesi> adresinden edinilmiştir.

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi güzel sanatlar fakültesi web sayfası. (2021, 29 Mart). Erişim adresi: <https://gsf.dpu.edu.tr/> adresinden edinilmiştir.

- Margolin, V. (2012). *Grafik tasarım eğitimi ve toplumsal değişimin getirdiği zorluklar*. (L. Tonguç Basmacı, Çev.). Grafik Sanatlar Üzerine Yazılar: Grafikerler Meslek Kuruluşu, 123. (2021, 6 Şubat). Erişim Adresi: <http://gmk.org.tr/uploads/news/file-1457210108324006210.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *Amblem ve logo*. Grafik ve Fotoğraf. Ankara: MEB Yayınları. (2020, 7 Aralık). Erişim adresi: http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Amblem%20Ve%20Logo.pdf adresinden edinilmiştir.
- Mustafa Kemal Atatürk 1929 tarihli 23 Nisan kutlamalarında. (2020, 12 Aralık). Erişim adresi: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/99/Ataturk-23-4-1929-celebrations.jpg> adresinden edinilmiştir.
- Mustafa Kemal Atatürk, Ağustos 1924. (2021, 31 Ocak). Erişim adresi: https://isteaturk.com/gorseller/1508695682_ataturk.png adresinden edinilmiştir.
- Mustafa Kemal Atatürk, Sancaktar Anıtının temel atma töreninde. (2021, 30 Ocak). Erişim adresi: <https://www.dumlupinardandumlupinara.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/1924-Dumlup%C4%B1nar-4-1.jpg> adresinden edinilmiştir.
- Mustafa Kemal Atatürk. (2021, 1 Ocak). Erişim adresi: <https://www.dumlupinardandumlupinara.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/1924-Dumlup%C4%B1nar-18.jpg> adresinden edinilmiştir.
- Mustafa Kemal Atatürk'ün 19 Mayıs selamı. (2020, 12 Aralık). Erişim adresi: https://im.haberturk.com/2017/05/19/ver1495153702/19-mayis-genclik-ve-spor-bayrami_1499913_620x410.jpg adresinden edinilmiştir.
- Mustafa Kemal Atatürk'ün konuşması. (2020, 12 Aralık). <https://i2.milimaj.com/i/milliyet/75/0x410/5c8c450907291c1d74fb894b.jpg> adresinden edinilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, karargâhında. (2021, 21 Şubat). Erişim adresi:

https://isteaturk.com/gorseller/thumb/1576094045_ataturk.jpg adresinden edinilmiştir.

Neandertallerin mağara duvarlarına yapmış oldukları ilk çizimler. (2021, 4 Mart).

Erişim adresi:

<https://www.webtekno.com/images/editor/default/0001/43/debe69e78224b8d1ef48eb6be4e106a9317e97ed.jpeg> adresinden edinilmiştir.

Potiss paper tissue box (kutu mendil ambalaj tasarımı) Tasarist tarafından. (2021, 9 Mart). Erişim adresi:

<https://www.tasarist.net/wp-content/uploads/2018/03/3600x3600-1100x1100.jpg> adresinden edinilmiştir.

Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf Adlı kitap kapağı tasarımı Ethem Onur Bilgiç tarafından. (2021, 21 Mart). Erişim adresi: <https://ethemonur.com/sabahattin-ali-book-covers> adresinden edinilmiştir.

Sancaktar Anıtı. (2021, 30 Ocak). Erişim adresi:

<https://www.dumlupinardandumlupinara.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/2.jpg> adresinden edinilmiştir.

Triggs, T. (2012). *Tasarım eğitiminin geleceği- grafik tasarım ve eleştirel uygulamalar: müfredatın temelini oluşturmak*. (L. Tonguç Basmacı, Çev.). Grafik Sanatlar Üzerine Yazılar: Grafikerler Meslek Kuruluşu, 123. (2021, 6 Şubat). Erişim Adresi: <http://gmkn.org.tr/uploads/news/file-1457210108324006210.pdf> adresinden edinilmiştir.

William Morris'in 1862'de yaptığı duvar kâğıdı tasarımı. (2021, 4 Mart). Erişim

adres:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b4/William_Morris_design_for_Trellis_wallpaper_1862.jpg/573px-William_Morris_design_for_Trellis_wallpaper_1862.jpg adresinden edinilmiştir.

DİZİN

1

- 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik
Günü, xi, 6
18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri
Anma Günü, 4
19 Mayıs Atatürk' ü Anma, Gençlik ve
Spor Bayramı, 12

2

- 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk
Bayramı, 9, 10, 11, 150, 151
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 14

3

- 30 Ağustos 1922, 31, 42, 58
30 Ağustos Zafer Bayramı, 4, vii, xvi, 1,
2, 9, 61, 62, 100, 101

A

- Ambalaj, xvi, xv, 74, 79, 81, 82, 83, 85,
98, 128, 130, 149, 150

B

- Başkomutanlık Meydan Muharebesi, 31
Bayramlar, 1, 9, 10, 149, 152

G

- Grafik Tasarım, 4, 5, vii, 63, 68, 72,
149, 150, 152, 153
GRAFİK TASARIM ÜRÜNLERİ, 74

İ

- İllüstrasyon, xvi, 77, 78, 92, 93, 94, 95,
96, 97, 98, 99, 149, 150

L

- Logo, xv, 79, 100, 137, 151

M

- Milli bayramlar, 8
Milli Gün, 1